

Tu'j Juan

Juan tb'i jun t-xnaq'tzb'in Jesús, a k'u'jlinxixtaq tu'n (13:23; 19:26; 21:7, 20, 24). Kub' ttz'ib'in u'j lo, a tkyajin Tb'anil Tqanil, a mikyxi ch'intljo tze'nqeku oxel. Ate Juan ntzaj q'ma'nte qa kub' ttz'ib'in u'j lo noq tu'n t-xi qnimin qa a Jesúsjo a Crist, a Tk'wal Dios. Qu'n qa ma txi qnimin ikyjo, ktenb'il qchwinqil, a nlay b'aj (20:31).

Nimxix nyoli'n u'j lo ti'jjo tb'inchb'in ex tyol Jesús, a mi nchi jyet kyojjo txqantl Tb'anil Tqanil, aye' Tu'j Matey, Marks ex Lucas. Ex ayetzin t-xnaq'tzb'il Jesús nya noqx jun techil ex junjun xnaq'tzb'il tze'nku kyojjo txqantl Tb'anil Tqanil, qala' yolinku Jesús kyuk'axjal, a Nicodem (cap. 3), ex a qya aj Samaria (cap. 4), ex a qya aj ky'a'jil (cap. 8), ex kyuk'a txqantl.

Ex ikyxjo, nimxix nyolin Juan tojjo tu'j ti'j taq'inb'in qAjaw kyxol t-xjalil toj Judey; ex ntzaj tq'o'n nim yol tze'n tu'n tjapin b'aj tq'ijil Jesús toj Jerusalén, a na'mxtaq tkyim, ex tu'n tjatz anq'in kyxol kyimnin. Tze'nku jun tumil nimxix tojjo Tu'j Juan, a tulil ex taq'b'in Xewb'aj Xjan, a tzaj ttziyin Jesús tu'ntaq ttzaj tchq'o'n.

Ila'ku maj toj Tu'j Juan, ntq'ma'n Jesúsjo yol: Ayin weji'y, tze'nku lu'n: Ayin weji'y Wab'j, a q'olte chwinqil; Ayin weji'y Tzaj te tkyaqil xjal twutz tx'otx'; Ayin weji'y Tjpel Ch'laj kye rit; Ayin weji'y Tb'anil Kyik'lel, ex txqantl.

Atzin Tu'j Juan ntzaj tyek'in ankyexixjo Jesús, qu'n toj tnejil capítulo nyek'in qa aku Jesúsjo Tyol

Dios, a at te jun majx, a s-ok te xjal, ex ma najan kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx'.

A Tyol qMan ma tz'ok te xjal

¹ Te tnejil, te' na'mxtaq tkub' b'inchit tkyaqil, noql attaqjo Tk'wal Dios, ax tb'i, a Yol. Atzi'n Yol lo junx ate tuk'a Dios, ex ax Diosjo. ² Atzin Yol lo at junx tuk'a Dios te tnejil. ³ Noq tu'n te' Yol b'ante tu'n Dios tkyaqil.* Noqit nya Yol b'inchin te' tkyaqil, nti'tla te at. ⁴ Tu'n te' Yol at tkyaqil chwinqil, ex atzi'n chwinqil n-el spiky'e te jun yek'b'il ti'j Dios toj kynab'lxjal. ⁵ Ex tzunx ngoptz'ajxjo spiky'in toj kyanminxjal, a o noj tu'n qxopin tu'n il, me atzin qxopin nlay yupjxjo spiky'in tu'n.

⁶ At jun ichin tzaj chq'o'n tu'n Dios, atzin tb'i Juan.* ⁷ Atzi'n ichin ul q'mal tqanil Jesús, ex nkub' tyolin kywutzxjal qa ax Jesúsjo a spiky'in, ex qa il ti'j tu'n kyxi lipe ti'j. ⁸ Nya ate Juan spiky'in, noq ul chiky'b'il te' tqanil. ⁹ Ataqtzi'n spiky'in lo a twutzxix, a ch'ix tkub' tyek'in tib' tzalu'n twutz tx'otx', q'ol te' tspiky'imil Dios kye kykyaqil xjal. ¹⁰ Ataqtzi'n Yol atx te' ojtxe, qu'n a kub' b'inchin te' tkyaqil twutz tx'otx'. Me mix ele kyniky'xjal te. ¹¹ Atzin tAjaw tkyaqiljo twutz tx'otx', qu'n a B'inchilte. Me atzaj te' tul, mix kub'e nimin kyu'n t-xjalil, aye aj Judiy. ¹² Me ayetzinl kye', a i xi niminte, b'e'x ok tq'o'nku kyoklin te tk'wal Dios. ¹³ Qu'n b'e'x i itz'je juntl majl tu'n Dios, ex nya kyu'n xjal mo noq tu'n t-xim jun ichin.

* **1:3** Gen. 1:1-31; Col. 1:15-17 * **1:6** Mt. 3:1; Mr. 1:4; Lc. 3:1-3

¹⁴ Atzi'n Yol ok te xjal,* najan qxol, ex awoqox-ixa o lonte nim t-xilin toklin; a toklin akuxixjo Tk'wal qMan Dios, nimxix t-xtalb'il ex twutzx-tagjo Tyol.

¹⁵ Kub' tyolin Juan, a Jawsil A', ti'j Jesús kywutz xjal, ex iky tq'ma' kyjalu'n: Ayetzi'n, a tzuntaq chi b'i'n wi'ja, tej tb'aj nq'ma'n kye'y: Aj lipchetz wi'ja, nimx te' toklin nwutza, qu'n noql at te', tej na'mtaq wul itz'ji'y, nchiji'y kye'y. ¹⁶ Qu'n tu'n qkyaqilx ma qo k'monte nimx tky'iwb'il qAjaw, noq tu'n nim t-xtalb'il qi'j. ¹⁷ Atzi'n ojtxe tkawb'il Dios, a ul q'o'n te Moisés, a nlay b'ant tu'n tjapin qu'n. Me atzin ja'lin, ma tzaj tq'o'n Jesucrist Tqanil twutzxix ti'j jun najsb'il qil ex ti'j jni' t-xtalb'il qMan. ¹⁸ Mix a'lx o tli jun maj twutz Dios, me ma tzaj tchq'o'n Tk'wal, tu'n tyek'in te qe, tze'n t-xilin tten, qu'n ax Diosjo.

Tej tyolin Juan ti'j Jesucrist

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Ayetaqtzi'n xjal Judiy ite' toj tnam Jerusalén, i tzaj kychq'o'n junjun pale ex junjun aj Leví, xjelilte ankyetaqjo Juan.

²⁰ I xitzin ttzaq'win; nti'x kub' tewin, ex twutzxix xi tq'ma'n: Nyaqin weji'y a Crist, a at toklin tu'n Dios.

²¹ Nxiku kyqanin juntl majl te: ¿Tze'ntzin ttentz? ¿Me qa atejiy Elías?*

I xi ttzaq'win Juan. Nyaqin weji'y.

¿Me qa atejiy Tsan Dios, a attaq tulil?*

Ex xi tq'ma'nl Juan: Mina.

* **1:14** 1Jn. 1:2 * **1:21** Mal. 4:5 * **1:21** Deu. 18:15, 18

22 Xitzin kyqaniltz te: ¿Me ankye tetza? Q'mantza qe'y, tu'ntzin t-xi qi'n tqanil kye' a saj chq'o'n qe'y. ¿Ankye tetza toj twutza?

23 I xitzin ttzaq'win Juan: Ayin weji'y tq'ajq'ojil wib'aj, a kyij ttz'ib'in Isaías, a yolil Tyol Dios ojtxe, tej tq'ma:

Ex b'ijte tq'ajq'ojil twi' jun a'la kujxix wen tojjo tzqij tx'otx', ja' nti'ye kynajb'ilxjal toj, a chi' kyjalu'n:

Kyb'inchim kyte'n twutz q'ajaw, qu'n ch'ix tul tzalu'n twutz tx'otx'.*

24 Ex ayetzi'n i xi chq'o'n kyu'n Parisey tu'n kyyolin tuk'a Juan xi kyqanin te: 25 Qa nya tejiy Crist mo Elías mo jun yolil Tyol Dios, ¿Ankye saj q'onte tokli'n tu'n kykux tq'o'nxjal toj a', te jawsb'il a'?

26 I xi ttzaq'win Juan: Ma chi ku'xxjal toj a' wu'n, te jawsb'il a', me at juntl kyxola, a mi ojtzi'n kyu'n, 27 a lipchetz wi'ja, a nimxix toklin. Nti' wokli'n nixpe tu'n woka te taq'nil.

28 Tkyaqiljo ikyjo; b'aj tojjo tx'otx' Betania, a at tj'lajxi' Nim A' Jordán, ja' nchi kuxe tq'o'n Juan xjal toj a' te jawsb'il a'.

A Jesús tal Tal Trit Dios

29 Toj junxil q'ij, xi tka'yin Juan Jesús kyjataq ttzaj laq'e tk'atz, ex xi tq'ma'n Juan kyexjal: Kyka'yinx. Kyja tzaj laq'e' tal Tal Trit Dios, a k-elil q'inte kyilxjal toj tkyaqil twutz tx'otx', tze'ngeku tal tal rit, a kub' kyb'yo'nxjal, atxix ojtxe te chojb'il kyil. 30 Qu'n atzin o txi nq'ma'nji'y kye'y, qa at juntl, a iltaq ti'j tu'n tul, ex qa attaql te' nim toklin

* 1:23 Is. 40:3

nwutza, qu'n noql at te', tej na'mtaq wul itz'ji'y, nchiji'y kye'y. ³¹ Ex nya wojtzqi'nl we' twutz, me nchi kux nq'o'n xjal toj a' te jawsb'il a', tu'ntzin tel kyniky' aj Israel te, tze'nku tzalu'n: ³² Qu'n nli'y Xewb'aj Xjan, tej tku'tz toj kya'j tze'nku jun palom, ex kub' we' tib'aj Jesús. ³³ Na'mx tel nniky'a te ankye te Crist, me akux Dios, a tzaj chq'o'n we, tu'n kyku'xxjal toj a', te jawsb'il a', o tzaj tq'ma'n wey nej: Qa ma tlijiy Xewb'aj Xjan tu'n tku'tz, ex tu'n tkub' ten tib'aj jun xjal, axixsinte xjaljo at toklin tu'n tkux q'o'nte Xewb'aj Xjan toj kyanminxjal te jun majx. ³⁴ Ma nli'y, ex ayinkuxixa xin lonte qa a Jesúsjo Tk'wal Dios.

Tej kytzaj ttxko'n Jesús tnejil t-xnaq'tzb'in

³⁵ Toj junxil q'ij, attaq Juan kyuk'a kab'e t-xnaq'tzb'in. ³⁶ Tej t-xi kyka'yin nb'et Jesús, xi tq'ma'n Juan kye: Kyka'yinx atzin ichin chi', atzin tal Tal Trit Diosjo. ³⁷ Tej kyb'inte t-xnaq'tzb'in Juan yol ikyjo, b'e'x i xi lipe ti'j Jesús. ³⁸ Ajtz meltz'aj Jesús ka'yil ti'jxi, xi tka'yin lipcheqe ti'j, ex xi tqanin kye: ¿Ti'tzin nkyjyo'nch?

Jun paqx xi kytzaq'win: Ay Xnaq'tzil. ¿Ja'tzin ta' te tja?

³⁹ Xi tq'ma'n Jesús kye: Ku kytzaja loltech.

Ex b'e'x i xi lipe ka'yilte ja' najle Jesús. Ex tej kykanin, b'e'x i kyij ten tuk'a tzmaxi tex q'ij, qu'n otaq qoqix kye; qu'n otaq tz'ok kyaje or te qale.

⁴⁰ Kyxoljo kab'e ichin anetzi'n, a Andrésjo jun, a titz'in Simun. ⁴¹ Jun paqx, xi' Andrés jyolte Simun. Tetzi'n tknet tu'n, xi tq'ma'n te: Ma jyet Crist qu'n, a sk'o'nxix tu'n Dios. ⁴² B'e'xsin xi k'le'n Simun tu'n Andrés tk'atz Jesús. Tetzi'n tok ka'yin te' tu'n Jesús,

xi tq'ma'n te: Simun, ay tk'wal Jonás. Me atzin ja'lin k-okil nq'o'n juntl tb'iy, a Cefas, a ntq'ma', ab'j toj qyol, mo Pegr.

Tej kytzaj ttxko'n Jesús Lip ex Natanael

⁴³ Toj junxil q'ij, kub' t-ximin Jesús tu'n t-xi' toj tx'otx' te Galiley. Antza oke tk'ulb'in Lip, ex xi tq'ma'n te: Lipeka wi'jach.

⁴⁴ Antza najle te Lip toj Betsaida, axjo ttanim Andrés tuk'a Pegr. ⁴⁵ Ex xi' te Lip jyol Natanael. Tej tel jyet tu'n, xi tq'ma'n te: O jyet qe' Crist qu'n, aj tze'nku kyij ttz'ib'in Moisés exqetzi'n jni' yolil Tyol Dios toj Tu'jil Tyol: Jesús aj Nazaret tb'i, a tk'wal Jse.

⁴⁶ B'e'x xi tq'ma'n Natanael te Lip: ¿Ma akupela tz'etz jun nmaq xjal tojjo much' tnam Nazaret?

Ex xi ttzaq'win Lip: Ku tzaja wuk'iy; k-elil tniky'a te.

⁴⁷ Tej t-xi tka'yin Jesús ch'ixtaq tpon Natanael tk'atz, ex ok tq'ma'n ti': Lu jun xjal lo, jun aj Israel tuk'a tkyaqil tanmin, mina njawje tk'u'j.

⁴⁸ Tej tb'inte Natanael ikyjo, xi tqanin te Jesús kyjalu'n: ¿Tze'ntzin tten el tniky'a wi'ja?

Xi tq'ma'n Jesús te: Qu'n ma nli'y tokxtaqa t-xe tqan iw, tej na'mtaq tok k'ulb'in tu'n Lip.

⁴⁹ Xitzin ttzaq'win Natanael te Jesús: Ay Xnaq'tzil, Tk'wal Dios te, ex Nmaq Kawil kye aj Israel.*

⁵⁰ Xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma man txi tnimi'n noq tu'n t-xi nq'ma'n tey, qa o tz'iwliiy wu'n t-xe tqan iw? Me tzalu'n ok tla'b'ila txqantl ti', a nimix-ixtl tze'nku lo. ⁵¹ Me twutzxix kxel nq'ma'n tey:

* 1:49 Mt. 16:15-16

Tkyaqil t-xilin kya'j ktzajil nyek'in te'y, nyakuj aye t-angel Dios nchi jax ex nchi ku'tz nk'atza, ayi'n Tk'wal Ichin, noq tu'n tkujsit nyola.*

2

Tej tkub' ttx'ixpin Jesús a', tu'n tok te vin

¹ Tb'ajlinxi' oxe q'ij, b'aj jun mejeb'lin toj tnam Caná, toj ttx'otx' Galiley, ex antza ta'yetaqjo tnana Jesús. ² Ex ikyx te Jesúsjo kyuk'a t-xnaq'tzb'in i tzaj txko'n toj mejeb'lin. ³ Ex tej tel b'ajjo vin, xitzin tq'ma'n tnana Jesús te: Ma tz'el b'aj tej vinch.

⁴ Me xi ttzaq'win Jesús: Ay qya, ¿Ti' qaj ti'jjo lo? Qu'n na'mx tpo'n amb'il tu'n t-xi xkye waq'i'n.

⁵ Me b'e'x xi tq'ma'n tnana kye' nchi sipintaq: Kyb'inchinkuy tkyaqil a tze'nkuxjo ktzajil tq'ma'n kye'y.*

⁶ Ex attaq qaq ma tij x̄oq' tkub'il a', ab'j julsinge, ex nchi ajb'in te kytx'ajb'il xjal Judiy, tze'nkuxtaqjo ojtxe tumil kyu'n. Teyile junjun nkux b'aj junjun winqin x̄oq' a' toj.

⁷ B'e'x xi tq'ma'n Jesús kye' nchi sipintaq: Kynojsingekuxji'y x̄oq' tuk'a a'. Ex i b'aj noj kyu'n wen. ⁸ Ex xi tq'ma'n l kye: Kyplu'nktz ch'in, ex kyinx a te tnejil nuk'il. Ex kub' kyb'inchin ikyjo. ⁹ Ex atzin te' tnejil nuk'il kub' niky'b'in te' a', a otaq tz'ok te vin, nti' b'i'n tu'n ja' otaq tzaje, me ayetzin kye sipil b'intaql kye kyu'n, qu'n o kyli kye' ja' otaq chi meltz'aje kye' q'a'yil.

Ex atzinj tnejil nuk'il te mejeb'lin, tzaj ttxko'n chmilb'aj, a tzmataq njaw meje, ¹⁰ ex xi tq'ma'n te: Kykyaqil xjal nxi kysipin nej a tb'anilx vin;

* **1:51** Gen. 28:12 * **2:5** Gen. 41:55

ex ajtzin kyb'aj k'wa'n txokenj toj jun meheb'lin, nxi kysipin vin, a nya wiyil, tu'ntzin mi kynay'e ttxutxjil. Me atzin te, ma kub' tk'u'n tejiy vin tb'anilxix, tu'n tokin tzmax tzalu'n.

¹¹ Atzin lo tnejil techil tipin Jesúsjo b'ant toj najb'il Caná toj ttx'otx' Galiley, ex tu'njo lo xi tyek'ine' nim toklin kye' t-xnaq'tzb'in. Ex tu'n ikyjo, b'e'x xi kynimin qa Tk'wal Dios.

¹² Tb'ajlinxitzin ikyjo, b'e'x xi' Jesús tojjo tnam Capernaum, tuk'a tnana, kyuk'a titz'in ex t-xnaq'tzb'in.* Antza i tene jun jte'b'in q'ij.

Tej kyex tlajo'n Jesús jni' k'ayil toj tnejil ja te na'b'l Dios

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Tej ch'ixtaq tk'ul kani'n nintz q'ij te Wa'j Pan kye Judiy,* jax Jesús tojjo tnam Jerusalén. ¹⁴ Ex okx tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, ja' ate junjun sb'ul nchi b'aj k'ayin alu'mj te chojb'il kyilxjal, tze'nku wakx, rit ex palom. Ex ikyxjo, ok tka'yin aye xjal nya wen q'uqejqe tx'exb'il pwaq. ¹⁵ Tej tok tka'yi'n tkyaqiljo ikyjo; kub' tb'inchin jun asyal te poq'chb'il, ex i b'ajetz tlajo'n xjal ite' toj tja Dios, tuk'a jni' kyk'aǎjil, kywakix ex kyrit. Ex ja ttolpin kymeǎjo tx'exb'il pwaq, ex b'aj kub' chitjo pwaq twutz tx'otx'. ¹⁶ Ex xi tq'ma'n kye' nchi b'aj k'ayin palom: Kyimetza kykyaqiljo lo tzma pe'n. ¿Ma mitzin nchi tx'ixwe'y tu'n ma tz'ok kyq'o'n tja nMa'n te jun k'ayb'il?

¹⁷ B'e'xsin tzaj kynantz t-xnaq'tzb'in, aj tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios:

* **2:12** Mt. 4:13 * **2:13** Ex. 12:1-27; Deu. 16:1-8

Ay, Dios, Nimxix nchin xky'aqi'n ti'j Tjaych.*

¹⁸ B'e'xsin xi kyq'ma'n Judiy te: ¿Ti'tzin jun yek'b'il k'wel tq'o'n qwutza, qa at tokli'n tu'n tkub' tb'inchinji'y lo?

¹⁹ I xi ttzaq'win: Kyyuch'inkutzinji'y tnejil ja te na'b'l Dios lo, ex toj oxe q'ij otaq japin b'antl wu'n.*

²⁰ Xi kyq'ma'n Judiy te: Taj qaq toj ox k'al* ab'q'e tu'n tjapin b'ajjo ja lo. ¿Ma akutzin japinte tu'n, toj oxe q'ij?

²¹ Mix ele kyniky' ti'j t-xilin tyol, qu'n mi nyolin ti'j jun ja twutz tx'otx'; qala' ti'jjo t-xmilil. ²² Me yajxi, tej tjaw anq'in Jesús juntl majl kyxol kyimnin, ul jul'aj toj qk'u'ja, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ti'jjo yol lo, a otaq tzaj tq'ma'n qe'y. Ex tu'n ikyjo, xi qnimi'n a Tu'jil Tyol Dios ex tkyaqil tyol Jesús.

Ojtzqi'n tu'n Jesús tze'n tten junjun xjal

²³ Kyojjo q'ij te Wa'j Pan lo, kub' tb'inchin Jesús nim techil tipin, ex nimxjal i nimin ti'j. ²⁴ Me mix oke qe tk'u'j kyi'j, qu'n el tniky' ti'j kynab'l kykyaqilx. ²⁵ Nya il ti'j tu'n t-xi tq'ma'n jun a'la te, tze'n tten jun xjal, qu'n ojtzqi'n tu'n, tze'n t-xilin kyxim toj kyanmin.

3

Tej tyolin Jesús tuk'a Nicodem

¹ At jun ichin, Nicodem tb'i, jun Parisey nejinel kyxol aj Judiy. ² Kanin Nicodem tk'atz Jesús toj qniky'in, ex xi tq'ma'n te: Xnaq'tzil, b'inqe qu'n qa a Dios saj chq'o'nti'y te xnaq'tzil qe'y; qu'n mix

* **2:17** Sal. 69:9 * **2:19** Mt. 26:61; 27:40; Mr. 14:58; 15:29

* **2:20** Qaq toj ox k'al, 46 n-ele.

a'l jun xjal aku tzaj yek'inte tipin tuk'a nim techil tze'nku nb'ant tu'n, qa nya qMan tuk'a.

³ Xi ttzaq'win Jesús: Twutzxix kxel nq'ma'n te'y: Ankye te' mi tz'itz'je juntl majl,* nlayx tz'el tniky' ti'jjo Tkawb'il Dios.

⁴ B'e'x xi tqaninku Nicodem te: ¿Tze'ntzin tten ikyjo; jun xjal ma tijin tu'n titz'je juntl majl? ¿Ma akutzin tz'okx toj tk'u'j ttxu, tu'ntzintla titz'je tkab' majin?

⁵ Xi ttzaq'win Jesús te: Twutzxix kxel nq'ma'n tey, qa nlayx tz'okx jun xjal toj Tkawb'il Dios, qa mina s-itz'je te twutz tx'otx' ex tu'n Xewb'aj Xjan.

⁶ Ankye te' ma tz'itz'je kyu'n manb'aj, at tchwinqil te twutz tx'otx'. Ex ankye te ma tz'itz'je tkab' majin tu'n Xewb'aj Xjan, at chwinqil te jun majx. ⁷ Mi jaw ka'min tk'u'ja ti'jjo ma txi nq'ma'n tey: Tkyaqilx tetz il ti'j tu'n tjaw itz'je tkab' majin. ⁸ Qu'n ikyxjo tze'nku te kyq'iq' njumin wen, me mina nqlo'n ja' ntzaje ex tze'n txi', ex ikyqetzin kye' aye nchi itz'je tu'n Xewb'aj Xjan.

⁹ Xi tqanin juntl majl te Jesús: ¿Tze'ntzin ttxoliljo ikyjo?

¹⁰ Xi ttzaq'win Jesús: Ay Nicodem, jun tnejil xnaq'tzila kyxol aj Israel, exsin ¿Mi n-el tniky'a ti'jjo lo? ¹¹ Twutzxix kxel nq'ma'n tey, anqejy' ngyolin, a bi'n qu'n. Ex anqejy' nkub' qchiky'b'in a o qli'y. Me ayetzin kye mi nxi kyniminji'y a nxi qq'ma'n. ¹² Ex qa mina xi tniminjiy a xb'aj nq'ma'n tey ti'jjo kyq'iq' te twutz tx'otx', ¿Tze'ntzin ttentz tu'n t-xi tniminji'y, a kxel nq'ma'n ti'jjo te toj kya'j? ¹³ Qu'n mix a'l jun tetz o jax toj kya'j

* 3:3 1Pe. 1:3, 23

q'il tqanil; qala' o'kqinx we, a ayi'n Tk'wal Ichin, x̄in ku'tz tzalu'n twutz tx'otx', qu'n toj kya'j intine-taqa ojtxe. ¹⁴ Qu'n ikytzi'n tze'nku te Moisés jax tyob'in toj tzqij tx'otx' jun twutzb'iyil kan ti'j jun tze, te jun q'anb'il kyexjal;* ikytzin weji'y, a ayi'n Tk'wal Ichin, kchin jawil yob'i'n twutz jun cruz,* ¹⁵ tu'ntzin tkyaqiljo kchi nimil wi'ja mi chi naj; qala' ktenb'il kychwinqil te jun majx.

Tq'aq'b'il tk'u'j qMan kyij tkyaqilxjal twutz tx'otx'

¹⁶ Qu'n nimxix tq'aq'b'il tk'u'j Dios kyijxjal tzalu'n twutz tx'otx', ma chin tzaj tchq'o'n, a ayi'n Tk'wal junch'in, tu'ntzin kykyaqiljo a kchi nimil wi'ja nlay chi naj, qala' ktenb'il kychwinqil te jun majx. ¹⁷ Qu'n atzin t-xim Diosjo lo, nya tu'n nkawi'n kujxix wen kyib'ajxjal; qala' tu'n kyklet tkyaqilxjal wu'n. ¹⁸ Qu'n ankye te' knimil wi'ja, nlay naj te'. Me ankye te' tky'e' tu'n tnimin, at tkawb'il Dios tib'aj, a kujxix wen, noq tu'n ma chin el ti'jli'n, ex tu'n mi xi lipe wi'ja, a ayi'n Tk'wal Dios, a o'kxjo junch'in. ¹⁹ Axixsin t-xilin tkyaqiljo lo: Ma chin kanin tzalu'n twutz tx'otx' te jun spiky'in kyexjal. Me ayetzin xjal kyky'e' ti'jjo spiky'in; qala' tok tilil kyu'n tu'n kykyij toj qxopin, qu'n nya wenjo kyb'inchb'in. ²⁰ Qu'n tkyaqilxjo nchi b'inchin nya wen, n-el kyijlin spiky'in, ex kyky'e' tu'n kytzaj laq'e tk'atz, tu'ntzin mi tz'ele tniky'tzajiljo kyb'inchb'in nya wen.* ²¹ Me ayetzin kye nchi b'et tojjo Yol twutzxix, nchi tzaj laq'e

* **3:14** Num. 21:9 * **3:14** Is. 52:13; Jn. 8:28; 12:32-34 * **3:20**
Job 24:13-17

tk'atz spiky'in, tu'ntzin tel tniky'tzajil qa a Dios at kyuk'a toj tkyaqil.

Tej tyolin Juan, a Jawsil A', juntl majl ti'j Jesús

²² Tb'ajlinxitzin yolín ikyjo, b'e'x xi' Jesús quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in, toj tx'otx' Judey. Kub' ten quk'iy antza, ex i ku'xxjal tu'n toj a' te jawsb'il a'.

²³ Ex ikyx te Juan n-aq'nin toj junxil tx'otx', Enón tb'i, nqayin tk'atzjo tnam Salim. Nchi kux tq'o'n te' xjal toj a' te jawsb'il a', qu'n nim a' attaqa antza. ²⁴ O b'ajjo ikyjo, a te' na'mx tku'x Juan toj tze.*

²⁵ Jawtzin anq'in jun yol kyxol t-xnaq'tzb'in Juan, a Jawsil A', kyuk'a junjun kyxol aj Judiy, kyi'jjo a nb'ant kyu'n ojtxe, tu'n kyel wen twutz Dios. ²⁶ I ul t-xnaq'tzb'in Juan tuk'a, ex xi kyq'ma'n te: ¡Xnaq'tzil, ka'yinxá! A xjal at tuk'iy jlajxi Nim A' Jordán, aj tq'may qe'y qa wen; nimxjal nchi ku'x tq'o'n toj a' te jawsb'il a', ex tkyaqilxjal ma che'x lipe ti'j. Ajo lo nya wen toj qwutza.

²⁷ Me i tzaj ttaq'win Juan: Mix a'l junte at toklin tu'nx tib'x; qala' o'kx Dios ntzaj q'on te' toklin.

²⁸ Qu'n ayeku kye' i b'inte, tej t-xi nq'ma'n kye'y, qa nyaqin weji'y a Crist;* qala' noq jun taq'nil ul nej twutz. ²⁹ Te we'y, ikyxjo lo tze'nku jun mojl tuk'a chmilb'aj toj jun mejeb'lin: Tkyaqil xjal ma chi ok tze'nku jun xu'jb'aj. Nchin tzalaja, aj t-xi lipexjal ti'j Jesús, tze'nkujo mojl ntzalaj aj t-xi lipe xu'jlb'aj ti'j tchmil. Tu'npetzi'n, tzunx nchin tzalaja tu'n nxi nb'i'n tqanil, qa tkyaqilxjal ma txi lipe ti'j Jesús. ³⁰ Qu'n te we'y, tb'anilx tu'n tch'iy toklin Jesús, exla qa kyja tkub' b'aj we woklin.

* **3:24** Mt. 14:3; Mr. 6:17; Lc. 3:19-20 * **3:28** Jn. 1:20

A Jesús tzaj toj kya'j

³¹ A Jesús tzaj toj kya'j, ex at toklin tib'aj tkyaqil; ayintzin we' te twutz tx'otx', ex o'kx nchin yoli'n ti'jjo te twutz tx'otx'. Qala' atzin te' a ntzaj toj kya'j at te toklin tib'aj tkyaqil. ³² Qu'n ate Jesús tzaj ti'n tqanil ti'jjo tkyaqil a o tli ex o tb'i toj kya'j, me mix a'lx jun nxi niminte. ³³ Me qa at jun xi tnimin, a ntkujsin qa twutzxixjo Tyol Dios. ³⁴ Qu'n atzin a tzaj chq'o'n tu'n Dios o'kxtza nyoline Tyol qMan, qu'n ax Dios saj tq'o'n T-xew tib'aj te jun majx. ³⁵ Nimxix nq'aq'in tk'u'j qMan Dios ti'j Tk'wal, ex o tzaj tq'o'n toklin tib'aj tkyaqil.* ³⁶ Ankye te kxel nimin te' Tk'wal Dios, at jun tchwinqil te jun majx; me atzi'nl te, a tky'e' txi tnimin, nti' te' toklin ti'jjo chwinqil anetzi'n, qala' ktzajil tq'o'n Dios tkawb'il kujxix tib'aj, a nlay b'aj.

4

Tej tyolin Jesús tuk'a jun qya aj Samaria

¹ Pon tqanil kyuk'a Parisey, qa nimxtaql te Jesús xjal lipchek ti'j, ex nimxtaql xjal nchi ku'x toj a' tu'n, te jawsb'il a', tze'nku te Juan. ² Me nya aku te Jesús ku'x q'o'n kyexjal toj a', qala' awo ke', a t-xnaq'tzb'in. ³ Tej tb'inte Jesús tqanil ikyjo, b'e'x etz toj ttx'otx' Judey, ex b'e'x xi' majl Galiley. ⁴ Me ilx ti'j nej tu'n tiky' toj ttx'otx' Samaria. ⁵ Pon kanin Jesús toj tnam Sicar toj ttx'otx' Samaria,* nqayin tk'atzjo tx'otx', a o kyij tq'o'n qtzan Jacob ojtxe te Jse, a tk'wal. ⁶ Antza ta'yetaq jun xoch, a toktaq tb'i: T-xoch Jacob. Ex tzajnin Jesús toj tb'e, otaq

* **3:35** Mt. 11:27; Lc. 10:22 * **4:5** Gen. 33:19; Jos. 24:32

sikyete. Kub' qe ajlal ttzi xoch; b'alaqa otaq tz'ok kab'laj.

⁷⁻⁸ Nti'qotaqa awo'y t-xnaq'tzb'in antza, qu'n otaq qo'xa toj tnam laq'ol ch'in qwa'y. Ex ultzin jun qya aj Samaria q'a'yil toj xoch, ex xi tq'ma'n Jesús te: Q'ontza ch'in nk'wa'y che'we.

⁹ Me atzin te' qya xi tq'ma'n te: ¿Ti'tzin qu'n ntzaj tqani'n tk'wa'y che'we we'y? Qu'n aj Judiy te, ex ayintzin we' jun qya aj Samaria (qu'n kyojjo q'ij anetzi'n nimxtaq q'oj at kyxol aj Judiy ex aj Samaria).*

¹⁰ Ex xi ttzaq'win Jesús: Noqit o tz'el tniky'a ti'jjo a tzaj tq'o'n Dios, ex noqit aku tz'el tniky'a wi'ja, a nxi nqani'n nk'wa'y che'we tey, atla te saj qanin te we'y, ex matla txi nq'o'n we' che'we itz' tey.

¹¹ Xi ttzaq'win te' qya: Ay Tata, noqittzin at pulb'ilte tu'n, qu'n ma tij te xoch t-xe. ¿Ja'tzin ktzajile che'we tu'n, a itz', tu'n tzaj tq'o'n we'y?

¹² ¿Ankyenaj te? ¿Ma nimxixnajtzinl te toklin tze'nku qtzan qxjalil Jacob, a xkyij q'on te' xoch lo, ja' xk'wa'ne kyuk'a jni' tk'wal majqexjo talin?

¹³ Xi ttzaq'wi'n Jesús: Kykyaqiljo nchi b'aj k'wan ti'jjo che'we lo, ktzajil majl k'waj kyi'j. ¹⁴ Me ankye te' kxel k'wan te' che'we kxel nq'o'n, nlaypen tzaj jun majl te' k'waj ti'j. Qu'n atzi'n che'we kxel nq'o'n te, kpuljil toj tanmin, tze'nku' xlok' a', tu'n tten tchwinqil te jun majx.*

¹⁵ Tu'npetzi'n, xi tq'ma'ntljo qya te: Ay Tata, q'o'ntzinjiy che'we we'y, tu'ntzintla mina tzajitl k'waj wi'ja, ex tu'ntzintla mi chin tzajitla q'a'yil tzmaz tzalu'n.

* **4:9** Esd. 4:1-5; Neh. 4:1-2 * **4:14** Jer. 2:13; 17:13; Jn. 7:37-39

¹⁶ Ex xi ttzaq'win Jesús te: Ku txi'y q'olb'il te' tchmila; ex ku kytzaja tzalu'n.

¹⁷ Tzajtzin ttzaq'win qya: Nti' we' nchmil.

Ex xi tq'ma'n Jesús te: Twutzx te ma tzaj tq'ma'n qa nti' tchmila. ¹⁸ Qu'n jwe' tchmila o tziky', ex atzi'n mujle tuk'iy ja'lin nya tchmilkuy. Twutzx te ma tzaj tq'ma'n.

¹⁹ Tej tb'inte qya ikyjo, xi tq'ma: Ay Tata, ma tz'el we nniky' te, qa atejiy jun yolil Tyol Dios, tze'nku ojtxe. ²⁰ Qa ikyjo, at jun nxjela te'y: Ayetzi'n qxe'chila aj Samaria i k'ulin te Dios twi' wutz lo; me ayetzin kye' aj Judiy nkyq'ma'n qa noq o'kx toj Jerusalén aku qo k'uline.

²¹ Xitzin tq'ma'n Jesús te: Ay qya, noqit aku chinx tnimi'n, qu'n tzul kanin jun q'ij, ja' tu'n kyk'uliniy twutz qMan Dios, nya noq o'kx twi' wutz lo, ex nya noq toj Jerusalén; qala' toj tkyaqil twutz tx'otx'. ²² Ayetzin kye' aj Samaria, mi n-el kyniky'a te alqe nchi k'uliniy. Me metzin qe', a awo'y aj Judiy, ma tz'el qe qniky' te alqe ngo k'uliniy, qu'n antza tzajnin te' tkolb'il qMan noqx kyu'n aj Judiy. ²³ Me ma pon kanin jun q'ij, ex atzin q'ijjo ja'lin, ex ayetzi'n a kxel kyq'o'n kyib' twutz qMan tuk'a tkyaqil kyanmin, ayexixsin kye kchi k'uliljo tuk'a tumil, exla qa noq ja'chaqku ite'ye, qu'n ikytzin te Diosjo taj. ²⁴ Qu'n ate Dios nya q'anchar' te', exla at toj tkyaqil tch'i'ysb'in. ¿Ma akutzin qo k'ulin twutz noq tuk'a qtz'i? Qala' tuk'a tkyaqil qanmin, ex tuk'a jun qnimb'il twutzxix.

²⁵ Xitzin tq'ma'n qya te: B'i'n we' wu'n qa tzul Kolil, a Crist. Ex aj tul, okla ktzajil tchiky'b'in tkyaqil.

²⁶ Xitzin tq'ma'n Jesús te: Ayin weji'y Crist, a nchin yoli'n tuk'iy.

²⁷ Tzmataq nyolin, tej qmeltz'aja. B'e'x o jaw ka'ylaja tu'n nyolin Jesús tuk'a jun qya. Me mix a'l jun qe' ten tipin tu'n t-xi qaninte te, ti' taj, mo tiqu'n nyolin tuk'a.

²⁸ Ex jun paqx kyij ttzaqpi'n tej qya t̄xoq', ex b'e'x xi rinin tzmax toj tnam q'malte kyexjal. ²⁹ Tej tkanin, xi tq'ma'n kye: Ku kytzaja lolte jun xjal, a ma b'aj tq'ma'n tkyaqiljo nya wen o b'ant wu'n ojtxe. ¿Nyapela Cristjo, a at tulil?

³⁰ Ex jun paqx i b'ajetzxjal toj tnam, ex i xi' ja' ta'ye Jesús.

³¹ Tzmataq nchi b'aj ulxjal, awotzin qe' t-xnaq'tzb'in, o kub'sin qwutza te: Xnaq'tzil, ku tzaja wa'l jun twa'y nej, qo chiji'y.

³² Me ante Jesús tzaj tq'ma'n qe'y: At jun we' nwa, a mi ojtzqi'n kyu'n.

³³ Awotzin qe' o ok te'n qanilte qxolilixa: ¿Ma atpela jun a'la ma tzaj q'inte twa?

³⁴ Atzin te Jesús tzaj tq'ma'n qe'y: Axixsin weji'y nwa, noq tu'n tkub' nb'inchi'n tajb'iljo a saj chq'o'n we'y, ex tu'n tjapin b'ajjo taq'in wu'n.

³⁵ Xi qka'yi'n kumnix kyja' tzaje laq'e txqan xjal tokx kyxb'alin sjanin wen, ex tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: ¿Ma nyapela kyaje xjaw tu'n tjaw awal? Me kxel nq'ma'n kye'y: Kyka'yinx a kumnix, qu'n ma kub' sjane' awal ja'lin tu'n tjaw chmet. ³⁶ Mi nchin yolin we' ti'jjo awal te twutz tx'otx', qala' kyi'jjo xjal tu'n kynimin, ex tu'n tten kychwinqil te jun majx. Ayetzin kye, a nchi aq'ni'n ti'jjo aq'untl lo, ktzajil kytzyu'n kye twi' kyk'u'j, junx kyuk'a a xi

ex xiky'b'inte aq'untl. ³⁷ Qu'n twutzxixjo jun yol nkyq'ma'nxjal kyjalu'n: Junxilte nkux awante, ex junxilte njaw chmon te' twutz, me junx twi' kyk'u'j ktzajil kytzyu'n ti'j.

³⁸ Ma chex nchq'o'n kye tu'n kyxi'y chmol twutz awal kyxolxjal, a ja' mi xi aq'nini'y ti'j, qu'n junxilte xkux awante Tyol Dios kye. Me tzunx nchi tzalaj kye' ti'jjo kyaq'nb'in, qu'n noqit nti' kjol ex awal, nti'tla kye' tu'n tja kychmo'n.

³⁹ Nim aj Samaria i nimin ti'j Jesús, noq tu'n tyoljo qya, tej t-xi tq'ma'n kye, qa o b'aj tq'ma'n Jesús tkyaqiljo nya wen o b'ant tu'n ojtxe. ⁴⁰ Atzi'n tej kyul aj Samaria tk'atz Jesús, i ok ten kub'sil kywutz te, tu'n tkyij ten kyuk'a. Ex axsa kyije ten kab'e q'ij kyxol. ⁴¹ Ex nimxjal i nimin, tej kyb'in te' Tyol.

⁴² Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n te qya: Atzin ja'lin mapen txi qnininx qe nya noq tu'n saj tq'ma'n qe'y; qala' awokuxix qe ma qo ok b'inte te, ex ma tz'el qniky'a te, qa twutzxix ate Cristjo, a Kolil te tkyaqilxjal twutz tx'otx'.

Tej tkub' tq'anin Jesús tk'wal jun taq'nil nmaq kawil

⁴³ Tb'ajlinxi' kab'e q'ij, etz Jesús toj ttx'otx' Samaria, ex xi' toj ttx'otx' Galiley. ⁴⁴ Me aku Jesús tzaj q'ma'nte qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in, qa jun yolil Tyol Dios nlay tz'ok k'u'jlin kyu'n t-xjalil.*

⁴⁵ Me tej tponl Jesús toj Galiley, kub' kywutzli'n aye najleqe antza, qu'n otaq kyli tb'inchb'in tipin tzma Jerusalén toj nintz q'ij te Wa'j Pan, qu'n ajinqetaq ite' antza.*

* **4:44** Mt. 13:57; Mr. 6:4; Lc. 4:24 * **4:45** Jn. 2:23

46 Ul meltz'aj jun majl Jesús toj tnam Caná, toj ttx'otx' Galiley, ja' o tx'ixpit a' te vin tu'n.* Ex tk'atz Caná at juntl tnam, Capernaum tb'i. Antza ta'ye jun xjal nim toklin, te taq'nil nmaq kawil, ex at jun tk'wal iltaq ta' tu'n yab'il. 47 Atzin te tok tb'i'n te' aq'nil qa o tz'ajtz Jesús Judey, tu'n tpon kanin toj Galiley, b'e'x xi' lolte, ex kub'sin twutz te, tu'n t-xi' q'anil te' tk'wal tzma tja, qu'n ch'ixtaq tkyim.

48 Atzin te Jesús xi tq'ma'n te: Nlayx txi kynimin kye, qa nti' jun techil wipi'n tu'n tb'ant.

49 Me atzin tej aq'nil jun paqx xi tq'ma'n te: Ay Tata, ku tzaja ja'linxix; ch'ix tkyim we' nk'wal.

50 Xitzin tq'ma'n Jesús te: Kux tz'aja tja'y. Lu te tk'wal itz'. Ma tzul Dios te.

Ex b'e'x xi tnimin tej ichin tyol Jesús, ex b'e'x aj.

51 Ex ch'ixtaq tkanin tja, i etzjo taq'nil k'lulte, ex xi kyq'ma'n te: Lu tej tk'wala; ma tzul Dios te.

52 Atzin te' ichin xi tq'anin kye' taq'nil jni' or tchewx kyaq ti'j.

Ewe tiky'linxi kab'laj, chi chi'.

53 B'e'xsin pon kanin toj ttab'ljo ttata' k'wal, qa ax orjo ttzaj tq'ma'n Jesús te, qa ma tzul Dios te tk'wal. Tu'n ikyjo, b'e'x xi tnimin tej ichin kyuk'a kykyaqil najleqe toj tja. 54 Atzin lo tkab' techil tipin b'ant tu'n Jesús, tej tajtz Judey, ex pon kaninl Galiley.

5

Tej tq'anin Jesús jun kox

1 Tb'ajlinxitzin ikyjo, tzmataq nchi iky'sin aj Judiy jun nintz q'ij toj Jerusalén, aj meltz'aj Jesús

* 4:46 Jn. 2:1-11

antza. ² Toj Jerusalén, at jun tkub'il a' ma tij, tkub' tk'atz jun ma tij tjpel ja, Tjpel Tja Rit tb'i. Ajo a' tok tb'i: Betzata toj kyyol aj Judiy. Attaq jwe' tqan ja anetzi'n. ³ Antza kuḥejqe txqan yab': Moḥ, kox, ex junjun noq o tz'el kyim t-xmilil. Nchi ayo'n ti'j, tu'n tja yekj a' toj tkub'il. ⁴ Qu'n chitzin qa attaq jun t-angel Dios nk'u'ltaq ttzi tkub'il a' junjun maj, te yekilte. Noq aj t-xi yekjjo a', ankye te nxi t-xo'n tib' tnejil, b'e'x tzul Dios te a'lchaqx kye yab'iltz ti'j.*

⁵ At jun ichin ttzi tkub'il a', o b'ant-xi wajxaqlajaj toj ka'wnaq† ab'q'e tyab'tlin. ⁶ Tej tiwle tu'n Jesús kuḥle, ex el tniky' te qa ojtxe tkub'lin yab'te, xi tqanin te: ¿Tajtzin tu'n tq'anita?

⁷ Tzajtzin ttzaq'wi'n yab': Ay Tata, mix a'l jun mojil we', tu'n nku'xa toj tkub'il a', aj tjaw yekj. Ajtzin tjaw yekjjo a', waja tu'n t-xi nxo'n wib'a toj, me junxil nxi t-xo'n tib' nej.

⁸ Ante Jesús xi tq'ma'n te: Kux jaw we'ksa, q'inqeksjiy tkuḥila, ex kux b'eta.

⁹ Texjo paq, ex ul Dios te ichin; jaw ti'n tkuḥil, ex b'e'x ok ten b'etil.

Ataqtzi'n q'ij ikyjo, te ajlab'l. ¹⁰ Tu'nnpetzi'n, xi kyq'ma'n Judiy te ichin otaq q'anit: Q'ij te ajlab'l te ja'lin. Nya wen te' toj kawb'il, tu'n tkub' qb'inchin jun ti',* ex tu'n tjaw tiqi'n tkuḥila.

¹¹ I xi ttzaq'wi'n ichin: Ajo xjal, a xkub' q'anin we'y, saj q'mante we'y, tu'n t-xi wiqi'n nkuḥila, ex tu'n nb'eta.

¹² Ayetzin kye' Judiy xi kyqanin te: ¿Ankye xq'mante te'y, tu'n t-xi tiqin tkuḥila, ex tu'n tb'eta?

* **5:4** Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 4. † **5:5** Wajxaqlajaj toj ka'wnaq, 38 n-ele. * **5:10** Neh. 13:19; Jer. 17:21

13 Me ante ichin mi b'i'n tu'n ankye o kub' q'aninte, tu'n nimx txqan xjal at, ex otaq tziky' Jesús antza.

14 Yajxi, el jyetjo ichin tu'n Jesús tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, ex xi tq'ma'n te: Ka'yinktzi'n. Ma tzul Dios te'y. Mitzin b'inchintla il, tu'ntzin mi tzaje juntl ti' ti'ja kujxix wen.

15 Ex antza ele tniky' te, qa a Jesús otaq q'aninte, ex xi tq'ma'n tqanil kye aj Judiy. 16 Tu'ntzin ikyjo, tzaj kyq'oj ti'j Jesús, ex kyajtaq tu'n tkub' kyb'yo'n, qu'n tu'n nchi kub' tq'anin xjal toj q'ij te ajlab'l.

17 Tu'ntzi'n ikyjo, xi tq'ma'n Jesús kye: Te nMa'n kukx o tz'aq'nin te' tzmax tzalu'n, ex ikyx weji'y nchin aq'ni'n, exla qa q'ij te ajlab'l mo minaj.

18 Tu'ntzin tpajjo ikyjo, nimx tzaj kyq'ojxjal ti'j, tu'n tkub' kyb'yo'n, nya noq tu'n tkub' tq'anin jun xjal toj q'ij te ajlab'l, qala' tu'n tyol, ok tq'on tib' te Dios, te' t-xi tq'ma'n qa aku Dios te ttata.

Tej tyolin Jesús ti'jjo toklin tu'n Dios

19 Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa ayi'n Tk'wal Dios, nlay b'ant tu'n nb'inchi'n jun ti' noq wu'nx wib'xa; qala' o'kx nkub' nb'inchinji'y a n-ok nka'yi'n te nMa'n. Qu'n tkyaqilxjo nb'ant tu'n nMa'n, ex ikyxjo nb'ant wu'n, ayi'n Tk'wal. 20 Nimxix nchin ok tk'u'jli'n tu'n nMan Dios, qu'n ayin we' Tk'wal; ex ntzaj tyek'in we'y tkyaqiljo nb'ant tu'n. Ex okpe ktzajil tyek'in nimxi'tl techil wipi'n, tze'nku xb'ant wu'n ti'jjo kox lo, noqx tu'n kyjaw ka'ylaja ti'j. 21 Qu'n ikyjo tze'nku' te Dios, nchi jaw anq'in kyimnin tu'n, tu'n t-xi tq'o'n kychwinqil, exsin ikyx weji'y, a ayi'n Tk'wal Dios, aku txi nq'o'n chwinqil noq alqe

waji'y tu'n t-xi nq'o'n. ²² Ex nya te Dios tu'n tkawin toj q'ij te pa'b'in; qala' tzaj tq'o'n Dios wokli'n tu'n nkawi'n tib'aj tkyaqil. ²³ Kub' tb'inchin Dios ikyjo, tu'ntzintla tjaw nimsi'n nb'i'y kyu'nxjal, ikyxjo tze'nkuxjo njaw nimsin tb'i qMan kyu'n. Qu'n ankye te mi xjaw nimsin te tb'i K'walb'aj, ex mina xja tnimsin tb'i qMan, a tzaj chq'o'n we'y.

²⁴ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Ankye te' nkub' tb'in nyola tuk'a tkyaqil tanmin, ex k'wel tnimin a saj chq'on we'y, atpen te' tchwinqil te jun majx. Ex nlay txi q'o'n toj najin, qu'n o tx'ixpit tanmin te kyime tu'n tok te chwinqil. ²⁵ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ma pon kanin jun q'ij ex atzin q'ijjo ja'lin, tu'n kyb'inte a kyimninge toj kyanmin tq'ajq'ojil nwi'y, ayi'n Tk'wal Dios. Ex ayetzi'n kchi k'wel niminte nyola, okpin kchi anq'il kye'. ²⁶ Qu'n atzin qMan Dios, at te' tchwinqil tu'nx tib'x, ex aku ttxuyil chwinqil. Ex ikyxjo, o tzaj tq'o'n wokli'n, a ayi'n Tk'wal, tu'n tten nchwinqila wu'nx wib'xa. ²⁷ Ex nya noq o'kx Tk'wal Diosqi'n; qala' Tk'wal Ichin. Ex tu'n ikyjo, ma tzaj tq'o'n wokli'n tu'n nkawi'n tib'aj tkyaqil.

²⁸ Mi chi jaw ka'ylaja ti'j tkyaqiljo lo, qu'n pon kanin jun q'ij nimxixtl tze'nku lo, aj kyb'inte tkyaqil kyimnin muqu'nqekux toj tx'otx', tq'ajq'ojil nwi'y, ²⁹ ex kchi jaw anq'intl. Aye' wen kyb'inchb'in, kchi jawil anq'in, tu'n tten kychwinqil te jun majx. Ex ayetzi'n nya wen kyb'inchb'in, ex kchi jawil anq'in kye, tu'n kyxi' toj najin te jun majx.*

Tej tyolin Jesús ky'i'jjo kujsb'ilte Tyol

* 5:29 Dan. 12:2

³⁰ Ex nlay b'ant jun we' ti' wu'n wu'nx wib'xa. Ex aj nkawi'n, mi chin kawin we' wu'nx wib'xa. Qu'n nky'e'y tu'n tkub' nb'inchi'n tze'nkuxjo waja, qala' tze'nkuxjo taj qMan, a tzaj chq'o'n we'y. Tu'npetzi'n, aj nkawi'n, tz'aqlexix we' nkawb'il.

³¹ Qu'n qa ma chin kujsi'n nyola wi'jxa, nti'la tajb'in nyola tu'n tok te kujsil we'y. ³² Me at juntl nkujsinte tyol wi'ja, a Juan Jawsil A'. Ex b'i'n we wu'n a ntq'ma'n wi'ja twutzxix, ex at tajb'in te kujsil we'y. ³³ Ex ayekuy i xta'j qanilte te Juan qa wenqe nyola; ex atzi'n tzaj ttzaq'win kye'y qa twutzxix te'.* ³⁴⁻³⁵ O yolin Juan b'a'n wi'ja, qu'n ate Juan tze'nku jun tzaj, a nqoptz'aj tuk'a jun yol twutzxix wi'ja kywutzxjal. Ex ma chi tzalaja jun jte'b'in q'ij ti'jjo tyol. Q'uqle kyk'u'ja ti'jjo t-xnaq'tzb'il Juan, ex ntzaj nna'n kye'y, noq tu'n kykleta. Me mi q'uqle nk'u'ja ti'jjo jun xjal, exla qa Juan, nyakuj qa il ti'j tu'n tkujsitjo nyola tu'n jun xjal. ³⁶ Qu'n at jun we' kujsilwe nimxixtl toklin tze'nku te Juan, qu'n tkyaqiljo techil wipi'n a nb'ant wu'n, ikyxjo tze'nku tzaj toqxenin qMan we'y; atzi'n nkujsin te' qa a Dios saj chq'o'n we'y.

³⁷ Ex ikyx te qMan Diosjo, a tzaj chq'on we'y, ntzaj tq'o'n kujsil we'y qa twutzxix nyola,* me na'mx kyb'inti'y nipela jun maj tq'ajq'ojil twi', ex na'm kylontiy tze'n iky ka'jin. ³⁸ Ex na'mx tkyijjo Tyol toj kyanmi'n, qu'n na'mx kynimi'n wi'ja, a ayinkuy xin tzaj tchq'o'n Dios. ³⁹ Qu'n cheb'ex nkux kyxpich'inji'y Tyol Dios, qu'n toj kywutza antza kkneta kychwinqila te jun majx, me mi n-

* **5:33** Jn. 1:19-27; 3:27-30

* **5:37** Mt. 3:17; Mr. 1:11; Lc. 3:22

el kyniky'a te, qa antza nyoline' Tyol Dios wi'ja.*
 40 Qu'n ayetzin kye kyky'e'y tu'n kyxi lipe'y wi'ja, tu'n kyten kychwinqila te jun majx.

41 Nlay kub' nwutzlinji'y nimsb'il we'y ntzaj kyu'nxjal, 42 qu'n ojtzqi'nqi'y wu'n, ex ojtzqi'n wu'n qa nya k'u'jlin Dios kyu'n. 43 Ma chin tzaj chq'o'n we' tu'n nMa'n, me mi x'in kub' kywutzli'n; qatzin ma pon kanin juntl kyxola tu'nx tib'x ex nya chq'o'n tu'n Dios, atzin kyeji'y nkub' kywutzlin. 44 ¿Ma attzin tumil tu'n kykleta, qa noq kyaja tu'n kyela wen kywutzxjal, ex nya twutz qMan Dios, a junch'in?

45 Ma qe kyk'u'ja ti'jjo t-xnaq'tzb'il Moisés tu'n kykleta, qu'n toj kywutza qa ayi'n we' nchinx patin kye'y twutz Dios. Me mina, qu'n atzin kpatil kye' toj pa'b'in twutz Dios, aku Moisés, qu'n mi njapin b'ajjo t-xilin t-xnaq'tzb'il kyu'n. 46 Qu'n noqit ma txi kynimin kye' tkyaqiljo kub' ttz'ib'in Moisés, matla txi kynimin kye nyola, qu'n wi'jxa xyoline Moisés. 47 Me mi nxi kyniminji'y a xkyij ttz'ib'i'n Moisés. ¿Tze'ntzin ttentz tu'n t-xi kynimi'n a xi nq'ma'n?

6

Tej kyk'a'chit jwe' mil ichin tu'n tipin Jesús
 (Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

1 Tb'ajlinxitzin ikyjo; b'e'x iky'x Jesús tjlajxi Nijab' te Galiley, ex axjo Tiberias tb'i. 2 Nimku xjal lipchex ti'j, qu'n o b'aj kyka'yi'n yek'b'il te' tipin o b'ant, tej kyb'aj q'anj yab' tu'n. 3 Ex b'e'x

* 5:39 Deu. 4:1; 8:1; 30:15-20

jax twi' wutz, ex antza kub'e qe quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in. ⁴ Ch'ixtaq tul kani'n nintz q'ij te Xjan Q'ij, a n-iky' kyu'n aj Judiy, te na'b'lte kyelintz ojtxe toj Egipto.

⁵ Atzaj te' t-xi tka'yin Jesús, nimxtaqxjal o tz'ok lipe ti'j, xi tq'ma'n te Lip: ¿Ja'tzin ktzajile qlaq'on kywa txqan xjal lo?

⁶ Xi tq'ma'n Jesús ikyjo, noq tu'n tniky'b'ajtz Lip ti' ktq'ma' ti'jjo lo, qu'n b'intaql te Jesús tu'n, ti' tu'n tkub' tb'inchin.

⁷ Xitzin ttzaq'win Lip: ¿Ma attzin qpwaq tu'n t-xi loq'b'aj txqan wab'j, tu'n txi' tal kyinchaqjo kye?

⁸ Xitzin tq'ma'n'ljo junl t-xnaq'tzb'in, Andrés tb'i, a titz'in Simun Pegr: ⁹ Lu jun q'a lo, q'in jwe' wab'j tu'n, junxte nmaq triy, ex q'i'n kab'e tal netz' kyix tu'n, me ¿Ma akutzin kanin kyxoljo txqan xjal lo?

¹⁰ Tzaj ttzaq'win Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Kyq'ma'nxa kye', tu'n kyb'aj kub' qe kykyaqil, qu'n attaq tal k'ul antza. B'e'xsin i kub' qe' xjal, b'alaqa jun jwe' mil ichin.

¹¹ I jaw ttzyu'n Jesúsjo wab'j, ex xi tq'o'n chjonte te Dios ti'j. Tb'ajlinxi na'n Dios, tzaj tq'o'n qe'y, ex xi qsipi'n kyxoljo a q'uqejqetaq. Ex ikyx kub' tb'inchin kyuk'a tal kyix; ex tzaj tq'o'n qe'y tu'n t-xi qsipi'n, noq jni' tu'n tb'aj kyu'n.

¹² Atzaj te' kyb'aj noj wen, tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Kychmo'nksji'y tb'uchil, a ma kyij, tu'ntzin nti'x ch'in tu'n tkub' naj.

¹³ Atzaj te' tjaw b'aj qu'n, i noj kab'lajaj chi'l ti'jjo tb'uchil jwe' wab'j kyb'ajlin xi wa'n kykyaqil xjal.

¹⁴ Tej tok kyka'yin tkyaqil xjal techil tipin Jesús, xi kyq'ma'n: Twutzxpentetz qa a ichin lo, a yolil Tyol Dios, a iltaq ti'j tu'n tul klolqe.

¹⁵ Me liwey el tniky' Jesús ti'j kyximxjal, qa kyajtaq tu'n tok kyq'o'n te nmaq kawil kyib'aj te jun majx. Tu'ntzi'n ikyjo, b'e'x el tpa'n tib' Jesús kyij, ex b'e'x jax twi' wutz tjunalx.

Tej tb'et Jesús tib'aj a'

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Atzaj te' qok yupj, b'e'x o ku'xa, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ttzi nijab', ¹⁷ ex antza o okxa qe'y toj jun bark, tu'n qpon kani'n jlajxi tzma toj tnam Capernaum. Ex otaq qo ok qxopexix wen, ex na'mtaq tmeltz'aj Jesús. ¹⁸ B'e'x tzaj jun nim kyq'iq' xupil te a', tu'n tja pulj ti'j bark. ¹⁹ Tzmataq jun ajlab' tuk'a niky'jin qxilin b'eta tib'aj nijab', tej t-xi qka'yi'n Jesús, nb'ettaq tib'aj a', tu'n tpon kanin tk'atz bark; ex b'e'x o jaw xob'a te, qu'n mix ele qniky'a ti'j.

²⁰ Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Mina chi jaw xob'a. Ayin weji'y.

²¹ Ex b'e'x tzaj qk'mo'n Jesús tuk'a tzaljb'il tu'n tokx toj bark, ex jun paqx o po'n tjajxi a', ja' iltaq ti'j tu'n qpon kani'n.

Tej kyjyo'nxjal ti'j Jesús

²² Toj junxil q'ij, ayetzin xjal otaq chi kyij tjajxi nijab', tzaj kynanl qa noq junch'in bark attaq qniky'in iqil kyexjal, a ja' o xiyiy, ex nyajin Jesús okx quk'iy. ²³ Ex ax q'ijjo i kanin junjun bark, a tzajninge toj tnam Tiberias, nchi pon kanin ttzi tx'otx', nqayin ja' o qo b'aj wa'ni'y, tej t-xi tq'o'n Jesús chjonte kyij wab'j. ²⁴ Tej tb'aj kyka'yin qa nti'taq Jesús, ex nti'qotaqla, b'e'x i okxkux kyoj bark tu'n kypon kanin jyolte toj tnam Capernaum.

Tej tyolin Jesús ti'jjo wab'j, a q'ol chwinqil

²⁵ Tej kyjlajinxjo xjal, jyet Jesús kyu'n, ex xi kyq'ma'n te: ¿Xnaq'tzil, jtojetzin tkanli'n tzalu'n?

²⁶ I xi ttzaq'win Jesús: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa nchi jyo'n wi'ja noq tu'n noj kyk'u'ja wu'n, ex nya tu'n ma tz'el kyniky'a ti'jjo t-xilin techil wipi'n. ²⁷ Tu'npetzi'n, mi tz'ok tilil kyu'n ti'jjo wab'j te twutz tx'otx', a kb'ajil; qala' tz'okx tilil kyu'n ti'jjo wab'j te kyanmi'n, a kolb'il te jun majx. Qu'n a Dios saj sma'n we'y, a ayi'n Tk'wal Ichin, tu'n nq'o'n chwinqil kye'y, tze'nku jun oyaj te jun majx. Qu'n noq tu'n techil wipi'n, nyek'ine qa ayi'n Tk'wal Dios.

²⁸ Xi kyqanin xjal te: ¿Ti'tzin tu'n tkub' qb'inchin tu'n ttzaj Dios qi'ja, ex tu'n tzaj tq'o'njo oyaj anetzi'n?

²⁹ Ex i xi ttzaq'win: Atzi'n taj Diosjo tu'n tkub' kyb'inchin, noq tu'n kynimi'n wi'ja, a ayi'n x'in tzaj sma'n tu'n.

³⁰ Xitzin kyq'ma'ntz te Jesús: Qa twutzxix qa ma tzaj sma'n tu'n Dios, ¿Ti'tzin jun techiltz ktzajil tyek'i'n qe'y, noq tu'n qlonti'y, ex tu'n t-xi qnim-intza? ¿Ti'tzin ch'in ma b'anttz tu'n? ³¹ Qalatzin kye qtzan qta'x' ojtxe i wa'n ti'jjo wab'j, a maná, a xi' tq'o'n Moisés tojjo tzqij tx'otx',* ikyxtaqjo tze'nku' ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios: Xi tq'o'n kywa, aj ku'tz toj kya'j.*

³² Xi ttzaq'win Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, nya te Moisés saj q'o'nte wab'j te toj kya'j, qala' aku te nMa'n. Ikytzin weji'y, ma chin tzaj tchq'o'n we' te jun wab'j, a twutzxix te toj kya'j.

* **6:31** Ex. 16:4, 15 * **6:31** Sal. 78:24

³³ Qu'n atzi'n wab'j, a maná, xi tq'o'n chwinqil kye xjal aj Judiy ojtxe, noq te jte'b'in q'ij; me ante' saj sma'n tu'n Dios, apente wab'jjo, a ayi'n, a ktzajil tq'o'n chwinqil te jun majx.

³⁴ Xitzin kyqanintz te Jesús: Ay Tata, q'ontzjiy wab'j qe'y junjun q'ij, a xku'tz toj kya'j.

³⁵ B'e'x xi tq'ma'n Jesús kye: Ayin weji'y a Wab'j, a q'olte chwinqil. Ankye te' ma tzaj lipey wi'ja nlayxpen tzaj te wa'yaj ti'j; ex ankye te' knimil wi'ja, ex nlayxpen tzaj te k'waj ti'j. ³⁶ Me ma txi nq'ma'n kye'y, me mi nchinx kynimi'n, exla qa ma chin kyli'y. ³⁷ Qu'n tkyaqiljo o tzaj tq'o'n qMan Dios we'y, ktzajil lipe wi'ja; ex ajo ktzajil lipe wi'ja, nlayx chi ex nlajo'n. ³⁸ Qu'n nya ma chin tzaj we' toj kya'j, tu'n tkub' nb'inchin noqx alkye waja; qala' o'kx tu'n tkub' nb'inchin a tajo Dios, a saj sma'n we'y. ³⁹ Ex atzi'n taj nManji'y, a saj sma'n we'y, tu'n mi naje jun xjal, aye' ma chi tzaj tq'o'n we'y; qala' tu'n kyjaw anq'in wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx'. ⁴⁰ Qu'n atzin taj nManji'y, tu'n kykyaqilxjo ma chi tzaj lipe wi'ja, ayi'n Tk'wal Dios, ex nqe kyk'u'j wi'ja toj tkyaqil, atpen kye kychwinqil te jun majx, ex kchi jawil anq'in wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx'.

⁴¹ Junjun aj Judiy i ok ten yolb'il ti'j Jesús, tu'n otaq tq'ma qa aku wab'j ma ku'tz toj kya'j. ⁴² Exsin i ok tentz yolb'ilte kyxolile: ¿Nyapela a Jesúsjo lo, aj tk'wal Jse? Ex ojtzqi'n ttata qu'n, tuk'axjo tnana. ¿Tze'ntzin ttentz ntq'ma'n qa toj kya'j ma ku'tze?

⁴³ B'e'xsin i xi ttzaq'wi'n Jesús: Kytzaqpinxa tu'n kyyolb'i'n. ⁴⁴ Mix a'l jun aku tzaj lipe wi'ja, qa nya nMa'n saj q'mante. Ex qa ma qe kyk'u'j wi'ja, kchi

jawil anq'in wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx'. ⁴⁵ Qu'n kyojjo u'j kyij kytz'ib'i'n yolil Tyol Dios ojtxe, ntq'ma'n kyjalu'n: Chi xel t-xnaq'tzin Dios kykyaqilch.*

Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n kye'y qa kykyaqiljo ma tzaj xnaq'tzin tu'n Dios, ex qa ma kub' kyb'i'n tuk'a tkyaqil kyanmin, okpin kchi tzajil lipe kye' wi'ja. ⁴⁶ Mix a'l jun o tli twutz qMan Dios, qala' o'kqinx, ayi'n, a x'in tzaj tsma'n. ⁴⁷ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ankye kxel nimin we'y, atpen te chwinqil te jun majx. ⁴⁸ Ayin weji'y a wab'j, a q'ol te' chwinqil anetzi'n. ⁴⁹ Ayetzi'n qtzan kyta'xa ojtxe, i b'aj wa'n ti'jjo wab'j, a maná, a tzaj sma'n tu'n Dios toj tzqij tx'otx' te q'ol chwinqil te twutz tx'otx'; me kykyaqilx b'e'x i b'aj kyim. ⁵⁰ Me metzin we', ayin weji'y, a wab'j xku'tz toj kya'j. Ankye qe kchi wa'l ti'j, nlayxpin chi kyim kye'. ⁵¹ Ayin weji'y wab'j itz', a ku'tz toj kya'j te q'ol te kychwinqilxjal. Ankye te' kxel wa'n'te, k-anq'il te' te jun majx. Atzin wab'j kxel nq'o'n, aku nchib'jila, a kxel nq'o'n te q'ol chwinqil tkyaqilxjal twutz tx'otx'.

⁵² Me junjun kyxol aj Judiy i ok ten yolb'ilte kyxolile: ¿Tze'ntzin tten tu'n t-xi tq'o'n xjal lo tchib'jil tu'n t-xi qwa'n?

⁵³ Atzin te Jesús xi tq'ma'n kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa mi xi kywa'nji'y nchib'jila, a ayi'n Tk'wal Ichin, ex qa mi xi kyk'wa'nji'y nchky'ela, nti' t-xilin kychwinqila tzalu'n twutz tx'otx', ex nti' kyokli'n ti'jjo chwinqil te jun majx toj kya'j. ⁵⁴ Ikytzi'n, alkye te kxel wa'n te' nchib'jila ex kxel k'wan te' nchky'ela, at te' tb'anil tchwinqil

* **6:45** Is. 54:13

te jun majx; ex kjawil anq'intl wu'n, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx'. ⁵⁵ Qu'n ajo nchib'jila, ante wab'jjo, a twutzxix, ex ajo nchky'ela, ex ikyxjo, ante k'wab'jjo, a twutzxix. ⁵⁶ Ankye te kxel wa'n te' nchib'jila, ex kxel k'wa'n te' nchky'ela, ante ma tz'ok tmujb'in tib'jo wuk'iy, ex ayi'n ma tz'ok nmujb'in wib'a tuk'a. ⁵⁷ Qu'n ajo wipi'n ex ajo nchwinqila tzajninge tu'n qMan Dios itz', a saj sma'n we'y. Ikytzin weji'y, alkye te' kwa'l wi'ja, at chwinqil te jun majx wu'n. ⁵⁸ Ayin weji'y wab'j, a twutzxix, a ku'tz toj kya'j te q'ol chwinqil te jun majx. Mikyxi' tze'nku te maná, a q'ol chwinqil te twutz tx'otx', a xi kywa'n qtzan qta'x̄. Qu'n ayetzin qta'x̄, exla qa i wa'n ti'j, me b'e'x i b'aj kyim. Me ankye te kwa'l ti'jjo wab'j lo, atpen te' chwinqil te jun majx. ⁵⁹ Tkyaqilxjo lo b'aj tq'ma'n Jesús, tej tb'aj xnaq'tzin tojjo ja te na'b'l Dios toj tnam Capernaum.

Tej tkyij kytzaqpi'nxjal Jesús, noq tu'n Tyol kuj

⁶⁰ Atzin tej qb'intej'i'y xnaq'tzb'il lo, ila'ku lipcheqetaq ti'j xi kyq'ma'n: Kujxix te' yol lu'n, tu'n t-xi qnimin. ¿Ma atpela jun aku txi b'inte?

⁶¹ Ex liwey el tniky' Jesús, qa ayex o chi ok ten ch'otjil ti'j, ex xi tqanin kye: ¿Nyapela wenjo nxnaq'tzb'ila toj kywutza? ⁶² B'alaqa tu'n n-ok kyka'yi'n nyakuj jun xjalqi'n te twutz tx'otx'. ¿Me ti'tzila kyq'ma'y, aj nxi kyka'yi'n, aj njaxa toj kya'j, ayi'n Tk'wal Ichin, q'uqleqinkxa toj nq'uqb'ila, a ja' intinetaqa te tnejil? ¿Akupela txi kyq'ma'n qa nya wenjo nxnaq'tzb'ila? ⁶³ Ajo Xewb'aj Xjan ntzaj tq'on te' chwinqil te jun majx; atzin te' qxmilil te twutz tx'otx' te', ex nti' tajb'in ti'jjo chwinqil

anetzi'n. Ex ikyxjo, ayejo nxnaq'tzb'ila twutzxix, qu'n tzajninqe ti'jjo Xewb'aj Xjan. Qa ma qe kyk'u'ja kyi'j, at kychwinqila te jun majx. ⁶⁴ Me at junjun kyxola, a mi nxi kynimin.

Xi tq'ma'n ikyjo, qu'n ojtzqi'ntaq tu'n atxix te' tzaj xkye taq'in, alkye mi chex niminte, ex alkye tu'n t-xi k'ayinte toj kyq'ob' tajq'oj.

⁶⁵ Ex xi tq'ma'n: Tu'npetzi'n, o txi nq'ma'n kye'y, qa mix a'l jun aku tzaj lipe wi'ja, qa nya nMa'n saj q'mante.

⁶⁶ Ex tej tb'aj tq'ma'n Jesús tkyaqiljo ikyjo, ila'ku lipcheqetaq ti'j el kypa'n kyib' ti'j.

⁶⁷ Tu'npetzi'n, tzaj tqanin Jesús qe'y, a awo'y kab'lajaj t-xnaq'tzb'in: ¿Yajtzi'n kye', majqexpela kye kchi xel lipe kyi'j?

⁶⁸ Me ante Pegr xi ttzaq'win: Tata, ¿Altzin qi'j qo xela lipe'y? Qu'n noq o'kx te at t-xnaq'tzb'il, a ntzaj tq'o'n qchwinqila te jun majx. ⁶⁹ Ex ma txi qnimi'n, ex ma tz'el qniky'a te, qa a tejiy Crist, a xjanxix, a Tk'wal Dios itz'.*

⁷⁰ Tzaj ttzaq'win Jesús: ¿Ma nyatzin ayi'n o chin jaw sk'o'nte kab'lajaj kyb'aja? Me atzi'n ja'lin, at jun kye' ma txi tq'o'n amb'il te tajaw il, tu'n tokx toj tanmin tu'n tb'inchin il wi'ja.

⁷¹ Tq'ma Jesúsjo ikyjo, qu'n ataqtza nyoline ti'j Judas Iscariot, a tk'wal Simun, qu'n ataq Judas tu'n t-xi k'ayinte Jesús toj kyq'ob' tajq'oj, exla qa attaq toklin qxola, a awo'y kab'lajaj t-xnaq'tzb'in.

7

Tej t-xi' Jesús toj jun nintz q'ij kye aj Judiy

* **6:69** Mt. 16:16; Mr. 8:29; Lc. 9:20

¹ Tb'ajlinxi' tkyaqiljo ikyjo, nb'ettaq Jesús toj ttx'otx' Galiley; qu'n tky'e'taq tu'n tkyij ten toj ttx'otx' Judey, qu'n at junjun kyxol aj Judiy kyajtaq tu'n tkub' kyb'yo'n. ² Ch'ixtaq tul kanin nintz q'ij kye aj Judiy, a ja' nchi najan toj tal pach toj k'ul, noq te jun na'b'l ti'jjo tej kyten qtzan qta'x toj tzqij tx'otx' ojtxe.* ³ Antza toj Galiley, b'e'x i jaw xmayin titz'in Jesús ti'j, ex xi kyq'ma'n kyjalu'n: Mi kyij ten te tzalu'n; qala' ku txi'y toj ttx'otx' Judey, tu'ntzin tok kyka'yin a lipcheqek ti'ja tkyaqiljo nb'ant tu'n. ⁴ Qu'n qa taja tu'n tok ka'yin tu'n kykyaqilxjal ti'jjo nb'ant tu'n, mi kub' tewin tib'a tzalu'n toj Galiley; qala' q'imix tib'a, ex yek'inkuy kywutz kykyaqilxjal. ⁵ Xitzin kyq'ma'n titz'in te ikyjo, qu'n na'mxtaq txi kynimi'n t-xilin t-xnaq'tzb'il.

⁶ Atzin te Jesús xi tq'ma'n kye: Na'mx tpon kanin we' amb'il we. Me metzin kye', tkyaqil q'ij wen te kye'y tu'n kyxi'y. ⁷ Qu'n nlay chi el iky'in kye' kyu'nxjal. Me metzin we', nchin el iky'in kyu'n, qu'n nxi nq'ma'nji'y kykyaqil kyb'inchb'in nya wen.

⁸ Tu'npetzi'n, kux che'x kye' toj nintz q'ij. Mina we', qu'n na'm tjapin b'aj tq'ijil amb'il te we'y.

⁹ Tb'ajlinxi' tq'ma'n Jesús ikyjo; axsa kub'e tene toj ttx'otx' Galiley.

Tej tyolin Jesús ti'jxjo t-xnaq'tzb'il toj nintz q'ij

¹⁰ Kyjawlinxitzin b'aj titz'in tzma toj nintz q'ij, ex ikyx te Jesúsjo b'e'x xi', me nya kywutzxjal, qala' toj ewajil. ¹¹ Ex i ok ten aj Judiy jyolte Jesús toj nintz q'ij, ex xi kyq'ma'n: ¿Ja'tzila ta' tej ichin?

* **7:2** Lv. 23:34; Deu. 16:13

¹² Ex kykyaqil xjal antza i ok ten yolil ti'j; attaq junjun nq'mante: Ajo ichin wen, chi chi'. Ex attaq junjuntl nq'mante: ¡Mina! Qu'n nya wen te' ichin a, qu'n noq tok sb'ul kyexjalch.

¹³ Me mix a'l jun xi tkujsin tyol ti'j kywutzxjal, noq tu'n kyxob'il kye kynejil aj Judiy.

¹⁴ Tzmataq niky'jin nintz q'ij, te' tokx Jesús toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex ok ten xnaq'tzil.

¹⁵ Ex nimx aj Judiy jaw ka'ylaj ti'j t-xnaq'tzb'il, ex kyq'ma: ¿Tze'ntzin tten nimx tumil toj tnab'l ichin lo, ex nti' o tz'okx toj xnaq'tzb'il?

¹⁶ I xi ttzaq'win Jesús: Ajo xnaq'tzb'il ma txi nq'o'n, nya wekuy; qala' te Dios, a tzaj chq'o'n we'y. ¹⁷ Alkye te taj tu'n tkub' tb'inchin a taj Dios, atzin te k-elil tniky'jo ti'j, qa te Dios nrxnaq'tzb'ila, mo qa ayinxá nchin kub' ximinte. ¹⁸ Alkye jun xjal nyolin tu'nx tib', ntjyo'n tu'n tjaw nimsin kyu'nxjal. Me ante' xjal taj tu'n tjaw nimsin toklin tu'n a saj chq'onte, ante twutzxix tyoljo, ex nya sb'ul. ¹⁹ Qalatzin kye' nchi yolin ti'j, tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés kyu'n, me mix a'l jun kye' ma japin tu'n. Qu'n noqit ma japin kyu'n, mitla n-ok tilil kyu'n tu'n nkub' kyb'yo'ntza.

²⁰ Xitzin kytzaq'winxjal: ¿Qape yab' te? ¿Ankye taj tu'n tkub' b'yontiy?

²¹ Ex xi tq'ma'n Jesús kye: ¿Ma noq tu'n tq'anit jun xjal wu'n toj q'ij te ajlab'l, ma chi jaw lab'tey ti'j? ²² Kxel nyek'i'n jun ti' kye'y: Ate Moisés kyij q'mante kye'y tu'n tok qitit kyechiljo tal q'a toj twajxaqin q'ij titz'jlin.* Ex qa toj q'ij te ajlab'l xjapine ikyjo, me nkub' kyb'inchin, noq tu'n

* 7:22 Lv. 12:3

tjapin tkawb'il Moisés kyu'n (me nya tu'n Moisés tzajni'n tumil lo, qala' tu'n Abraham exqetzi'n txqantl qtzan qta'x*). ²³ Me atzi'n ja'lin, qa nchi aq'ni'n toj jun q'ij te ajlab'l noq tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés ti'jjo tu'n tqitit tal netz' techil ti'jjo t-xmilil jun tal q'a, ¿Tiqu'ntzin nchi q'ojle'y wi'ja, noq tu'n xq'anit tkyaqil t-xmilil jun xjal wu'n toj q'ij te ajlab'l?*

²⁴ Mi chi kawin wib'aja noq tu'n n-ok kyka'yi'n; qala' chi kawin tuk'a jun tumil tz'aqllexix.

Tej kyjaw lab'texjal ti'j, qa ax Cristjo a Jesús, mo minaj

²⁵ Attaq junjun xjal najleqe tojx Jerusalén i ok ten qanilte kyxol: ¿Nyapetzila' ichin lo a nchi jyo'nxjal ti'j, tu'n tkub' kyb'yo'n? ²⁶ Lu'tzin nyolin kywutzxjal kykyaqil, exsin nti' ch'in nxi kyq'ma'n te. ¿Nyapela ma txi kynimin aj kawil qa axix Cristjo lo, a at toklin tu'n Dios? ²⁷ Me metzi'n qe' b'i'n qu'n ja' tzajnin ichin lo; me aj tul te' Crist, chitzin qa mix a'l te' b'ilte ja' tumil ktzajila, chi chi'.

²⁸ Atzaj te' tb'inte Jesús ikyjo tzmataq nxnaq'tzin tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, xi tq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen: B'alaqa ojtzqi'nqi'n kyu'n, ex b'i'n kyu'n ja' x'in tzaji'y. Me nya wu'nx wib' we' x'in saj; qala' ma chin tzaj chq'o'n we' tu'n jun, a mi ojtzqi'n kyu'n, a twutzxix Tyol. ²⁹ Noq o'kqinx we ojtzqilte, qu'n atzin intinetaqa tuk'a toj kya'j, ex atzi'n ja'lin ma chin tzaj chq'on tu'n, tzalu'n twutz tx'otx'.

³⁰ Tu'ntzi'n tyol Jesús ikyjo, kyajtaq tu'n tok kytzyu'n, ex tu'n tkux kyq'o'n toj tze; me mix a'l

* 7:22 Gen. 17:10 * 7:23 Jn. 5:9

jun aq'pin tq'ob' ti'j, qu'n na'mx tpon kanin tq'ijil, tu'n tkyim.

³¹ Me nimxxjal i nimin ti'j, ex kyq'ma: Ax twutz ate Cristjo. ¿Ma akupela b'ant nim techil tipin juntl, tze'nku te' ichin lo?

Tej kyajtaq Parisey tu'n ttzyet Jesús kyu'n

³² Atzaj te' kyb'inte Parisey kyyolxjal nkyq'ma'n ti'j Jesús, i jaw lab'te ti'j, ex i kyij toj wen kyuk'a kynejil pale, tu'n tkux kyjpu'n toj tze. B'aj xi kyxq'o'n xq'uqil te' tnejil ja te na'b'l Dios, tu'n tok kytzyu'n.

³³ Me tzunxtaq yolin te Jesús, ex tq'ma: Noq jun jte'b'in q'ij kchin tenb'iltla kyxola, qu'n kchin ajil meltz'aja tk'atzjo a saj chq'on we'y. ³⁴ Ok chi jyola wi'ja, me nlay chin kneta kyu'n, qu'n nlay che'xa ja' kchin tenb'iliy.

³⁵ Tu'ntzin ikyjo, i ok ten Judiy qanilte kyxolx: ¿Ja'tzila kxela qa nlay knet qu'n? ¿Mej qa antza kanin kyxol aj Judiy, noq ja'chaqku najleqe kyojile tnam kyxol amaq' xjal, moj qa ma txi' xnaq'tzil kye xjal nya Judiy? ³⁶ ¿Tze'ntzila t-xilin tyol, a saj tq'ma'n qe, qa kqo jyol ti'j, ex nlay knet qu'n, ex qa nlay qox ja' ktenb'ile?

Tej tyolin Jesús ti'jjo a' itz'

³⁷ Toj b'ajsb'il q'ij, atzin q'ijjo nimxixtaq toklin toj nintz q'ij,* jaw we' Jesús, ex xi tq'ma'n tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen: Qa ite' junjun at k'waj kyi'j toj kyanmin, ku kytzaja wuk'iy, ex chi k'wa'n. ³⁸ Alkyejo knimil wi'ja, k-anq'il jun xlok' a' itz' tojxi tanmin, ikyxjo tze'nku nyolin toj Tu'jil Tyol Dios.*

* **7:37** Lv. 23:36; Num. 29:35 * **7:38** Ez. 47:1; Zac. 14:8

³⁹ Atzin tz'elpine' tyol Jesús ikyjo: Ayetzi'n kchi xel niminte, iltaq ti'j tu'n t-xi kyk'mo'n Xewb'aj Xjan toj kyanmin, tze'nku jun xlok' a' te chews'b'ilkye. Qu'n na'mtaq tul Xewb'aj Xjan, qu'n na'mxtaq taj Jesús toj tqoptz'ajiyil kya'j.

Kab'e kyximxjal ti'j ankye te' Jesús

⁴⁰ Tej tb'aj kyb'i'n tyol, attaq junjun kyxol xjal kyq'ma: Twutzxix qa ajo ichin lo atzin yolil Tyol Dios, a iltaq ti'j tu'n tul.*

⁴¹ Me attaq junjuntl nq'mante kyjalu'n: Mina. Qala' aku te Cristjo, a sk'o'nixix tu'n Dios te Klolqe.

Me attaq junjuntl nq'mante: ¿Tze'ntzin tten ikyjo, qu'n aj Galiley te xjal lo? ¿Ma tojtzin tx'otx' Galiley ktzajile te Crist? ⁴² Qu'n ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, qa t-xe'chil David te Crist, ex qa iltaq ti'j tu'n titz'je tojxjo tnam Belén, a ttanim David.*

⁴³ Tu'ntzi'n ikyjo, b'e'x b'aj kub' kypa'nxjal kyib' noq tu'n tpaj Jesús. ⁴⁴ Attaq junjun a kyaj tu'n t-xi kyi'n toj tze, me mix a'l jun ok tzyunte.

Aye kawil mi xi kynimin Jesús

⁴⁵ Ayetzin xq'uqil te tnejil ja te na'b'l Dios, i meltz'aj ja' ite'yetaq Parisey exqetzi'n kynejil pale, ex xi kyqanin kye'. ¿Tiqu'n mi saj kyinji'y ichin, a xi qq'ma'n kye'y?

⁴⁶ Xitzin kytzaq'win xq'uqil: Qu'n tu'n b'ajxi qb'i'y txqan yol tb'anilqex tze'nku tyoljo xjal lo.

⁴⁷ Ayetzin kye Parisey xi kytzaq'win: ¿Majqex kye ma txi kyq'o'n kyib' tu'n kykub' sb'u'n tu'n?

⁴⁸ ¿Ma attzin jun qnejil mo jun Parisey o nimin ti'j?

* **7:40** Deu. 18:15 * **7:42** Mi. 5:2

⁴⁹ Me o'kqexjo ma' xjal, a mi n-el kyniky' te Tu'jil Tyol Dios; b'a'n tu'n kxyi' toj najin te jun majx.

⁵⁰ Me attaq jun Parisey, Nicodem tb'i, a xta'j yolil tuk'a Jesús toj qniky'in,* ex xi tq'ma'n: ⁵¹ ¿Ma nyatzin ntq'ma'n toj qkawb'il nlay txi qq'ma'n ti'j jun xjal qa nya wen, a na'mxtaq qb'inte nej ti'tzin t-xilin t-xnaq'tzb'il?

⁵² I jaw yasin ti'j Nicodem, ex xi kyq'ma'n: ¿Mej qa aj Galiley teja? Ka'yinkuxa toj Tu'jil Tyol Dios, ex k-elil tniky'a te qa mix ti'x jun yolil Tyol Dios k-elitz antza toj tx'otx' Galiley.

⁵³ Tb'ajlinxi' ikyjo; b'e'x i b'aj aj junjun kyja.

8

Tej tyolin Jesús tuk'a qya aj ky'a'jil

¹ Ex ikyxjo te Jesús b'e'x xi' twi' wutz Olivos.*

² Tej qel sqix toj junxil q'ij, meltz'aj jun majl tojjo tnejil ja te na'b'l Dios. B'aj pon chmetlxjal tk'atz, kub' qe kyxol, ex ok ten majl xnaq'tzilkye.

³ Ayetzi'n xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il exqetzi'n Parisey xi kyi'n jun qya, a knet kyu'n tzmataq nchi ky'a'jin. Kub' kywa'b'in kyxol tkyaqilxjal, aye' ite'taq antza, ⁴ exsin xi kyq'ma'n te Jesús: Ay Aj xnaq'tzil, ante' qya lo tzmataq n-ok tilil ky'a'jin tu'n, tej s-el qk'ulb'i'n. ⁵ Tojjo tkawb'il Moisés ntq'ma'n qe tu'n tok xoyit tu'n ab'j tu'n tkyim jun qya tze'nku lo.* ¿Yajtzin te? ¿Ti'n te' ktq'mab'il ti'j?

⁶ O txi kyq'ma'n ikyjo, noq tu'n tkub' tz'aq toj jun til kyu'n. Me b'e'x kub' muk'e Jesús twutz tx'otx', ex

* **7:50** Jn. 3:1-2 * **8:1** Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 7:53 tzma toj 8:11. * **8:5** Lv. 20:10; Deu. 22:22-24

ok ten tz'ib'il tuk'a twi' tq'ob' toj quq. ⁷ Me noq tu'n tzunx nchi lab'te ti'j Jesús, jaw we'ks, ex xi tq'ma'n kye: Ankye jun kye' a nti'x jun til, b'a'n tu'n tok t-xo'n tnejil ab'j ti'jjo qya lo. ⁸ Ex kub' muk'e juntl majl, ex ok tenl tz'ib'il toj quq.

⁹ Atzaj te' tok kyb'i'n ikyjo, b'e'x kyna'n toj kyan-min qa aj ilqe, ex junjunku i b'aje'tz; nejxix i b'aje'tzjo xjal o chi tijin, ex b'aje'tz lipe kykyaqil. Atzaj te' kyb'aje'tz kykyaqil, tjunalx Jesús kyij ten tuk'a qya.

¹⁰ Jaw we'ks Jesús, ex mix a'l jun xjal attaq, qala' o'kxtaqjo tal qya otaq kyij we'. Xi tq'ma'n Jesús te: Qya, ¿Nte'tzi'n a kyajtaq tu'n tkub' b'yo'n kyu'n? ¿Ma nti'tzin jun xkub' b'yontiy?

¹¹ Xi ttzaq'win tej qya: Mina, Tata; mix a'l jun.

Tu'ntzi'n, xi tq'ma'n Jesús te: Ex ikyqinx weji'y. Nlay txi nq'ma'n tu'n tkyima. Qala', kux txi'y. Mi kub' tb'inchin jun majljiy il lo.

Tej t-xi tq'ma'n Jesús, qa a Tzaj te tkyaqil xjal

¹² Yajxi ch'intl, yolin Jesús kyxolxjal, ex xi tq'ma'n: Ayin weji'y Tzaj te tkyaqil xjal twutz tx'otx'.* Ankye te' k-okil lipe wi'ja, atpen te tzaj toj tchwinqil, ex nlayx b'et toj qxopin.

¹³ Atzaj te' kyb'inte Parisey tyol ikyjo, xi kyq'ma'n te: Axa ma kujsinte tyola ti'jxa. ¿Nyapela noq nla'ji'n? Tu'npetzi'n, nlayx txi qb'i'n tyola.*

¹⁴ I xi ttzaq'win Jesús: Ax twutz we' nyol, exla qa ayinx ma chin kujsinte wi'jxa. Qu'n toj kya'j x'in tzaja we', ex axsa kchin ajili'y. ¿Ma akutzin chi kub' sb'u'n tu'n jun te toj kya'j? Qalatzin kye' ¿Ma

* **8:12** Mt. 5:14; Jn. 9:5 * **8:13** Jn. 5:31

b'inajtzin kye kyu'n ikyjo? ¹⁵ Nchi kawin wi'ja tuk'a jun tumil noq te twutz tx'otx'. Me metzin we', mina kub' nb'inchin ikyjo. ¹⁶ Qala' kchin kawila tuk'a t-xilin tumil tz'aqlexix, a tzajnin te nMa'n. Qu'n nya njunalx we' kchin kawil; qala' ajin nMa'n wuk'iy, a tzaj chq'o'n we'y. ¹⁷ Qu'n tz'ib'in toj kawb'il, a nimin kyu'n, qa il ti'j kab'e xjal tu'n tmeje kyyol noq tu'n tkujsinte jun ti'. ¹⁸ Ikytzi'n, kab'e qe qb'aj: Ayinx weji'y jun kujsilte wi'jxa, ex atzin juntl, a nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y.

¹⁹ Xi kyqanin te: ¿Ja'tzin ta'ye tMantza?

I xi ttaq'win Jesús: Mipe n-el kyetza kyniky' wi'ja. ¿Yajtzila' te nMa'n? Noqit aku tz'el kyniky'a wi'ja, ex matla tz'el kyniky'a te nMa'n.

²⁰ Xi tq'ma'n Jesús tkyaqiljo lo, a tzmataq nx-naq'tzin tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, nqayin tk'atzjo k'u'b'l pwaq te oyaj. Mix a'l jun aq'pin tq'ob' ti'j, qu'n na'mxtaq tpon kanin tq'ijil tu'n tkyim.

Tej tyolin Jesús qa iltaq ti'j tu'n t-xi' toj kya'j

²¹ Yajxi ch'intl, xi tq'ma'ntl Jesús kye: Kchin ajil we'; ex kchi jyola wi'ja, me mi chin kneta kyu'n, qu'n ja' ma chinkiy, nti'x tumil tu'n kyxi'y: Qala' axsa kchi kyimila kye' tjaq' tqanb'il kyila.

²² Ayetzin kye Judiy xi kyq'ma'n kyxolx: ¿Ma okpetzila k'wel tb'yo'n tib' tu'nx tib'x, tu'n tq'ma'n qa nlay qox, ja' tumil kxele?

²³ Xitzin tq'ma'n Jesús kye: Ayetzin kye' te kumnixqe kye', te twutz tx'otx'; me metzin we' te jawnixqin we', a toj kya'j. Ikytzin te twutz tx'otx' kyokli'n; qalatzin we', nya te twutz tx'otx'qin we'.

24 Tu'npetzi'n, kxel nq'ma'n, qa mina x̄inx kyn-imi'n qa ayinji'y, a xi nq'ma'n kye'y, kchi kyimila tjaq' tqa'nb'il kyila.

25 B'e'xsin xi kyqanin te: ¿Ankyenaj tetza?

Xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma nyatzin o txi nq'ma'n kye'y te tnejil? 26 At nimku tu'n nkawi'n ti'j. Ex twutzxix nyola, qu'n o'kx nyolinji'y tze'nku tzaj tq'ma'n nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y, tu'n t-xi nq'ma'n Tyol te tkyaqil xjal twutz tx'otx', qu'n tekuxix s-ok nb'ini'y.

27 Me mix ele kyniky' te, qa nyolintaq Jesús ti'j qMan Dios.

28 Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye: Ajtzin njaw kyyo'b'i'n a ayi'n Tk'wal Ichin twutz kya'j, tzmaxitzin k-elil kyniky'ji'y te, qa ayin weji'y, a tze'nkuxjo xi nq'ma'n, ex qa o'kx nkub' nb'inchinji'y tze'nku tzaj t-xnaq'tzin nMa'n we'y. 29 Qu'n a tzaj chq'on we'y, kukx atjo wuk'iy. Mi ma chin kyij ttzaqpi'n njunalxa, qu'n kukx nkub' nb'inchinji'y a ntzalaj ti'j.

30 Tej tb'aj tq'ma'n Jesúsjo ikyjo, nimxjal i nimin ti'j.

Tej tyolin Jesús ti'jjo ankye te' tk'wal Dios ex tk'wal tajaw il

31 Xi tq'ma'n Jesús kye' Judiy, aye otaq chi ok lipe ti'j: Qa ma chi we'xixa toj tkyaqiljo o txi nq'ma'n kye'y, okpin kchi okil kye twutzxix te nxnaq'tzb'i'n. 32 Ex k-elilxix kyniky'a ti'jjo a twutzxix, ex atzin twutzxix ktzaqpil kye'y.

³³ Xitzin kytzaq'win kyjalu'n: Tyajil Abrahamqo qe.* B'ajx txaye qk'ayinge qib' te taq'nil jun a'la. ¿Tze'ntzin toke tyola ikyjo tu'n qtzaqpeta?

³⁴ Xitzin tq'ma'n Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Kykyaqilxjo nchi b'inchin il, ma txi kyk'ayin kye kyib' tu'n kyok te taq'nil il. ³⁵ Jun aq'nil nti' toklin tu'n tok tajlal jun ch'uq xjal toj kyja. Me metzin te k'walb'aj at te' toklin toj ja te jun majx. ³⁶ Tu'npetzi'n, qa ma chi tzaqpeta tu'n k'walb'aj, twutzxix ma chi tzaqpeta te jun majx, qu'n at te k'walb'aj toklin tu'n kytzaqpet-xjal tu'n.*

³⁷ B'i'n we' wu'n qa tyajil Abrahamqe kye', me ¿Tiqu'niltz n-ok tilil kyu'n tu'n nkub' kyb'yo'n? ¿Tinqu'n mi nxi kyniminji'y nyola? ³⁸ Ma chin yoli'n ti'jjo ma tzaj tyek'in nMa'n we'y. Me metzin kye, atzin kub' kyb'inchinji'y a tze'nku ntzaj tq'ma'n kyma'n kye'y.

³⁹ Xitzin kyq'ma'n Judiy te: A qeji'y qman, a Abraham.

Xi ttzaq'win Jesús kye: Noqit ax twutz qa tk'wal Abrahamqe kye', tzuntla nkub' kyb'inchi'n a tze'nku' xb'ant tu'n. ⁴⁰ Qalatzin we', ma txi nq'ma'n weji'y a twutzxix kye'y, a tzaj t-xnaq'tzin Dios we'y. ¿Tiqu'n kyajtza tu'n nkub' kyb'yo'n? Qu'n te Abraham nti'x ch'in te' xkub' tb'inchin ikyjo. ⁴¹ Qalatzin kye' ayeji'y nkub' kyb'inchin tze'nku nkub' tb'inchin kyma'n.

Tu'npetzi'n xi kyq'ma'n te: Nya siky'aj k'walqo qe tze'nku te. Junch'in qe qMan at, a aku Dios.

⁴² Xi tq'ma'n Jesús kye: Noqit twutzxix kye'y qa tk'wal Diosqi'y, matla chin ok kyk'u'jlintza, qu'n

* **8:33** Mt. 3:9; Lc. 3:8 * **8:36** Gal. 5:1, 13

tk'atz Dios ħin tzaji'y. Qu'n mi ħin ula wunx wib'a tzalu'n, qala' a Dios saj chq'o'n we'y. ⁴³ ¿Tiqu'n mi npon nyola toj kynab'la? Qu'n mi nxi kyb'inji'y tkyaqiljo nxi nq'ma'n. ⁴⁴ Atzin kyeji'y kytata a tajaw il. Tu'npetzi'n, ma chi oka te te, ex noq o'kx kyaja tu'n tkub' kyb'inchi'n tze'nkuxjo taj. Qu'n ate tajaw il o tz'ok b'yol chwinqil atxix te tnejil. Mi n-ok lipe ti'jjo twutzxix, qu'n nti' jun yol twutzxix tuk'a. Qu'n noqx niky'in yol, qu'n aku tajaw il o tz'ok te ttxuyiljo jni' sb'ub'l. ⁴⁵ Me metzin we' nxi nq'manji'y a twutzxix, me mi nxi kynimi'n. ⁴⁶ ¿Ankye jun kye aku tzaj q'mante, qa at jun il o b'ant wu'n? Qatzin twutzxjo nyola, ¿Ti' qu'ntz mi nxi kynimintza? ⁴⁷ Qu'n ayetzin kye xjal te Diosqe, nkub' kyb'i'n kye' Tyol; me ayetzin kye' nya te Diosqi'y. Tu'ntzi'n, kyky'e'y tu'n tkub' kyb'i'n Tyol, chi Jesúsjo kye.

Tej tyolin Jesús ti'jx

⁴⁸ Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n Judiy te: Twutzxla qe qyol, a nxi qq'ma'n tey, qa siky'aja, exsin qa tokx jun taq'nil tajaw il toj tanmi'n.

⁴⁹ I xi ttzaq'win Jesús: Nti' jun taq'nil tajaw il toj wanmi'n; qala' o'kx waja tu'n tkub' nb'inchi'n tu'n tjaw nimsin tb'i nMa'n. Me metzin kye, o'kx kyaji'y tu'n wel kyijli'n. ⁵⁰ Me mi ħin ula noq tu'n njaw kynimsi'n; me metzin te Dios, taj te' tu'n njaw nimsita. Ex aku kkawil kyib'aja, ayi'y nchi el ijlin we'y. ⁵¹ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ankye te k'wel nimin we'y, nlayxpen kyim te'.

⁵² Xi kytzaq'win Judiy: Tzmaxpin ja'lin, kxel qnimi'n qa at jun taq'nil tajaw il toj tanmi'n. Qu'n ate Abraham exqetzi'n nimku yolil Tyol Dios, a

nimxix kyoklin ojtxe, b'e'x i kyim. Anajtzin te ntq'ma'n, ankye te' k'wel nimin we'y nlayx chi kyim, chiji'y. ⁵³ ¿Ma nimxixnajtzintl te toklin tze'nku qtzan qta'ña Abraham junx kyuk'a jni' yolil Tyol Dios ojtxe, a o chi kyim? ¿Ankyenaj tetza toj twutza?

⁵⁴ I xi ttaq'win Jesús: Qa ma jaw nimsin wib'a wu'nx wib'xa, nti'la tajb'in nyola. Me an weji'y ma jaw nimsinwe a nMa'n, a axjo nkyq'ma'n qa kyDiosa. ⁵⁵ Me nya ojtzqi'n kyu'n. Me metzin we' wojtzqi'n we'. Qa ma txi nq'ma'n kye'y qa mi wojtzqi'n, jun niky'il yolqintla'y tze'nku kye'. Me twutzxix wojtzqi'n we' ex nkub' nb'inji'y Tyol. ⁵⁶ Me ante Abraham, a qtzan kyta'ña, nimx o jaw tzalaj tu'n tlontetaq wulila. Ex o tli noq tu'njo tnimb'il, ex o noj tuk'a tzaljb'il.

⁵⁷ Xi kyq'ma'n Judiy te: Na'mx tjapin te lajaj toj ox k'al† ab'q'e, exsin ¿Tq'ma'nnaja qa o tli'y Abraham?

⁵⁸ I xi ttaq'win Jesús: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Tej na'mxtaq tul itz'je Abraham, ayin we' intintaq.* ⁵⁹ Tu'npetzi'n, b'aj jaw kytzyu'n ab'j, tu'n tok kyxo'n ti'j Jesús, me b'e'x ewin, ex etz toj tnejil ja te na'b'l Dios.

9

Tej tq'anit jun mox tu'n Jesús

¹ Tej kyja'taq tiky'x Jesús toj jun b'e, xi tka'yin jun ichin mox toj titz'jlin.

† **8:57** Lajaj toj ox k'al, 50 n-ele. * **8:58** Ex. 3:14

² Xi qqani'n, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Ay Aj Xnaq'tzil, ¿Ti'tzila qu'níl s-it'z'je ichin moǎ lo; tu'npela kyiljo ttata, mo qa tu'nx til?

³ O tzaj ttzaq'wi'n Jesús: Nya tu'n kyil ttata, ex nya tu'nxjo til; qala' ma tz'it'z'je moǎ, noq tu'n tyek'i'n tipin qMan Dios ti'j. ⁴ A na'mx tex q'ij, ilx ti'j tu'n tkub' qb'inchin taq'in a tzaj chq'on we'y, qu'n tzul kanin qniky'in, aj nkyima, a ja' mix a'l jun aku b'ant taq'nin. ⁵ Loqin inti'nx tzalu'n, ayin we' tzaj kye kykyaqil xjal twutz tx'otx'.*

⁶ Atzaj te' tb'aj tq'ma'n ikyjo, kub' ttzub'in twutz tx'otx', ex kub' tb'inchin ch'in xoq'l tu'n ta'l ttzi, ex ok tsu'n kyij twutzjo moǎ, ⁷ ex xi tq'ma'n te: Kux txi'y txjol kye twutza tojjo tkub'il a', Siloé tb'i (atzin tz'elpine': Chq'o'n). Ex b'e'xsin xi' moǎ txjol twutz. Atzaj te' tmeltz'aj, otaq b'ant tka'yin.

⁸ Ayetzi'n t-xjalil najleqetaq nqayin tk'atz tja exqetzi'n jni' ojtzqilte, tej nmo'ntaq, i jaw yolín kyxolx: ¿Ma nyapetzila' xjal lo a moǎtaq, a nkub' qe qanil tmob'it'z?

⁹ Attaq junjun nkyq'mante: Atzi'n.

Ex junjuntl nkyq'ma'ntaq: Nya te', b'a'nxi ch'ime ikyx ka'yi'n.

Me axjo ichin nq'mante: Ikytzi'n. Ayin weji'y.

¹⁰ B'e'xsin xi kyqanin te: Tze'ntzin tten ma b'ant tka'yi'n, chi chi'.

¹¹ Exsin i xi ttzaq'win kye: Atzin ichin, a Jesús tb'i, xkub' tb'inchin ch'in xoq'l, exsin s-ok tsu'n kyij nwutza, ex tzaj tq'ma'n we'y: Ku t-xi'y ttzi tkub'il a', Siloé tb'i, ex txjomil twutzach. Kutzin,

* 9:5 Mt. 5:14; Jn. 8:12

nchiji'y. Xinka. Atzaj te' s-el ntxjon nwutza, b'e'x b'ant nka'yi'n.

¹² B'e'xsin xi kyqanin te: ¿Ja'tzin ta'ye ichin anetzi'n?

Ex xi tq'ma'n kye: Mi b'i'n wu'nch.

Tej tokjo mox̄taq toj xjelb'il kyu'n Parisey

¹³ Tu'npetzi'n, b'e'x xi kyi'n kywutzjo Parisey ajo ichin, a mox̄taq, ¹⁴ qu'n toj jun q'ij te ajlab'l, kub' tb'inchin Jesúsjo xoq'l, ex kub' tq'ani'n mox̄.

¹⁵ Ayetzin Parisey ok tentl qanilte te' ichin: ¿Tze'n tten otaq chi ka'yin twutz?

Ante ichin xi tq'ma'n: Ok tsu'n xoq'l kyi'j nwutza, ex el ntxjo'n. Atzi'n ja'lin, ma b'ant nka'yi'nch.

¹⁶ At junjun Parisey xi kyq'ma: Ajo ichin kub' tb'inchin ikyjo, nya te Dios te', qu'n mina nkub' tnimin q'ij te ajlab'l.

Me attaq junjuntl xi kyq'ma'n: ¿Tze'ntzin tten ikyjo? ¿Akupela b'ant tb'inchin jun yek'b'il tipin nimx kyoklin, qa aj il?

Tu'ntzin ikyjo, mix mejeye kyyol, ex b'e'x b'aj kub' kypa'n kyib'.

¹⁷ B'e'x xi kyqanin majl te' mox̄taq: ¿Yajtzin te? ¿Ti'tzin te ntq'ma'n ti'jjo ichin, ax jqonte twutza?

I xi ttzaq'win tej ichin: B'a we wu'n jun yolil Tyol Dios te'.

¹⁸ Me ayetzin kye Judiy kyky'e'taq tu'n txi kyn-imi'n, qa ataqjo a mox̄taq otaq b'ant tka'yin, tz-maxix xi kyniminxjo, te' kytzaj kytoko'n ttata' a mox̄taq.

19 Xi kyqanin kye: ¿Atzin kyk'walji'y lo, a nkyq'ma'n qa moḡtaq te titz'je? ¿Tze'ntzin ttentz ma b'ant tka'yin?

20 Me atzin kye ttata xi kytzaq'win: Ojtzqi'n qe qu'n, qa a qk'walji'y, a moḡ te titz'je. 21 Me mi b'i'n qe qu'n tze'n tten ḡi jqet twutz, ex alkye xkub' q'aninte. Kyqaninxa te; qu'n ma b'et tab'q'e, ex ax kq'olte tqanil.

22 Xi kyq'ma'n ttata ikyjo noq tu'n kyxob'il kye aj Judiy, qu'n b'i'ntaq kyu'n, qa otaq chi kyij aj Judiy toj wen, tu'n tex lajet jun a'la toj ja te na'b'l Dios, qa ma txi kyq'ma'n qa axix Jesúsjo a Crist.

23 Tu'npetzi'n, xi kyq'ma'n ttata: Kyqaninxa te; qu'n ma b'et tab'q'e, ex ax kq'olte tqanil.

24 Ayetzi'n Judiy tzaj kytxko'n juntl majljo ichin moḡtaq, ex xi kyq'ma'n te: Q'mantza qe'y twutz Dios. ¿Ti'n b'aj ti'ja? Qu'n b'i'n qe qu'n qa ajo ichin anetzi'n aj il te'.

25 Ante ichin xi ttzaq'win: Qa aj il mo qa minaj; o'kx weji'y b'i'n wu'n qa moḡqintaqa. Atzi'n ja'lin ma b'ant nka'yi'n.

26 Xi kyqanin majljo Parisey te: ¿Tze'ntzin s-okiy tu'n? ¿Ti'tzin xb'ant tu'n, tu'n tjqet twutza?

27 I xi ttzaq'win: Ma txi nq'ma'n kye'y ila' maj, me mi n-okx toj kywi'y. ¿Tiqu'n kyaja tu'n t-xi nq'ma'ntla juntl majl? ¿B'alaqa kyaja tu'n kyok lipey ti'j?

28 B'e'xsin i b'aj ok tentz yisolte, ex xi kyq'ma'n te: Ma txi lipey ti'jjo ma' ichin anetzi'n; me metzin qe, axsa qo xela lipe qe ti'jjo t-xnaq'tzb'il Moisés.

29 Qu'n b'i'n qe qu'n, aku te Dios o yolin tuk'a Moisés; me ante ichin anetzi'n, nti'x ch'in b'i'n qu'n ja' tzajnin.

³⁰ Me atzin te' ichin xi ttzaq'win kye: ¿Tze'nxsin tte'n ikyjo? Mi b'in kyu'n ja' tzajnin ichin, ex ma jqet nwutza tu'n. ³¹ ¿Nyapela b'in kyu'n, qa mi nchi tzaj tb'in Diosjo aj il? Qala' nchi tzaj tb'i'n aye nchi k'ulin te, exqetzi'n nkub' kyb'inchin a taj.* ³² Qu'n b'ajx qb'ie tqanil tzmax tzalu'n ti'j jun xjal, tu'n tjqet twutz jun xjal tu'n, a mox te' titz'je. ³³ Qa nya te Diosjo ichin lo, ¿Ma akupetla tzul Dios we'y tu'n?

³⁴ Tu'npetzi'n xi kytzaq'win te: Nti' te tajb'i'n tu'n tyolin quk'iy ikyjo, qu'n manyor aj ilx te atxix te' titz'jiy. ¿Ex tajnaja tu'n qkub' t-xnaq'tzi'n?

Ex b'e'x etz kylajo'n toj ja te na'b'l Dios.

Tej tyolin Jesús kyijjo xjal moxqe toj kyanmin

³⁵ Atzaj te' tb'inte Jesús, qa otaq tz'ex lajo'n tej ichin toj ja te na'b'l Dios, el tk'ulb'in tib' tuk'a, ex xi tqanin te: ¿Niminxsi'n Tk'wal Ichin tu'n?

³⁶ Atzin te ichin xi tq'ma'n te: Tata, q'ma'ntza we'y ankye, tu'ntzintla nnimi'n ti'j.

³⁷ Xi ttzaq'win Jesús te: O tlixiy, ex ayintzinji'y, a nchin yoli'n tuk'iy.

³⁸ B'e'xsin kub' meje ichin twutz Jesús, ex xi tq'ma'n te: Ma txi nnimi'n, wAjaw.

³⁹ B'e'x xi tq'ma'n Jesús: Ma chin ula tzalu'n twutz tx'otx', tu'n nkawi'n tuk'a tumil, tu'ntzintla ayejo moxqe toj kyanmin, tu'n tb'ant kyka'yin; ex ayetzi'n njaw kynimsin kyib', tu'n kyok mox toj kyanmin.

⁴⁰ Ayetzi'n junjun Parisey ite'taq tuk'a Jesús. Tej kyb'inte ikyjo, xi kyqanin te: ¿Mej qa majqox qe moxqo toj twutza?

* **9:31** Pr. 15:29

⁴¹ I xi ttzaq'win Jesús: Noqpetzin ma tz'el kyetz kyniky' ti'j qa moḥqi'y toj kyanmi'n, matla kub' najsit kyetz kyil. Me tu'n njaw kynimsin kyib'a, ex noq tu'n kyq'ma'n qa n-el kyniky'a te tkyaqil, at kye kypaj tu'n kyila.

10

Tej tyolin Jesús ti'j jun kyik'lel kyij trit

¹ Xi tq'ma'n Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, alkye jun mi tz'okx toj tjpel ch'laj kye rit, ex qa noq s-okx tlimo'n tib' toj jun plaj, ileq' te', mo jun b'yol xjal tu'n telq'in. ² Me atzin te' n-okx toj tjpel ch'laj kye rit, atzin te b'a'n kyik'leljo, ex nchi ok tka'yin trit. ³ Atzin te' xq'uqil ch'laj n-okx tq'o'n tjpel, tu'ntzin tokxjo kyik'lel, tu'n kytzaj ttxko'n trit. Kxel kyb'i'n tq'ajq'ojil twi', ex chi tzajil tq'olb'in tuk'a kyb'i, ex kchi elitz ti'n toj ch'laj. ⁴ Ajtzin kyetz b'aj tu'n, k'wel nej kywutz, exsin kchi okil lipe rit ti'j, qu'n n-el kyniky' te tq'ajq'ojil twi'. ⁵ Me nlayx chi ok lipe ti'j juntl, a nya kyik'lel; qala' b'e'x kchi elil oq, qu'n nya ojtzqi'n tq'ajq'ojil twi' juntl, a nya kyik'lel.

⁶ Kub' tq'o'n Jesúsjo techil lo kywutzxjal, me mix ele kyniky' te, ti'taq tz'elpine' tyol ikyjo.

Jun techil tu'n Jesús ti'jx, qa a tb'anil kyik'lel

⁷ Tu'npetzi'n, xi tq'ma'ntl Jesús kye: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ayin weji'y Tjpel Ch'laj, a ja' nchi okxi rit. ⁸ Kykyaqilxjo xi ul nej nwutza ileq'qe kye', mo b'yol xjalqe tu'n kyelq'in; me ayetzin kye rit mix xi kyb'i'n. ⁹ Me metzin we', ayin we' tjpel ch'laj. Noq wu'n, aku chi okxixjal toj kolb'il, tze'nku kye rit a nchi okx ex nchi etz wu'n, exsin

njyet kywa. ¹⁰ Me ante' ileq' noq n-ul te' tu'n telq'in, ex b'iyil, ex yuch'il. Me metzin we', ma chin ula tu'n tten kychwinqilxjal toj tzaljb'il tzalu'n twutz tx'otx' ex toj kya'j te jun majx.

¹¹ Ayin we' Tb'anil Kyik'lel.* Jun kyik'lel tb'anil kxel tq'o'n te' tchwinqil tu'n tkyim, noq tu'n kyk-letjo trit. ¹² Me ante' a n-aq'nin noq tu'n tchjet twi' tk'u'j, ajtzin t-xi tka'yin aj ttzaj xo'j, b'e'x chi kyjel ttzaqpi'n rit, ex b'e'x k-elil oq, qu'n nya te kyik'leljo, ex nya tegeku rit. Tu'npetzi'n, xi tq'o'n amb'il te xo'j tu'n tokx kyxol rit, tu'n kyb'aj junjun, ex tu'n tb'ajel tiljjo txqantl. ¹³ Qu'n ante' ichin b'e'x k-elil oq, qu'n noq o'kx nkub' t-ximi'n twi' tk'u'j, ex nya tu'n kykletjo rit tu'n.

¹⁴⁻¹⁵ Ayin we' Tb'anil Kyik'lel. Ikytzi'n tze'nku te nMa'n ojtzqi'nqi'n tu'n, ex ojtzqi'n nMa'n wu'n; ikytzin weji'y ojtzqi'nqe we nrit, ex ojtzqi'nqi'n kyu'n.* Ok kxel nq'o'n we' nchwinqil noq tu'n kypaj. ¹⁶ Ex ite' txqantl we' nrit, a nya ite' tojjo ch'laj lo. Me ilxix ti'j tu'n kytzaj wi'n, ex kchin k'wel nimin kyu'n. Junx ch'uq rit k-elile, ex junch'in kyik'lel.

¹⁷ Nimx tq'aq'b'il tk'u'j nMan wi'ja, qu'n kxel nq'o'n we nchwinqil tu'n tkyim, exsin tu'n tjaw anq'in juntl majl kyxol kyimnin. ¹⁸ Mix a'l jun aku tz'el q'inte nchwinqila; qala' ayinx we' kchin xel q'o'nte wib'a wunx wib'xa. Qu'n at we woklin tu'n t-xi nq'o'n wib'a tu'n nkyima, ex tu'n njaw anq'intla wu'nx wib'a. Qu'n atzin ma tzaj tq'ma'n nManji'y we'y.

* **10:11** Is. 40:11; Ez. 34:11-12 * **10:14-15** Mt. 11:27; Lc. 10:22

¹⁹ Atzaj te' kyb'inte Judiy jni' yol ikyjo, mix mej-eye kyyol ti'j. ²⁰ At junjun q'mante: ¿Tiqu'n nxi kyb'inji'y xjal lo? ¿Nyapela at jun taq'nil tajaw il tokx toj tanmin, mo qa ma tz'el tx'u'j twi'?

²¹ Me junjuntl q'mante: Mina, qu'n ¿Ma akutzin yolin jun xjal, a at jun taq'nil tajaw il toj tanmin ikyjo? ¿Akutzin b'ant kyka'yin mox tu'n jun taq'nil tajaw il?

Kyky'e'taq aj Judiy tu'n t-xi kynimin Jesús

²² Jb'alilkutaq antza, ex toj Jerusalén n-iky'sittaq jun nintz q'ij tu'n tzaj kynan' tb'antli'n tnejil ja te na'b'l Dios. ²³ Nb'ettaq Jesús twutzjo ja anetzi'n, a nim telimitz, a tok tb'i: Te Salomón. ²⁴ Ok kychmo'n junjun aj Judiy kyib' ti'jile, ex xi kyqanin te: ¿Ma kukxsin ktenb'iljiy qxola tu'n tja ka'min qk'u'ja ti'ja? Qa axixji'y Crist, a tu'ntaq tul te Kolil, q'mantza qe'y te jun majx ja'lin.

²⁵ I xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma nyatzin o txi nq'ma'n kye'y? Me mi nchinx kynimi'n. Tkyaqilxjo nb'ant wu'n noq tu'n tipin nMan, atzin nyek'in te' qa ayinji'y. ²⁶ Me mi nxi kynimi'n, qu'n na'm kyoka te nrita, tze'nkuxjo xi nq'ma'n kye'y te tnejil. ²⁷ Qu'n noqit o chi oka te nrita, matla txi kyb'i'n tq'ajq'ojil nwi'y. Qu'n wojtzqi'nqejij'y we', ex nchi ok lipe wi'ja toj tkyaqil. ²⁸ Ex kxel nq'o'n kychwinqil te jun majx, ex nlayx chi kyij naj. Ex mix a'lx aku tz'el q'inkye toj nq'ob'a. ²⁹ Ma chi tzaj tq'o'n nMa'n we'y, a nimxix toklin tib'aj tkyaqil. Qu'n tkyaqiljo a ma tzaj lipe wi'ja teqe nMa'n, ex mix a'lx aku tz'el q'inkye toj tq'ob'. ³⁰ Qu'n junxch'in qe' qte'n tuk'a nMa'n.

³¹ Tu'ntzin ikyjo, b'e'x b'aj jaw kyi'n Judiy ab'j tu'n tkub' kyb'yo'n. ³² Me ante Jesús xi tq'ma'n kye: Nimku techil tb'anilxix ma kub' nb'inchin kywutza, noq tu'n tipin nMa'n. Kyxol tkyaqiljo lu'n, ¿Ankye jun nya wen toj kywutza, tu'n wok kyxo'n tu'n ab'j?

³³ Xi kytzaq'win Judiy te: Nlay tz'ok qxo'n te tu'n ab'j noq tu'n wen nb'ant tu'n; qala' noq tu'n nxo'n yol ti'j Dios tu'n tyola,* a noq jun tal ichin tze'nku qe'. ¿Me ma tz'ok tq'o'nnaj tib'a te Dios?

³⁴ Xi tq'ma'n Jesús kye: ¿Ma mi'tzin nkux kyu'ji'n toj Tu'jil Tyol Dios, a ja' tz'ib'ine kyi'j junjun xjal, tej t-xi tq'ma'n Dios kye, qa diosqe?*

³⁵ Atzi'n ja'lin, b'in qu'n, a tz'ib'i'n toj Tu'jil qMan, tz'aqlexix ex nti' tky'i. Qu'n qa ax Dios ok q'o'nte kyb'i te diosqe, a aye' i xi' k'mo'nte Tyol ojtxe, ³⁶ ¿Ti'tzin qu'ntz ma tzaj kyq'ma'n we'y, qa nchin xo'n yol ti'j Dios, noq tu'n xi nq'ma'n qa ayi'n Tk'wal Dios? Qu'n ax Dios el pa'n we'y tu'n ntzaj tchq'o'n tzalu'n twutz tx'otx'. ³⁷ Qa mi xkub' nb'inchin tkyaqil techil wipi'n tze'nkuxjo nb'ant tu'n nMa'n, nlayx chinx kynimi'n. ³⁸ Me exla qa mi xinx kynimi'n, me antza k-elile kyniky'a te te jun majx, noq kyu'n jni' nb'inchb'i'n b'a'n, qa a qMan Dios mujle tib' wuk'iy, ex qa ayi'n mujleqin tuk'a.

³⁹ Antza tu'n toketaq kytzyu'n juntl majl, me cheb'e el tzaqpaj toj kyq'ob'.

⁴⁰ Tb'ajlinxi' ikyjo, meltz'aj Jesús tjlajxi Nim A' Jordán. Antza kyije ten tojjo tx'otx', a ja' nchi kuxa tq'o'ntaq Juan xjal toj a' te jawsb'il a'.* ⁴¹ Nimku

* **10:33** Lv. 24:16 * **10:34** Sal. 82:6 * **10:40** Jn. 1:28

xjal i xta'j lolte Jesús, ex kyq'ma: Exla qa nti' te Juan techil xb'ant tu'n a nim tipin, me tkyaqilxjo o tq'ma ti'jjo ichin lo twutzxix. ⁴² Nimx xjal i nimin ti'j Jesús tojjo tx'otx' anetzi'n.

11

Tej tkyim Lázaro

¹ Attaq jun ichin aj Betania, Lázaro tb'i, yab'taq. Junxtaq ite' kyuk'a taneb', Mariy tuk'ax titz'in Mart.* ² Ante' Mariy lu'n, a kub' q'o'nte jupsb'il kyib'aj tqan qAjaw, ex ok ttzqijsin tuk'a tsmal twi'.* ³ Ayetzi'n kab'e qya lo xi kysma'n tqanil te Jesús: Tata, ajo tuk'iy Lázaro, a k'u'jlin tu'n, ma yab'te, chi chi'.

⁴ Tej tb'inte Jesús ikyjo, tzaj tq'ma'n: Ajo yab'il anetzi'n nlay japin b'aj te' te kyimin; qala' noq tu'n tyek'i'n tipin tqoptz'ajiyil Dios, ex tu'n tjaw nimsit nb'i'y, ayi'n Tk'wal.

⁵ Exla qa k'u'jlinxix Mart kyuk'ax ttziky, ⁶ me tej tb'inte Jesús, qa yab'taq Lázaro, axsa kyije tenl kab'e q'ij, a ja' ta'yetaq.

⁷ Tb'ajlinxi' ikyjo, tzaj tq'ma'n qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Qo meltz'aj majl toj ttx'otx' Judey.

⁸ Awotzin qe' xi qq'ma'n te: Xnaq'tzil, ¿Ma ny-atzin itzqeyin qajlintz antza, ex kyajtaqxjal tu'n tkub' b'yo'n kyu'n tuk'a ab'j? ¿Tiqu'nil taja tu'n tmeltz'aja antza?

⁹ Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Ajo tspiky'in q'ij o'kx nwe' te kab'lajaj or. Qa nqo b'et tqan q'ijil, nlay qo jaw takpaj, qu'n nqo ka'yin toj tqan q'ij, a nk'ant twutzjo tx'otx'. ¹⁰ Me qa nqo b'et toj qniky'in, qo

* **11:1** Lc. 10:38-39 * **11:2** Jn. 12:3

jawil takpaj, qu'n nya q'anचा'ljo qb'e. Tu'npetzi'n qa nqo b'inchin tze'nku taj qMan, nti' aku tz'ok b'ajqe.

¹¹ Tb'ajlinxitzin tyolin ikyjo, tzaj tq'ma'nł qe'y: Ajo quk'a Lázaro, a k'u'jlin qu'n, ma ktan. Me ma chi'n k'asilte.

¹² Awotzin qe' xi qq'ma'n te: Tata, qa ma ktan, b'alaqa ma chewx yab'il ti'j.

¹³ Me atzin tz'elpine' tyol Jesús ikyjo, qa otaq kyim. Me awotzin qe, kub' qximi'n qa nyolintaq ti'jjo watł te qxmilił. ¹⁴ Tu'npetzi'n, tzajxix tq'ma'n Jesús qe'y: Ma kyim te Lázaroč. ¹⁵ Nim ma chin jaw tzalaja tu'n nti'qintaqa antza, qu'n wenxix te kye'y, tu'n nxi kynimi'n tuk'a tkyaqil kyanmi'n. Me qoqe lolte.

¹⁶ Ante Tmas, a Kwa'ch tb'i tok, tzaj tq'ma'n qe'y: Qoqe qkyaqilx, tu'n tla qkyim junx tuk'a.

T-xnaq'tzb'il Jesús ti'jjo tkab' chwinqil

¹⁷ Atzaj te' qkani'n, pon qk'ulb'i'n qa otaq b'ant kyaje q'ij tkub'linx muqet Lázaro. ¹⁸ Ajo tnam Betania nqayin ta' tk'atz Jerusalén, b'alaqa noq niky'jin ajlab'. ¹⁹ Tu'n nqayin ta', nim xjal Judiy otaq kanin q'olb'ilkye Mart tuk'a Mariy, tu'n tchewsit kyanmín ti'jjo tkyimlin kyxib'in.

²⁰ Tej tb'inte Mart, qa ch'ixtaq tpon kanin Jesús kyja, b'e'x etz k'lelte; me atzin te Mariy kyij ten tuja. ²¹ Tej tkanin tk'atz Jesús, xi tq'ma'n Mart te: Tata, noqit attaqa tzalu'n, mitla xkyim we' nxib'in, ²² qu'n b'i'n we' wu'n qa ntzaj tq'o'n Diosjo tkyaqilx nxi tqani'n te.

²³ Xi tq'ma'n Jesús te: Kjawil anq'intł te t-xib'inch.

24 Xi ttzaq'win Mart te: Ikytzi'n. B'i'n we' wu'n qa ok kjawil anq'intl tojjo tq'ijil, a ja' tu'n ky-jaw anq'intl kyimnin, aj tjapin b'aj tkyaqil tzalu'n twutz tx'otx'.*

25 B'e'x xi tq'ma'n Jesús te: Ayi'n we' Q'ol chwinqil, ex wu'n we' kchi jawil anq'inxjal kyxol kyimnin. Ankye te' knimil wi'ja, exla qa ma kyim t-xmilil, me kjawil anq'intl wu'n, tu'n tten jun chwinqil a nlay b'aj.* 26 Qu'n kykyaqilxjo nchi nimin wi'ja, ex nchi b'et tze'nku waja, nlayxpe chi najx kye te jun majx. ¿Yajtzi'n te, Mart? ¿Man txi tniminji'y lu'n?

27 Xi tq'ma'n Mart te: Ikytzi'n Tata, ma txi nnimin we', a tejiy Crist, a Tk'wal qMan Dios, a iltaq ti'j tu'n tul tzalu'n twutz tx'otx'.

Tej tjaw oq' Jesús ti'j Lázaro

28 Tb'ajlinxi' tyolin ikyjo, b'e'x aj Mart q'olb'il te Mariy, ex xi tjask'in te: Lu Xnaq'tzil at tzalu'n, ex luy ntxokle tu'n.

29 Atzaj te' tb'inte Mariy, jun paqx jaw we', ex xi' ajqelin lolte Jesús, 30 qu'n na'mxtaq tokx Jesús toj tnam. Axtaqtza ta'ye ttxa'n tnam, ja' oke tk'ulb'in Mart. 31 Atzaj te' tok ka'yin Mariy kyu'n q'uqb'il kyk'u'j ite'taq tuja, tej tex ajqelin, b'e'x b'aj xi lipe ti'j, qu'n kub' kyximin qa tu'ntaq t-xi' oq'il tib'ajjo muqb'in te Lázaro.

32 Atzaj te' tkanin Mariy tk'atz Jesús, b'e'x kub' meje t-xe tqan, ex xi tq'ma'n: Tata, noqit attaga tzalu'n, mitla xkyim we' nxib'in.

* 11:24 Dan. 12:2 * 11:25 Ro. 6:4-5; Col. 2:12; 3:1

³³ Atzin te Jesús, tej tok tka'yin n-oq' Mariy kyuk'axjo jni' Judiy, a otaq chi kanin tuk'a, b'e'x tzaj tb'is, ex tzaj chyo'n tanmin, ³⁴ ex xi tqanin kye: Ja'tzin xkuxa kymuqu'nch.

Xi kyq'ma'n te: Tata, ku tzaja lolte.

³⁵ Ex jaw oq' Jesús.

³⁶ Xi kyq'ma'n Judiy kyxolile: Kyka'yinktzi'n. Cheb'ex k'u'jlintaq Lázaro tu'n.

³⁷ Me at junjuntl nkyq'ma'ntaq: A ma jqet kywutz mox' tu'n xjal lo, ¿Ma mipetla xb'ant jun ti' tu'n, tu'n mi kyime Lázaro?

Tej tjaw anq'intl Lázaro tu'n Jesús

³⁸ Atzin te Jesús, b'e'x tzaj chyo'n juntl majl tanmin, ex b'e'x tzaj laq'e ttzi jul, a ja' tokxitaq kyimnin, jpu'ntaq tuk'a jun ma tij ab'j. ³⁹ Xi tq'ma'n Jesús kyexjal: Kyimilji'y ab'j.

Atzin te Mart; a taneb'jo kyimnin, xi tq'ma'n te: Tata, mala tzuwix, qu'n ma b'ant kyaje q'ij tkyimlin.

⁴⁰ Me ante Jesús xi tq'ma'n te: ¿Ma nyatzin ma txi nq'ma'n te'y, qa ma txi tnimi'n, okpin ktlab'il te nimxix tipin Dios?

⁴¹ Eltzin q'i'n ab'j, ex ante Jesús jax tka'yi'n tz-max toj kya'j, ex tq'ma: Tata, nxi nq'o'n chjonte te'y, tu'n ma chin tzaj tb'i'n. ⁴² B'i'n we wu'n, qa kukx nchin tzaj tb'inji'y, me ma txi nq'manji'y lu'n te'y, noq tu'n kypajjo xjal txolcheqek wi'ja, tu'ntzin txi kynimin qa ate ma tzaj chq'o'n we'y.

⁴³ Tb'ajlinxi' tq'ma'n ikyjo, xi tq'olb'in tuk'a tq'ajq'ojil twi' kujxix wen: Lázaro, ku tetza antza.

⁴⁴ Ex atzin tej kyimnin b'e'x etz, b'altz'inqektaqjo tq'ob' kyuk'a tqan toj t-xb'alin

kyimnin, ex ptzo'ntaq twutz tuk'a su'tj. B'e'x xi tq'ma'n Jesús kye: Kypoq'imila, ex kytzaqpinxa.

*Tej kykyij Judiy toj wen tu'n tkub' kyb'yo'n Jesús
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)*

⁴⁵ Tu'ntzi'n ikyjo, nimx Judiy, ayej o chex lipe ti'j Mariy, ex ok kyka'yi'n b'ant tu'n Jesús, i nimin ti'j. ⁴⁶ Me attaq junjuntl kyxol b'e'x i xi' q'malte kye Parisey ti' otaq kub' tb'inchin Jesús tuk'a Lázaro. ⁴⁷ Tu'npetzi'n, aye Parisey exqetzi'n kynejinel pale, b'e'x ok kychmo'n kyib' kyuk'a jni' Judiy aj kawil. I ok ten yolil kyxol: ¿Ti'tzin kb'antil qu'n ti'jjo ma' xjal lo? Nimku techil nb'ant tu'n, tu'n kyka'ylaxjal ti'j. ⁴⁸ Qa ma kyij qq'o'n kukxjo, tkyaqilxlaxjal knimil ti'j. Ex ayetzi'n aj kawil toj Rom, kchi tzajil qib'aj q'il qoklin toj tja Dios, ex tu'n tkub' kyyuch'in qtanim.

⁴⁹ Me attaq jun kyxol, a Caifás tb'i, toktaq te kynejilxix pale tojjo ab'q'e anetzi'n, ex xi tq'ma'n kye: Nti'x kye kynab'l. ⁵⁰ ¿Ma mixsin n-el kyniky'a ti'j, qa wenxitla te qe, tu'n tkyim jun ichin te qxel, tze'nku tu'n tkub' yuch'j kykyaqil qtanim?

⁵¹ Me ante Caifás nya tu'nx tib'xtaq nyolin; qala' tu'n Dios. Qu'n tu'n toktaq te tnejilxix pale, tzaj tq'o'n Dios tqanil te, qa iltaq ti'j tu'n tkyim Jesús te kyxel xjal aj Judiy, ⁵² junx kyuk'a' a kchi nimil ti'j toj tkyaqil twutz tx'otx', tu'n kymujb'in te kyib' toj kynimb'il.

⁵³ Tu'npetzi'n, ax q'ijjo anetzi'n, b'e'x i kyij aj kawil toj wen, tu'n tkub' kyb'yo'n Jesús.

⁵⁴ Tu'npetzi'n, mix tenil Jesús kyxol Judiy; qala' b'e'x etz tojjo ttx'otx' Judey, ex b'e'x xi' ttxa'n tzqij

tx'otx' toj jun tnam, Efraín tb'i. Axsá kyije tene junx quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in.

⁵⁵ Nyataq ila' q'ij tu'n tul kanin Xjan Q'ij kye Judiy. Tu'npetzi'n, nimku xjal aj Judiy b'e'x i xi' toj Jerusalén, tu'n kyb'inchin kyten tze'nkuxtaqjo nb'ant kyu'n. ⁵⁶ Tkyaqilxjal nchi jyo'ntaq ti'j Jesús toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex nxi kyqanintaq kyx-olx: ¿Tze'ntzin kye toj kywutz? ¿Jawilpela toj nintz q'ij mo minaj?

⁵⁷ Qu'n ayetzi'n Parisey exqetzi'n kynejinel pale otaq kub' kyq'o'n jun kykawb'il, qa attaq jun xb'inte ja' ta'taq Jesús, ilx ti'j tu'n tzaj kyi'n tqanil, tu'ntzintla tok kytzyu'n, tu'n tku'x toj tze.

12

Tej tok tsu'njo qya jupsb'il kyij tqan Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Noq qaq q'ijtaq tu'n tpon kanin nintz q'ij te Xjan Q'ij. B'e'x xi' Jesús toj koj'b'il Betania, a ja' najletaq Lázaro, a otaq jaw anq'intl tu'n Jesús toj kyime. ² Antza kub'e kyb'inchin jun wab'j te aq'b'il chjonte te Jesús. Ate Mart nsipintaq wab'j, ex ajin te Lázaro q'uqlektaq wa'l kyuk'a ti'j meḥ. ³ Ante Mariy tzaj ti'n jun tk'wel q'anb'il, nardo tb'i, a jun wiq jupsb'il tb'anilxix wen ex wiyilxix. Ex kub' tq'o'n tkyaqil kyib'ajjo tqan Jesús, ex jun paqx ok tzqijsin tuk'a tsmal twi'. Ex tkyaqil toj ja kub' juptz'aj tu'n tb'anil tk'ok'jil.*

⁴ Me attaq jun t-xnaq'tzb'in Jesús antza, a Judas Iscariot tb'i, a tu'ntaq t-xi k'ayinte toj kyq'ob' tajq'oj. Xi tq'ma'n te Jesús: ⁵ ¿Tiqu'n'il mi xi k'ayitjo

* **12:3** Lc. 7:37-38

jupsb'il lo, a wiyilxix wen, tu'n kyxi qmojin tal yajqe?

⁶ Me ante Judas nya nb'insintaq kyi'jjo yaj, qala' kub' tq'ma'n ikyjo qu'n ileq'taq. Qu'n ate Judas toktaq toklin te chmol pwaq qxola, ex tzuntaq jatz telq'in ch'in ti'jjo a chmo'ntaq tu'n.

⁷ Xi tq'ma'n Jesús te: Tenkuj. Qu'n ma kub' tk'u'n lu'n tzmax ja'lin, tu'n tb'ant nte'n te muqb'il we'y.

⁸ Qu'n atzin kye yaj, axsi kchi k'wele ten kyxola, ex b'a'n tu'n kyxi kymo'ji'n noq ti' q'ijil.* Qalatzin we', nya kukx kchin k'wel ten weji'y kyxola.

Tej tok kychmo'n nejinel kyib' ti'j Lázaro tu'n tkyim

⁹ Nimx Judiy i b'inte qa antza ta'ye Jesús toj tnam Betania, ex b'e'x i b'aj xi' antza lolte Jesús tuk'ax Lázaro, a otaq jaw anq'intl tu'n Jesús kyxol kyimnin. ¹⁰ Ayetzi'n kynejinel pale b'e'x i kyij toj wen tu'n tkub' b'yet Jesús majx Lázaro tuk'a, ¹¹ qu'n noq tu'n tpaj Lázaro, nimx Judiy otaq tz'el kypa'n kyib' kyi'j, noq tu'n kyxi lipe ti'j Jesús.

Tej tkanin Jesús toj Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Nimkutaq xjal otaq txi' iky'sil Xjan Q'ij toj Jerusalén. Toj junxil q'ij, ok kyb'in qa tu'ntaq tkanin Jesús antza. ¹³ Tu'npetzi'n, i ok ten tx'emil txqan t-xaq tze, palma tb'i, exsin i b'ajetz k'lelte Jesús, ex i b'aj xch'in kyjalu'n:

Nimxit tb'i qMan Dios.

Ky'iwlinitjo a tzul kanin toj Tb'i qAjaw.

Ky'iwlinitjo a nmaq kawil tib'aj Israel.*

* **12:8** Deu. 15:11 * **12:13** Sal. 118:25-26

¹⁴ El jyet jun tal bur tu'n Jesús, ex b'e'x jax qe tib'aj, tze'nkuxtagjo ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

¹⁵ Mi chi jaw xob'a,

ayi'y najleqe toj tnam Sion.

¡Kyka'yinxal! Lu' kyNmaq Kawila tzul

q'uqleqx chejil tib'aj jun tal bur.*

¹⁶ Te tnejil, mix ele qniky'a ti'j tkyaqiljo lo, a awo'y t-xnaq'tzb'in; me yajxi, tej tjax Jesús toj kya'j, b'e'x b'aj ul julk'aj toj qk'u'ja tkyaqiljo tz'ib'intaq ti'j toj Tu'jil Tyol Dios, ex ikyixsin otaq b'ajjo.

¹⁷ Me ayeqetzi'n xjal ite'taq tuk'a Jesús, tej ttzaj tq'olb'in Lázaro toj jul, ex tej tjaw anq'intl tu'n, tzunx nchi yolintaq ti'j kyuk'a txqantl. ¹⁸ Tu'ntzi'n ikyjo, i b'ajetz xjal toj tnam k'lelte Jesús, qu'n otaq tz'ok kyb'i'n techil tipin tb'anilxix ti'j Lázaro. ¹⁹ Ex mix ele wenjo lu'n toj kywutz Parisey. B'aj kub' kyyolin kyxolx: ¡Ka'n! Nti'x jun aku b'ant qu'n ti'j, qu'n kyka'yinxsi'n; kykyaqilxjal ma txi lipe ti'j.

Tej kyyolin junjun nya Judiy tuk'a Jesús

²⁰ Kyxoljo xjal a otaq chi kanin iky'sil nintz q'ij toj Jerusalén, attaq junjun xjal aj Grecia. ²¹ Ex attaq jun quk'iy, a awo'y t-xnaq'tzb'in Jesús, Lip tb'i, tzajnin toj tnam Betsaida toj ttx'otx' Galiley. Aye aj Grecia i tzaj laq'e tk'atz Lip, ex i kub'sin kywutz te: Tata, noq same, qajatla'y tu'n qyoli'n tuk'a Jesús.

²² B'e'xsin xi' Lip, ex xi tq'ma'n te Andrés, ex kykab'ilx i xi' q'malte te Jesús.

²³ Xi tq'ma'n Jesús kye: Ch'ix tul kanin nq'ijila, ayi'n, a Tk'wal Ichin, tu'n nkyima, tu'n njaw

* **12:15** Zac. 9:9

anq'i'n, ex tu'n njaxa toj kya'j tuk'a tkyaqil nqoptz'ajiyila. ²⁴ Qu'n twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ikytzin weji'y tze'nku jun twutz triy. Qa mix xkux miqet toj tx'otx', nlay ch'iy, qala' o'kxjo tal junch'in ex nti' tajb'in. Me qa ma kux miqet toj tx'otx' tu'n tkyim, ok chmetil txqantl twutz.

²⁵ Ankye te' taj noq tu'n tok tk'u'jlin tchwinqil tzalu'n twutz tx'otx', ok k'wel najsin tkyaqil. Me ankye te' kxel q'onte tib' toj tq'ob' Dios, ex mi n-ok tilil tu'n ti'jjo tchwinqil tzalu'n twutz tx'otx', apente kkanb'il jun tchwinqiljo, a nlay b'aj.* ²⁶ Ex ankye jun n-ok tilil tu'n, tu'n tajb'in we'y, b'a'n tu'n tok lipe wi'ja, tu'n tten junx wuk'iy toj tkyaqil. Ex ankye te n-ajb'in we'y, apente kjawil nimsi'n tu'n nMa'n.

Tej tyolin Jesús juntl majl ti'j tkyimlin

²⁷ Atzi'n ja'lin, nimx nchyo'n wanmi'n tu'n nb'isa. ¿Ti'tzila kxel nq'ma'n? ¿Ma okpela kxel nq'ma'n: Tata, chin tkloma, tu'n mi tz'ikyxe wu'n tkyaqilxjo kb'ajil wi'ja? ¡Mina! Qu'n tu'npen te' lu'n x'in uliy. Qala' kxel nq'ma'n: ²⁸ Tata, nimsinks tb'iy wi'ja.

Tekuxjo xi tq'ma'n yol anetzi'n, b'ijte jun tq'ajq'ojil wib'aj toj kya'j, a tq'ma: O jaw nnimsi'n nb'iy, ex kjawil nnimsi'n juntl majla.

²⁹ Ayetzi'n xjal ite'taq tk'atz, te kyb'inte yol lu'n, xi kyq'ma'n kyxolile, qa noq jun q'anqyaq jaw tinin. Me junjuntl q'mante qa jun angel tzaj yolin tuk'a.

³⁰ Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús kye: Nya noq te q'uqb'il nk'u'ja saje yolin te' tq'ajq'ojil wi'b'aj;

* **12:25** Mt. 10:39; 16:25; Mr. 8:35; Lc. 9:24; 17:33

qala' te q'uqb'il kyk'u'ja wi'ja. ³¹ Qu'n atzin ja'lin, ch'ixxix tul kanin tq'ijil te kykyaqil xjal twutz tx'otx', tu'n kyok toj pa'b'in twutz Dios, ex ilxix ti'j tu'n tex lajet tajaw il, qu'n twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa k'wel ti'j wu'n te jun majx. ³² Qu'n ajtzin njaw q'o'n twutz tze tzalu'n twutz tx'otx', ktzajil nchmo'n kykyaqil xjal wu'nx wib'xa. ³³ Tuk'a yol anetzi'n; nyek'in Jesús tze'n tumil tu'n tkyime.

³⁴ Xi kytzaq'win xjal: ¿Ma nyatzin tzun ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, qa ate Crist il ti'j tu'n tten te jun majx?* ¿Tze'ntzin ttentz ntq'ma'ntza, qa ajo Tk'wal Ichin il ti'j tu'n tjaw twutz cruz tu'n tkyim? ¿Tze'ntzin tz'elpine' Tk'wal Ichin?

³⁵ Xi tq'ma'n Jesús kye: Ayin we' spiky'in loqi'n inti'nx kyxola. Me noq te jun paql inti'n kyuk'iy. Tu'npetzi'n, chi lipeka ti'jjo spiky'in, tu'ntzin mi chi kyiji'y toj qxopin. Qu'n ankye te' nb'et toj qxopin, nti' b'i'n tu'n ja'tzin t-xiye. ³⁶ Tu'npetzi'n, kyniminxi'y spiky'in, a lu' atx ch'intl kyuk'iy, tu'ntzin kyoka te jun xjal aj spiky'in.

Tb'ajlinxi' tq'ma'n Jesús ikyjo, b'e'x el tewin tib' kywutz.

Tej t-xi tq'ma'n Jesús qa tkyaqilxjal il ti'j tu'n kynimin ti'j

³⁷ Mix tu'n nimx techil tipin Jesús o b'ant tu'n kywutzxjal, me mix i niminix ti'j. ³⁸ Tuk'ajo lo, japin b'ajjo tyol Isaías, a yolil Tyol Dios ojtxe, tej tkub' ttz'ib'in:

Tata, ¿Ankye ma txi niminte Tb'anil Tqanil ti'ja, a ma txi qq'ma'n?

* **12:34** Sal. 110:4; Is. 9:7; Ez. 37:25; Dan. 7:14

¿Altzila qe xaye tyek'in tAjaw Tkyaqil toklin
Tkawb'il kyib'aj?*

³⁹ Exla qa ikyjo, nlayx txi kynimin, qu'n atx juntl
yol kyij ttz'ib'in Isaías kyjalu'n:

⁴⁰ Qu'n ax Dios s-ok moxsinte kywutz,
ex s-ok ch'uxsinte kyanmin,

tu'ntzin mi tz'ele kyniky' te tu'n kywutz.

Ex tu'n mi kyb'iye tu'n kyanmin.

Ex nti'x ma chi meltz'aj wuk'iy, tu'n kykub'
nq'ani'n.*

⁴¹ Kyij ttz'ib'in Isaías ikyjo, qu'n otaq tli nimx
toklin Jesús, exsin nyolintaq ti'j, a na'mtaq tul
kanin Jesús twutz tx'otx'.

⁴² Me kyxol tkyaqiljo lu'n, attaq junjun Judiy i
nimin ti'j Jesús, ex majxpe junjun nejinel kyxol.
Me mix kub'e kychikyb'in kywutzxjal noq tu'njo
kyxob'il kye Parisey, tu'n mi chi exe lajo'n ti'jjo
kyoklin tojjo ja te kynab'l Dios aj Judiy. ⁴³ Qu'n
wenxixtaq toj kywutz, tu'n kyja nimsin kyu'nxjal
tzalu'n twutz tx'otx', tze'nku tu'n kyja nimsin tu'n
Dios toj kya'j.

Tej tyolin Jesús ti'jjo xjelb'il twutz qMan Dios

⁴⁴ Xi tq'ma'n Jesús tuk'a tq'ajq'ojil twi': Ankye te
knimil wi'ja, nya o'kqinxá kchin xel tnimin; qala'
aku nMa'n, a tzaj chq'on we'y. ⁴⁵ Ex ankye te ma
chin tli'y, ex ma tli Dios, a tzaj chq'on we'y. ⁴⁶ Qu'n
ayin weji'y tspiky'in Dios, a ma tzul tzalu'n twutz
tx'otx', tu'ntzin alkye knimil wi'ja nlayxpen kyijx
te' toj qxopin.

* **12:38** Is. 53:1 * **12:40** Is. 6:10

⁴⁷ Me qa at jun ma b'inte nyola, ex mi xi tnimin, ok najil te'; me nya npaja, qu'n nya ma chin ula tu'n nkawi'n kyib'aj kykyaqil xjal, qala' noq tu'n kyklet wu'n. ⁴⁸ Ex ankye k-elil iky'in we'y, ex mi xi tb'in nyola, at jun kkawil tib'aj; ayexjo yol, a o che'x nq'ma'n. Ex ayexsin kchi kawiljo ti'j toj pa'b'in twutz Dios, aj tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx'. ⁴⁹ Qu'n ayejo nyola ex tkyaqil nxnaq'tzb'ila nya wegekuy; qala' te nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y. ⁵⁰ B'i'n we' wu'n qa ayejo Tyol Dios ma chi tzaj tq'ma'n, a yetzin ttxuyil chwinqiljo te jun majx. Tu'npetzi'n, o'kx nxi nq'ma'nji'y tze'nkuxjo ma tzaj nik'u'n we'y tu'n nMa'n.

13

Tej tel ttxjo'n Jesús kyqan t-xnaq'tzb'in

¹ Atzin te' tjapin kanin tq'ijil nintz q'ij te Wa'j Pan, b'i'ntaq tu'n Jesús, qa iltaq ti'j tu'n tkyim, ex tu'n taj tuk'a tMan toj kya'j. Kukx nk'u'jlintaqjo kyi'jjo aye otaq chi ok lipe ti'j tzalu'n twutz tx'otx'. Me atzin ja'lin, tajtaq tu'n t-xi tyek'in tkyaqil t-xilin tq'aq'b'il tk'u'j.

² Ex kyja'taq qxi'y wa'l, otaq ku'x tajaw il toj tanmin Judas, tk'wal jun xjal, Simun tb'i, tu'n t-xi' k'ayilte Jesús toj kyq'ob' tajq'oj. ³ Me b'intaql te Jesús tu'n, qa tuk'a Dios otaq tzaje, ex iltaq ti'j tu'n taj tuk'a juntl majl, ex ax Dios o tzaj q'onte toklin tib'aj tkyaqil. ⁴ Tu'npetzi'n, a tzmataq ngo wa'n, ja we'ks ti'j meḁ, el ti'n ttxo'w, ex ok tb'altz'in jun b'u'ḁ ti'j tk'u'j, ⁵ ex kux tqo'n a' toj jun tx'ajb'il, ex ok ten txjol qqa'n, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ex i el ttzqijsin tu'n b'u'ḁ, a otaq tz'ok tb'altz'in ti'j tk'u'j.

⁶ Me atzaj te' tpon kanin tu'n kyel txjet tqan Simun Pegr, xi tq'ma'n Pegr te: WAjaw, ¿Ma attzin we woklin tu'n tel ttxjo'n nqa'n?

⁷ Xi tzaq'win Jesús te: Nlay tz'el tniky'a ti'jjo nb'ant wu'n ja'lin, me yajxi, k-elil tniky'a te.

⁸ Me ante Pegr xi tq'ma'n: Nlayx ntziyi'y jun maj tu'n tel ttxjo'n nqa'n.

Xi tzaq'win Jesús: Qa mi s-el ntxjo'n tqan, nti'xpen toklintza wuk'iy.

⁹ Xitzin tq'ma'n Pegr te: WAjaw, qa ikytzjo, nya noq o'kqex nqa'n, qala' txjonqemila nq'ob'a majx tuk'a nwi'y, tu'ntzintla at-xix woklintza tuk'iy.

¹⁰ Me ante Jesús xi tq'ma'n te: Ankye te tzman b'aj txjet, nya il ti'j tu'n tel txjet juntl majl, qala' o'kqexjo tqan, tu'ntzin tsaqix tkyaqil. Me tze'nku kye' ma chi saqix kye', exla qa nya kykyaqilxa.

¹¹ Xi tq'ma'n ikyjo: Nya kykyaqilxa ma chi saqixa, qu'n b'i'ntaq tu'n, alkye tu'n t-xi k'ayinte toj kyq'ob' aj il.

¹² Tb'ajlinxi' ttxjo'n qqa'n, ok tq'o'n Jesús ttxo'w, ex ok qe juntl majl ti'j meḥ, ex tzaj tq'ma'n qe'y: ¿Man tz'el kyniky'a ti'jjo xb'ant wu'n kyx-ola?

¹³ Qu'n n-ok kyq'o'n nb'i'y te Xnaq'tzil ex te kyAjawa. Twutzx kye kyu'n, qu'n ayintzinji'y.

¹⁴ Exsin qa ayinji'y Xnaq'tzil ex kyAjawa, a ma tz'el ntxjo'n kyqa'n, ikyqexsin kyeji'y, b'a'ntla tu'n tel kyttxjo'n kyqa'n jun tuk'a juntl.

¹⁵ Ma kub' nq'o'n jun yek'b'il, tu'ntzin tkub' kyb'inchi'n tze'nkuxjo ma kub' nb'inchi'n kywutza.* ¹⁶ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, mix a'l junte aq'nil nimxtl toklin tze'nku te tajaw aq'untl; ex mix a'l junte, a chq'o'n

* **13:15** Mt. 20:28; Mr. 10:45; Lc. 22:27

nimxtl toklin tze'nku saj chq'onte.* ¹⁷ Qa ma tz'el kyniky'a te tkyaqiljo lo, ex qa ma kub' kyb'inchi'n ikyjo, at tky'iwb'il Dios kyib'aja te jun majx.

¹⁸ Mi nchin yoli'n kyi'ja kykyaqila. Qu'n ojtzqi'n wu'n ankye qe o chi jaw nsk'o'n. Me ilxix ti'j tu'n tb'ajjo tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios: Ankye jun nwa'n wuk'iy, kjawil meltz'aj wi'ja.*

¹⁹ Nxi nq'manji'y lu'n kye'y, a na'mxtaq tb'aj, tu'ntzin aj tb'ajjo ikyjo, kxel kynimin qa ayin weji'y junx nte'n tuk'a nMa'n, a loqin nchin yoli'n kyuk'iy. ²⁰ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y: Ankye te kxel k'mo'n te' a kxel nchq'o'n, ayi'n chin xel tk'mo'n. Ex ankye te kxel k'mo'n we'y, a nMa'n kxel tk'mo'n, a tzaj chq'o'n we'y.*

*Tej t-xi tq'ma'n Jesús qa a Judas tu'n t-xi k'ayinte
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)*

²¹ Tb'ajlinxi' tq'ma'n Jesús tkyaqiljo lo, tzaj chyo'n tanmin tu'n tb'is, ex tzaj tq'ma'n qe'y: Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y. At jun kye' k-okil meltz'aj wi'ja.

²² Me awotzin qe', a awo'y t-xnaq'tzb'in noqx o jaw ka'ylaja toj qwutza, ex mix ele qniky'a te alqi'j nyolinetaq. ²³ Me ayintaq we' inti'n antza, nchin wa'ntaqa ttxlaj Jesús. Nimx tq'aq'b'il tk'u'j wi'ja.

²⁴ Tu'npetzi'n, xi tyek'in Simun Pegr tq'ob' te jun techil, tu'n t-xi nqani'n te Jesús alqi'j nyoline'taq.

²⁵ Tu'npetzi'n, in xi laq'exixa tk'atz, ex xi nqani'n te: WAjaw, ¿Altzila kye?

²⁶ Tzaj ttzaq'win Jesús: K'welix wak'sin ch'in pan, ex anqe kxel nq'oni'y, atzi'n.

* **13:16** Mt. 10:24; Lc. 6:40; Jn. 15:20 * **13:18** Sal. 41:9 * **13:20** Mt. 10:40; Mr. 9:37; Lc. 9:48; 10:16

Ikytzi'n, kux tak'sin jun piḡ pan toj laq, exsin xi tq'o'n te Judas Iscariot, a tk'wal Simun.

²⁷ Tb'ajlinxi' twa'n Judas, b'e'x okx tajaw il toj tanmin. Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Jesús te: Atzin tu'n tkub' tb'inchin, b'inchinkutzi'n ja'linxix.

²⁸ Me nipe tu'n ikyjo, mix ele qniky'a te, tiqu'n xi tq'ma'n ikyjo. ²⁹ Qu'n ataq Judas q'ilte ch'u'ḡ tk'wel pwaq, at junjunge kub' ximinte, qa xi tq'ma'n tu'ntaq txi' Judas laq'olte ch'in qwa'y tu'n tajb'in toj nintz q'ij, moj qa tu'n t-xi' q'ol ch'in pwaq kye tal yaj. ³⁰ Tb'ajlinxi' twa'n Judas pan, b'e'x ex toj qniky'in.

Jun ak'aj nuk'b'il tu'n Jesús, tu'n qmujb'in te qib'

³¹ Telintzxi Judas, tzaj tq'ma'n'l Jesús qe'y, awo'y t-xnaq'tzb'in: Ch'ix nkyim we' ja'lin, a ayi'n Tk'wal Ichin, tu'ntzin tnimsit tb'i nMan Dios. ³² Ma japin b'aj tajb'il nMa'n wu'n tzalu'n twutz tx'otx', noq tu'n tnimsit tb'i. Tu'npetzi'n, ktzajil tq'o'n wokli'n liwey, tu'n nte'n tuk'a toj kya'j tuk'a tkyaqil nqoptz'ajiyila.

³³ Nimxix tq'aq'b'il nk'u'ja kyi'ja.* Nya nim tqan chin tenb'iltla kyuk'iy ja'lin. Ok chi jyola wi'ja, me ikytzi'n tze'nku xi nq'ma'n kye aj Judiy, ex kxel nq'ma'n kye'y ja'lin, nlayx che'xa ja' kchin xeliy.*

³⁴ Tu'npetzi'n, kxel nq'o'n jun ak'aj nuk'b'il kye'y: Tu'n kyk'u'jlin te kyib'a jun tuk'a juntl, ikytzi'n tze'nku ma chi ok nk'u'jli'n. Ikytzin kyeji'y, kyk'u'jlink kyib'a kyxolxa.* ³⁵ Qa ma tz'ok kyk'u'jli'n kyib'a kyxolxa, kykyaqilx xjal k-elil kyniky' kyi'ja, qa nxnaq'tzb'inqi'y.

* 13:33 Jn. 15:12, 17 * 13:33 Jn. 7:34 * 13:34 1Jn. 3:23; 2Jn.

*Tej t-xi tq'ma'n Jesús, qa tu'n tkub' tewintaq Pegr
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)*

³⁶ Xi tqanin Simun Pegr te Jesús: WAjaw, ¿Ja'tzin kxela te?

Xi ttzaq'win Jesús: A ja' kchin xeli'y, nlayx txi lipey wi'ja ja'linxix, me ok kxel lipey wi'ja yajxi ch'intl.

³⁷ Me ante Pegr xi tq'ma'n: WAjaw, ¿Tiqu'nil nlay chinx lipe'y ti'ja ja'lin? ¿Ma nyatzin ma b'ant we'nte'n tu'n t-xi nq'o'n nchwinqila, tu'n nkyima tu'n tpaja?

³⁸ Xi ttzaq'win Jesús: ¿Ma ax twutz, ma b'ant te tte'n tu'n tkyima tu'n npaja? Me twutzxix kxel nq'ma'n tey, qa na'mxtaq toq' tman eky', kchin k'wel tewi'n oxe maj kywutzxjal, ex kxel tq'ma'n, qa nya ojtzqi'nqi'n tu'n.

14

O'kx Jesús b'a'n tu'n qxi ti'n toj kya'j

¹ Mina chi jaw b'isi'n. Qe kyk'u'ja ti'j Dios, ex qe kyk'u'ja wi'ja. ² Qu'n toj tja nMa'n at nimku najb'il, ja' tu'n qnajane; noqit nti', matla txi nq'ma'n kye'y. Tu'npetzi'n, ma chinka b'inchil jun kynajb'ila. ³ Ex nya noq o'kx tu'n ma chinka b'inchilte kynajb'ila; qala' ok chin ula juntl majl k'lel kye'y, tu'ntzin kyte'n junx wuk'iy te jun majx toj kya'j. ⁴ Ex ojtzqi'n b'e kyu'n, ja' kchin xeli'y.

⁵ Xi tq'ma'n Tmas te Jesús: Ay wAjaw, mi b'i'n qe qu'n ja' kxeliy, ¿Tze'ntzin ttentz tu'n tel qniky'a ti'jjo b'e?

⁶ Xi ttzaq'win Jesús: Ayin weji'y B'e, ex ayin weji'y Twutzxix, ex ayi'n weji'y Chwinqil. Qu'n

noq wu'n aku chi kaninxjal tk'atz nMa'n.* ⁷ Qa ma tz'el kyniky'a wi'ja, ex ok k-elil kyniky'a ti'j nMa'n. Ex ma tz'el kyniky'a ti'j ja'lin, qu'n kukx nchin ok kyka'yinji'y.

⁸ Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Lip: Ay wAjaw; yek'intzin Manb'aj qe'y. Tuk'axjo lo, b'e'xpen k-elil qniky'tza te.

⁹ Xi ttzaq'win Jesús: Ay Lip, ¿Jtojetzi'n nkub'lin ten kyuk'iy, ex na'mx tel tniky'a we'y? Qu'n alkye ma tz'ok ka'yin we'y, ma tz'ok tka'yin nMa'n. Tu'npetzi'n, ¿Tiqu'n tzaj tqani'n we'y, tu'n t-xi nyek'i'n Manb'aj te'y? ¹⁰ ¿Ma mi'tzin nxi tnimi'n, qa mujleqi'n tuk'a nMa'n, ex mujle nMa'n wuk'iy? Tu'npetzi'n, tkyaqiljo jni' yol nxi nq'ma'n, nya wekuy, qala' te nMa'n, a najle wuk'iy, ex aku n-aq'nin wuk'iy tu'n tb'antjo jni' tajb'il. ¹¹ Kyniminkuy qa ayi'n intin tuk'a nMa'n, ex a nMa'n najle wuk'iy. Exsin qa minatz, ¿Ma nlayxsi'n txi kynimi'n tu'n tkyaqilxjo nb'ant wu'n? ¹² Ex twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, ankye te knimil wi'ja ok kb'antil tkyaqil tu'n, tze'nku nb'ant wu'n, ex okpela kb'antil nimxixtl tu'n, tze'nku nb'ant ja'lin, qu'n ma chinka tuk'a nMa'n toj kya'j. ¹³ Ikytzi'n, tkyaqiljo kxel kyqani'n ti'j tumil nb'i'y, ok kb'antil wu'n, tu'ntzin t-xi nyek'i'n qa nimxix tb'i nMa'n. ¹⁴ K'wel nb'inchi'n ti'chaqx txi kyqan-intza ti'j tumil nb'i'y.*

Tej ttzaj ttziyin Jesús, tu'n ttzaj tchq'o'n Xewb'aj Xjan

* **14:6** Mt. 11:27; Jn. 1:18; 6:46; Kyb'i. 4:12 * **14:14** Mt. 7:7-11; Lc. 11:9-13; Jn. 15:7, 16; 16:23-24; 1Jn. 3:21-22; 5:14-15

¹⁵ Ex xi tq'ma'nI Jesús: Qa ma chin ok kyk'u'jli'n, kyniminkutzinji'y jni' nnuk'b'ila. ¹⁶ Ex kchin kub'sin nwutza te qMan, tu'n ttzaj tchq'o'n juntl Onil kye'y, ex Q'uqb'il kyk'u'ja, a Xewb'aj Xjan, a twutzxix, tu'n tten kyuk'iy te jun majx. ¹⁷ Ayetzin xjal te twutz tx'otx' nlay txi kyk'mo'n, qu'n mi nchi jyo'n ti'j, ex mi n-el kyniky' te. Me metzin kye, ma tz'el kye kyniky' ti'j, qu'n loqin intin kyxola ja'lin, ex ktzajil tq'o'n Dios toj kyanmi'n, tu'n tten te jun majx. ¹⁸ Nlay chi kyij ntzaqpi'n kye; qala' kchin ul meltz'aj we', tu'n nte'n kyuk'iy te jun majx, noq tu'n Xewb'aj Xjan. ¹⁹ Nya ila' q'ijl tu'n nkyima. Mi chin ok kyka'yintl xjala, me metzin kye, kchin okil kyka'yintla, aj ul nmeltz'aja kyuk'iy, a otaq chin jaw anq'intla juntl majl kyxol kyimnin. Ex noq tu'n ak'aj nchwinqila, ktenb'il kye kychwinqil a nlay b'aj, qu'n itz'qin we' te jun majx. ²⁰ Aj tjapin kani'n q'ij anetzi'n, apentza k-elile kye kyniky' te qa twutzxixjo nyola, qa mujleqi'n tuk'a nMa'n, ex qa mujleqi'y wuk'iy, ex ayi'n kyuk'iy. ²¹ Ankye te' ma tz'el tniky' te, ex k'wel tnimin jni' nnuk'b'ila, antza k-elile tniky'tzajil, qa twutzxix tzun nchin ok tk'u'jli'n. Ex ankye te nchin ok tk'u'jli'n, ex ate nMa'n k-okil k'u'jlinte, ex ikyx weji'y kxel nyek'in te' tkyaqil wajb'ila.

²² Tej t-xi tq'ma'n Jesús ikyjo, xi tqanin Judas te (a junxil Judas, nya Iscariot): Tata, ¿Tiqu'n noq te qekuy ktzajil tyek'in tib'a, ex nya te kykyaqil xjal?

²³ Xi ttzaq'win Jesús: Ankye te nk'u'jlin we'y, ex nkub' tb'i'n tkyaqiljo xi nq'ma'n, okpen k-okil k'u'jlin te' tu'n nMa'n, ex ayin we' tuk'ax nMa'n qo ul qe' najal tuk'a te jun majx. ²⁴ Ex ankye te' mi n-

ok k'u'jlin we'y, ex mi nkub' tb'i'n jni' nnuk'b'ila, a xi nq'ma'n.

Ex kykyaqiljo yol nche'x nq'ma'n, nya wekuy, qala' te nMa'n, a tzaj chq'o'n we'y. ²⁵ Nxi nq'ma'n tkyaqiljo lo a loqi'n intinx kyuk'iy tzalu'n twutz tx'otx'. ²⁶ Me atzin Xewb'aj Xjan, a ktzajil tchq'o'n nMa'n toj tumil nb'i'y te Onil kye'y ex te Q'uqb'il kyk'u'ja, ok ktzajil t-xnaq'tzin tkyaqil, ex ktzajil tna'n kye'y tkyaqiljo o b'aj nq'ma'n kye'y. ²⁷ Kyjel nq'o'n jun etzb'il kye'y, a nnuk'b'ila toj kyanmi'n. Me nya ikyjo tze'nku nuk'b'il te twutz tx'otx', a njapin b'aj liwey. Ikytzi'n, mi jaw tuk'paj kyanmi'n, ex mi chi tzaj xob'a.

²⁸ Ma tz'ok kyb'i'n we'y, tej t-xi nq'ma'n, qa ma chinka, ex kchin ul meltz'aja tu'n nte'n kyuk'iy juntl majl. Noqit qa twutzx k'u'jlinqi'n kyu'n, matla chi jaw tzalaja, aj kyb'inti'y qa ma chi'n tuk'a nMa'n, qu'n ate nimxixtl toklin nwutza. ²⁹ Ma txi nnejsinji'y tqanil kye'y lo, qu'n tu'ntzin aj tjapin, okpin kxel kynimintza qa twutzxjo o b'aj nq'ma'n kye'y. ³⁰ Nya nimtl tqan tu'n nyoli'n kyuk'iy, qu'n ch'ix tul kanin tajaw il, a kawil tzalu'n twutz tx'otx', b'inchil tajb'il wi'ja, exla qa nti' toklin tu'n tkub' wi'ja tu'n. ³¹ Me ok kb'ajiljo ikyjo tu'n nkyima, tu'n tel kyniky'xjal te, qa k'u'jlin nMa'n wu'n, ex nkub' nb'inchi'n tkyaqiljo ntzaj tq'ma'n we'y.

¡Kujqexa! ¡Qo iky' tzalu'n!

15

Il ti'j tu'n qmujb'in te qib' tuk'a qMan

¹ Tb'ajlinxi' ikyjo, tzaj tq'ma'n Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Ayin we' tze'nku jun tqan uv twutzxix, ex atzin nMa'n tze'nku jun aq'nil ti'j. ² N-el ttx'emin tkyaqiljo tq'ob', a nti' twutz n-el. Ex tkyaqiljo tq'ob', a at twutz n-el, k-elitz ttx'emin jni' ttzqijlin kyxolile, tu'ntzin twutzin nimxix. ³ Me atzin kye ma chi saqixa tu'n nxnaq'tzb'ila xi ex nq'o'n, ikyxjo tze'nku jun tq'ob' lob'j ma tz'el b'aj tzqijlin. ⁴ Ikytzin kyeji'y, kukx kymujb'in kyib'ji'y wuk'iy tze'nku we' kukx nmujb'in wib'ji'y kyuk'iy. Qu'n jun tq'ob' tze, nlay tz'el twutz tu'nx tib'x, a qa nya mujlek ti'jjo tqan. Ikytzin kyeji'y, nlayx tz'elx kye kywutz toj kychwinqila, qa nya mujleqeka wuk'iy.

⁵ Ayin we' tqan uv; ayetzin kye tq'ob'. Ankye te mujlek wi'ja, ex mujleqinka tuk'a, nimxpen te' twutz n-el. Qu'n nti'x kye aku b'ant kyu'n kyjunalxa. ⁶ Ankye te tky'e' tu'n tok tmujb'in tib' wuk'iy, okpin k-elix xoyit te', tu'n ttzqij kyuk'a txqantl tq'ob' tze, a tzqij tu'n kyxi chmet, ex tu'n kytz'e'y tu'n q'aq' te jun majx. ⁷ Qa kukx kymujb'in kyib'ji'y wuk'iy, ex qa mi s-el najjo nxnaq'tzb'in toj kyk'u'ja, kyqanintza noq alkye kyaja, ex ok ktzajil q'o'n. ⁸ Qa nimxix kywutza s-el te nimsb'il tb'i nMa'n, antza k-elile tniky'tzajil qa twutzxix nxnaq'tzb'inqi'y.

⁹ Tzun nchi ok nk'u'jlin kye', ikytzi'n tze'nku te nMa'n nchin ok tk'u'jli'n. Kukx chi lipekji'y ti'jjo tq'aq'b'il nk'u'ja, a at kyi'ja. ¹⁰ Qa ma kub' kyniminji'y jni' nnuk'b'ila, okpin kchi okil lipetza ti'jjo tq'aq'b'il nk'u'ja, a at kyi'ja, ikytzi'n tze'nku we' nkub' nniminji'y tnuk'b'il nMa'n,

ex loqin lipcheqink ti'jjo tq'aq'b'il tk'u'j, a at wi'ja. ¹¹ Nxi nyoli'n ikyjo, tu'ntzin kyjaw tza-laja wuk'iy, ex tu'ntzin kynoja tu'n ntzaljb'ila. ¹² Atzin nnuk'b'ilji'y lo, tu'n kyk'u'jlin te kyib'a kyxolxa, tze'nku we nchi ok nk'u'jli'n.* ¹³ Ex ante qk'u'jb'iljo nimxix toklin, tu'n t-xi qq'o'n qchwin-qil noq tu'n tpaj quk'a. ¹⁴ Me ayetzin kye ma chi oka te wuk'iy, qa ma kub' kyb'inchin tze'nkuxjo ma txi nq'ma'n. ¹⁵ Mi chi ok nq'o'nl kye ja'lin te waq'nila, qu'n mi b'inte aq'nil tu'n, ti' k'wel tb'inchin tajaw aq'untl. Qala' kchi okil nq'olb'in kye te wuk'iy, qu'n ma txi nyek'i'n kye'y kykyaqiljo ma tzaj tq'ma'n nMa'n we'y. ¹⁶ Qu'n nyaqe kye' xi jaw sk'o'n we'y; qala' ayin we' xin jaw sk'o'n kye'y. Tu'npetzi'n, kxel woqxenin kye'y, tu'n kyxi'y, ex tu'n tel kywutza nimxix toj kychwinqila, ex atzin kywutza, tu'n tten te jun majx. Ikytzi'n, ktzajile tq'o'n nManji'y tkyaqiljo kxel kyqani'n toj tumil nb'i'y. ¹⁷ Atzin kxel nq'manji'y juntl majl kye'y, tu'n kyk'u'jlin te kyib'a kyxolxa.

Tej t-xi tq'ma'n Jesús qa nimku xjal k-okil lipin kyij kyuk'a t-xnaq'tzb'in

¹⁸ Ex tzaj tq'ma'nl Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Qa ma chi el iky'i'n kyu'nxjal tzalu'n twutz tx'otx', b'i'nku kyu'n qa ayi'n nej ma chin el kyiky'in. ¹⁹ Noqit ite'kuxa toj il, matla chi ok k'u'jli'n kyu'n txqantl, tze'nkuxjo n-ok kyk'u'jlinxjal kyib' kyxolx. Me noq tu'n ayi'n xin jaw sk'o'n kye'y kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx'. Tu'npetzi'n, kchi elil iky'in kyu'n, qu'n nyatza iteyiy kyxol. ²⁰ Mi tz'el najx toj kyk'u'ja, a xi

* **15:12** Jn. 13:34; 15:17; 1Jn. 3:23; 2Jn. 5

nq'ma'n kye'y: Mix a'l jun te aq'nil nimx toklin tze'nku te tajaw aq'untl.* Qu'n qa ma chi ok lipinxjal wi'ja, ex ikyx kyeji'y, kchi okil lipin kyi'ja. Me qa ma kub' kynimi'n nxnaq'tzb'ila, ex ikyxjo kye, ok k'wel kyb'i'n kyxnaq'tzb'ila. ²¹ Tkyaqiljo lu'n k-okil kyb'inchin kyi'ja noq tu'n npaja, qu'n mi ojtzqi'n a saj chq'o'n we'y kyu'n. ²² Nti'tla kypajxjal noqit mi x'in ula q'malte kye qa at kyil. Me tu'n ma chin ula q'malte Tb'anil Tqanil kye, nti' kykolb'il kyib' ti'jjo kyil. ²³ Ex noq tu'n nchin el kyiky'i'n, nyek'in qa n-el kyiky'in nMa'n. ²⁴ Ex nti'xitla kypaj, noqit nti'x jun ti' ma b'ant wu'n kyxol, a mix a'l juntl aku b'ant tu'n. Me exla qa ma kyli tkyaqiljo xb'ant wu'n, me n-ok tilil kyu'n tu'n wel kyiky'i'n, ex ma tz'el kyiky'in nMa'n. ²⁵ Me ma b'ajjo ikyjo noq tu'n tjapi'n a yol tz'ib'in tojjo Tu'jil Tyol Dios, a b'i'n kyu'n, tej tq'ma: Kchin elil kyiky'in noq kukxjoch.*

²⁶ Me ajtzin tuljo Xewb'aj Xjan, a Onil, ex Q'uqb'il kyk'u'ja, ktzajil tq'ma'njo twutzxix wi'ja, qu'n tk'atz Dios ktzajile. ²⁷ Ex ikyx kyeji'y, kchi yolil kye' twutzxix wi'ja, qu'n o chi te'n wuk'iy atxix tej saj kxye.

16

¹ Tkyaqiljo nb'aj xi nq'ma'n kye'y, tu'n mi chi numja toj kynimb'ila wi'ja. ² Qu'n kchi elitz lajo'n kyojjo ja te na'b'l Dios. Expe tzul kanin jun q'ij, tu'n kykub' b'yo'n kyu'n, qu'n toj kywutz nyakuj nchi ajb'in te Dios tu'n ikyjo. ³ Ok k'wel kyb'inchin ikyjo, qu'n mi ojtzqi'nqi'n kyu'n, ex mi ojtzqi'n

* **15:20** Mt. 10:24; Lc. 6:40; Jn. 13:16 * **15:25** Sal. 35:19; 69:4

nMa'n kyu'n. ⁴ Xi nq'manji'y lu'n, tu'ntzin aj tkani'n tq'ijil, tzul julk'aj toj kyk'u'ja, qa otaq b'aj nq'ma'n kye'y ikyjo.

Ajo taq'in Xewb'aj Xjan

Mix kub'e nq'manji'y lu'n ojtxe, qu'n intinxtaqa kyuk'iy chewsil kyk'u'ja. ⁵ Me atzi'n ja'lin, ma chinka, tu'ntzin nte'n tuk'a a saj chq'o'n we'y. Ex mix a'l jun kye ntzaj qaninte we'y, ja' ma chinkiy. ⁶ Qala' noqx ma chi jaw b'isi'n tu'n xi nq'ma'n tkyaqiljo lu'n kye'y. ⁷ Me twutzxixjo ma txi nq'ma'n kye'y, qa wenxix te kye'y tu'n nxi'y, qu'n qa mi xinka, nlay tzuljo Xewb'aj Xjan onil kye'y, ex q'uqb'il kyk'u'ja. Me aj qa ma chinka, ok ktzajil nchq'o'n. ⁸ Ajtzin tk'u'l, k'wel ti'j kynab'lxjal tu'n, qa aj ilqe, ex qa at jun tumil tu'n kyokxjal tz'aqle, ex qa kykyaqilxjal il ti'j tu'n kyok toj pa'b'in twutz Dios. ⁹ Qu'n aj ilqe kyexjal, noq tu'n mi xinx kynimin. ¹⁰ Ex k-elil kyniky' ti'jjo tumil tu'n kyokxjal tz'aqle, noq tu'n aj waja tk'atz nMa'n. Exla qa mi xin ok kyka'yintla, me aj njaw anq'i'n kyxol kyimnin, k-okil te jun yek'b'il, qa ayin we' tz'aqlexix. ¹¹ Ex k-elil kyniky' ti'jjo kujxix tkawb'il Dios, qu'n otaq kub' ti'j tajaw il wu'n, a nkawin tzalu'n twutz tx'otx', ex kxe'l toj najin te jun majx.

¹² Atx nimxku tu'n t-xi nq'ma'n kye'y, me nlay tz'el kyniky'a te ja'lin. ¹³ Me aj tul Xewb'aj Xjan, ok ktzajil t-xnaq'tzin kye'y kykyaqiljo a twutzxix, qu'n nlay yolin tu'nx tib'x; qala' o'kx ktzajil tq'ma'n kykyaqiljo n-ok tb'i'n we'y. Atzi'n ktzajil tq'man kye'y ti' kb'ajil. ¹⁴ Ex ok chin jawil nimsi'n tu'n, qu'n kxel tk'mo'n tkyaqiljo at we'y toj kya'j, ex atzin ok k'wel tchiky'b'i'n kye'y. ¹⁵ Qu'n tkyaqiljo

at te nMa'n, ex we weji'y. Tu'npetzi'n xi nq'ma'n, qa a Xewb'aj Xjan kxel tk'mo'n a at we'y, tu'n t-xi tchiky'b'in kye'y.

¹⁶ Ex xi tq'ma'n! Jesús qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in: Noq te jun paqkutil, mi chin ok kyka'yintla, qu'n ma chin aj we ja' ta' nMa'n; me yajxi ch'intl, ok chin okil kyka'yintla.

Ajo qb'is ktx'ixpitol te tzaljb'il

¹⁷ Tu'npetzi'n, attaq junjun qxola i b'aj jaw qan-laj kyxolx: ¿Tze'ntzila tz'ele' ikyjo, a ntzaj tq'ma'n qe: Noq te jun paqkutil, mi qlitl, ex yajxi ch'intl, k-okil qka'yintl? ¿Ex ti'tzi'n xtq'ma qe, a ma chin aj we, ja' ta' nMa'nch? ¹⁸ Me ok tentl qe lab'til, ex qq'ma'y: ¿Tze'nxsila tz'elpine', noq te jun paqkutil? qo chiji'y. Nlayx tz'elx qniky' te ti' qi'jil nyoline.

¹⁹ B'e'x el tniky' Jesús te, qa qajtaqa tu'n txi qqani'n te ti'j tkyaqiljo lu'n. Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n: ¿Ma tzuntzin nchi lab'ti'y ti'jjo yol, a xi nq'ma'n, qa noq te jun paqkutil, mi chin ok kyka'yintla, ex yajxi ch'intl kchin okil kyka'yintla?

²⁰ Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa kchi oq'ila, ex kchi b'isila. Me ante jni' xjal te twutz tx'otx' okxla kchi tzalajilx. Me metzi'n kye', exla qa kchi b'isila ja'lin, me atzin kyb'isa ktx'ixpitol te tzaljb'il. ²¹ Ikytzi'n tze'nku jun qya, aj tjapin tq'ij tu'n titz'je tal, tzun njaw b'isin tu'n tkyixk'ojil. Me titz'jlinxi ne'ë, b'e'x el najjo kyixk'oj toj tk'u'j, tu'n ttzaljb'il ti'jjo tal, a otaq tz'itz'je tzalu'n twutz tx'otx'. ²² Ikytzin kyeji'y ja'lin, chi jawil b'isi'n; me chin ultla lol kye'y juntl majl. B'e'xpen knojil kyanmintza tuk'a tzaljb'il, a mix a'lx aku tz'el q'inte. ²³ Tojtzi'n q'ij anetzi'n, mi tzaj kyqanintla

jun ti' we'y, qala' teku nMa'n kxele kyqani'n. Ex ok ktzajil tq'o'n tkyaqiljo ok kxel kyqani'n toj tumil nb'i'y. ²⁴ Tzmax tzalu'n, nti' jun ti' o txi kyqani'n noq toj tumil nb'i'y. Me atzi'n ja'lin, kyqaninxá, ex ok ktzajil tq'o'n, tu'ntzin kynoja tuk'a tzaljb'il.*

Jesús at tipin tib'aj tkyaqil

²⁵ Ma txi nq'ma'n tkyaqiljo lu'n kye'y, noq kyu'njo techil. Me tojjo q'ij anetzi'n, mi chin yolintla kyuk'a techil; qala' ayinkuxixa chin xel nik'unte kye'y ti'jjo nMa'n. ²⁶ Tojjo q'ij anetzi'n, kxel kyqani'n jun ti' toj tumil nb'i'y, me nya il ti'j tu'n nkub'sin nwutza te nMa'n, tu'n t-xi tq'o'n kye'y, ²⁷ qu'n axte nMa'n k'u'jlil kye'y, noq tu'n nchin ok kyk'u'jli'n, ex ma txi kynimi'n qa tuk'a Dios ma chin tzaji'y. ²⁸ Qu'n antza x'in etziy tuk'a nMa'n, ex ma chin ula tzalu'n twutz tx'otx'. Atzi'n ja'lin, kyjel ntzaqpi'n twutz tx'otx', tu'n waj meltz'ajla tk'atz nMa'n toj kya'j.

²⁹ Tu'npetzi'n, xi qq'ma'n awo'y t-xnaqtb'in te: B'apetzintz ja'lin. Akupetzintza ma tzaj nik'unte qe'y, ex nya tuk'a techil. ³⁰ ¿Mapen tz'el qniky'tza te ja'lin, qa nti' jun ti' mi n-el tniky'a te, ex nyapen il ti'jtz tu'n ttzaj tq'ma'n jun a'la jun tumil te'y? Atzi'n ja'lin, ma tz'el qniky'a te, qa tuk'a Dios sajiy.

³¹ Tzaj ttzaq'win Jesús: Tu'npetzi'n, ¿Ma man txi kynimintza? ³² Me kxel nq'ma'n kye'y, atzin q'ijjo ja'lin, a tu'n kyb'ajel tilje, ex teyile junjun kxel ti'n tb'e, ex chin kyjel kytzaqpi'n njunalxa. Me nya njunalxa chin kyjel, qu'n ajin nMa'n kukx atjo wuk'iy.

* **16:24** Mt. 7:7-11; Lc. 11:9-13; Jn. 15:7, 16; 16:23-24; Sant. 1:5-6; 1Jn. 3:21-22; 5:14-15

³³ Tkyaqilxjo lo ma txi nq'ma'n kye'y, tu'ntzin tknetjo nuk'b'il kyu'n. Tzalu'n twutz tx'otx' nimx kky'elix kyu'n. Me kyintz kyipi'n, qu'n ma kub' ti'j tkyaqiljo twutz tx'otx' wu'n.*

17

Tej tna'n Jesús Dios ti'jx

¹ Tb'ajlinxitzin tyolin Jesúsjo ikyjo, jaw ka'yin twutz kya'j, ex tq'ma: Tata, ma pon nq'ijila tu'n nkyima: Nimsinksa nb'i'y toj nkyimli'n, ayi'n Tk'wala, tu'ntzin tjaw nnimsi'n tb'i'y. ² Qu'n ma tzaj tq'o'n wokli'n, ayi'n Tk'wala, tib'aj tkyaqilxjal, tu'n t-xi nq'o'n kychwinqil te jun majx kykyaqilxjo, a ma chi tzaj tq'o'n we'y. ³ Ex atzin chwinqiljo, tu'n tel kyniky'xjal te'y, qa akuy Dios twutzxix, ex tu'n tel kyniky' we'y, ayi'n Jesucrist, a saj tchq'o'n. ⁴ Ma jaw nnimsi'n tb'i'y tzalu'n twutz tx'otx', noq tu'n xkub' nb'inchin tkyaqiljo xin tzaj tchq'o'n b'inchilte. ⁵ Atzi'n ja'lin, ch'ix nmeltz'aja tuk'iy toj kya'j. Q'ontzi'n wokli'n tk'atza, tze'nkuxjo wokli'n, a attaq tuk'iy atxix te tnejil.

Tej tna'n Jesús Dios kyi'j t-xnaq'tzb'in

⁶ Ex ayetzi'n xi etz ti'n kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx', tu'n kytzaj tq'o'n we'y, ma kub' nchiky'b'i'n kywutz, ankye te. Ex teqetaqa, me ma chi tzaj tq'o'n we'y, ex ma kub' kynimi'n Tyola. ⁷ Atzin ja'lin, ma kyb'i qa tkyaqiljo ma tzaj tq'o'n we'y tuk'iy ntzaja. ⁸ Qu'n ma txi nq'onji'y tqanil, a saj tq'o'n we'y, ex ma txi kynimin, ex ma tz'el kyniky'

* **16:33** Ro. 8:37; 2Co. 2:14; 1Jn. 4:4; Tchi. 3:21; 5:5

te, qa twutzxix tuk'iy ñin tzaji'y, ex qa ay saj chq'o'n we'y. ⁹ Nchin kub'sin nwutza te'y kyi'j, ex nya kyi'j kykyaqilxjal twutz tx'otx'; qala' noq kyi'jjo ma chi tzaj tq'o'n we'y, qu'n teqiy. ¹⁰ Tkyaqiljo at we'y, te tejy; ex tkyaqil at te'y, we weji'y. Ex ma jaw nimsi'n nb'iy tzalu'n twutz tx'otx' noq tu'n ikyjo. ¹¹ Mi chin kyij te'n we' tzalu'n twutz tx'otx', me metzin kyetz axsa chi kyjele tene tzalu'n. Me metzin we', ma chin aj we', tu'n nte'n tuk'iy. Ay Tata xjanxix, tu'npetzi'n, klomqetzi'n tuk'a tkyaqil tipi'n, a aye ñi tzaj tq'o'n we'y, tu'ntzintla kukx kymujb'in kyib'jo tze'nku qe tuk'iy. ¹² Qu'n atzi'n intintaqa kyuk'a tzalu'n twutz tx'otx'; tzuntaq nchi ok nxq'uqi'n, ex nchi el nklo'n tuk'a tipi'n, kykyaqiljo ma chi tzaj tq'o'n we'y. Ex noq junch'in ma tz'el naj, me noq tu'n tjapin b'ajjo tz'ib'in toj Tu'jil Tyola.*

¹³ Atzin ja'lin, kyja' waja, a ja' ta'y. Ma txi nq'manji'y jni' lo, a loqin intinx ch'intl tzalu'n twutz tx'otx', tu'ntzintla kynoj tuk'a tzaljb'il tze'nku we'. ¹⁴ Ex ma txi nq'ma'n Tyola kye, tu'n t-xi kychiky'b'in. Me noq ma chi el iky'in kyu'nxjal, qu'n nya kyuk'axjal ite'ye, tze'nku we', nya te twutz tx'otx'qin we'. ¹⁵ Mi nxi nqani'n te'y, tu'n kyel ti'n kyxoljo xjal b'inchil il tzalu'n twutz tx'otx'; qala' noq tu'n kyel tklo'n te tajaw il. ¹⁶ Qu'n nya te twutz tx'otx'qin we', ex ikyqex kye', nya te twutz tx'otx'qe. ¹⁷ Xjansingekuy ti'ja tu'n Tyola toj kyanmin, tu'n kyokin te'y, qu'n a Tyola twutzxix. ¹⁸ Ikyxjo tze'nku ma chin tzaj tchq'o'n kyxolxjal tzalu'n twutz tx'otx', ex ikyx kchi xel nchq'onji'y

* **17:12** Sal. 41:9; Jn. 13:18

kyxolxjal q'malte Tyola. ¹⁹ Ex noq tu'n kypaj, ma tz'el npa'n we wib' wu'nx wib'xa, tu'n wajb'in te'y; ikyxintla kyetz tu'n tel kypa'n kyib' noq tu'n Tyola twutzxix, tu'n kyajb'in te'y.

Tej tna'n Jesús Dios kyi'j kykyaqil nimil

²⁰ Nya noq kyi'j nxnaq'tzb'i'n nchin kub'sin nwutza te'y, qala' ikyxjo kyi'jjo kchi nimil kyu'n, aj t-xi kyq'ma'n Tb'anil Tqanil kye. ²¹ Nchin kub'sin nwutza te'y, tu'n kytzaj tmoji'n, tu'ntzintla junx kyanmin toj tkyaqil, ex junx kyte'n toj kymujb'il kyib' quk'a, tze'nku we mujle wib'a tuk'iy, ex a te wuk'iy. Nxi nqaninji'y lu'n te'y, tu'ntzin tel kyniky'xjal te, qa ay saj chq'o'n we'y. ²² Ma txi nq'o'n t-xilin tumila kye, ikyxjo tze'nku ma tzaj tq'o'n we'y, tu'ntzintla junx kyten tze'nku qe, junx qten. ²³ Noqit aku chi ten wuk'iy, ex a te wuk'iy, tu'ntzintla kyok tz'aqle junx kykyaqil. Qu'n ikytzi'n k-elile kyniky' xjaljo te, qa ay saj chq'o'n we'y, ex qa k'u'jlinqexix tu'n, tze'nku k'u'jlinqi'n tu'n.

²⁴ Tata, ma chi tzaj tq'o'n we'y, ex wajatla'y tu'n kyten wuk'iy, a ja' kchin tenb'iliy, tu'n tok kyka'yi'n tqoptz'ajiyil wokli'n, a otaq tzaj tq'o'n. Qu'n nimxix o chin ok tk'u'jli'n, atxix te na'mtaq tb'ant twutz tx'otx'. ²⁵ Ay Tata tz'aqlexix, mi ojtzqi'n kyu'nxjal tzalu'n twutz tx'otx'; me metzin we' wojtzqi'n te. Ex ayetzi'n wuk'iy ma tz'el kyniky' te, qa ay saj chq'o'n we'y. ²⁶ Ma txi nyek'i'n kye ankye te. Ex kukx kxel nyek'inji'y, tu'ntzin a tq'aq'b'il tk'u'ja at wuk'iy ktenb'il kyuk'a, ex ikyx weji'y kchin tenb'ila kyuk'a te jun majx.

18

Tej tkux q'o'n Jesús toj tze

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Tej tb'aj na'n Jesús Dios, b'e'x o etza tuk'a, tu'n qxi'y tjlajxi xlok' a', Cedrón tb'i. Antza ta'taq jun ch'laj te awb'il tqan lob'j, ja' o ok xi'y tuk'a.

² Ex ikyx te Judasjo, a tu'ntaq txi k'ayinte Jesús, tojtzqi'ntaq'l te', qu'n ila'ku maj otaq tz'ok qchmo'n qib'a antza. ³ Tu'npetzi'n, kanin Judas tuk'a jun ch'uq xo'l q'aq', ex junjun xq'uqil tnejil ja te na'b'l Dios, a chq'o'nqe kyu'n kynejil pale exqetzi'n Parisey; q'imile kytze, ch'ut twi', ex kymachet; ex q'imile kytzaj ex kykandil njulin wen.

⁴ Me ojtzqi'ntaq'l te Jesús tu'n, tkyaqiljo tu'ntaq tb'aj. Tu'npetzi'n, etz laq'e k'lulkye, ex xi tqanin kye: ¿Ankye nkyjyo'n?

⁵ Ajin te Judas kyuk'a, a otaq txi k'ayinte. Tu'npetzi'n xi kytzaq'win: A Jesús aj Nazaret, chi chi'.

⁶ Xi ttzaq'win Jesús kye: ¡Ayin weji'y!

Jun paqx, b'aj xi pak'chaj kyi'jxi, ex i b'aj kub' lank'aj twutz tx'otx'.

⁷ Xi tqanin juntl majl Jesús kye: ¿Ankye nkyjyo'nch?

Xi kytzaq'win juntl majl: A Jesús aj Nazaret.

⁸ Xi tq'ma'ntl Jesús kye: Ma txi nq'ma'n kye'y, ¡Ayin weji'y! Qa nchi jyo'n wi'ja, tzaqpi'nqexjiy txqantl, tu'n kyaj.

⁹ O b'ajjo ikyjo, noq tu'n tjapi'n tyol Jesús, a akxtaq tb'aj tq'ma'n kyjalu'n: Kykyaqilxjo ma chi tzaj tq'o'n we'y, nti' jun ma naj.*

* **18:9** Jn. 17:12

¹⁰ Me ante Simun Pegr, q'i'ntaq jun tmachet. Jatz ti'n, ex el ttx'emín tǎkyin jun taq'níl tnejil pale toj tman q'ob'. Ajo ichin lu'n, Malco tb'i.

¹¹ Me ante Jesús xi tq'ma'n te Pegr: Q'onkuxjiy tmacheta toj tja. ¿Ma mi'tzin nxi tnimi'n, qa il ti'j tu'n tiky'x kyixk'oj wu'n, a ma b'ant ti'j tu'n nMa'n?*

Tej t-xi q'i'n Jesús twutz Anás

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Tb'ajlinxi' ikyjo, aye xo'l q'aq' tuk'a kynejil, exqetzi'n xq'uqil tnejil ja te na'b'l Dios, b'e'x ok kytzyu'n Jesús, tu'n tku'x toj tze, ex kub' kyk'lo'n.

¹³ Ex jun paqx xi kyi'n tzma tja Anás. Ante Anás ttata t-xu'jil Caifás, a toktaq te tnejinel kypale aj Judiy tojjo ab'q'e anetzi'n. ¹⁴ Axte Caifásjo lo, a otaq q'mante kye aj Judiy, qa wentaq kye tu'n tkyimtaq jun ichin te kyxel tkyaqil kyxjalil.*

Tej tkub' tewin Pegr, qa tojtzqi'ntaq Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Tej tiky' q'i'n Jesús, xi lipe Pegr ti'j junx wuk'iy, a juntl t-xnaq'tzb'in Jesús. Ex ojtzqi'nqintaqa tu'n tnejil pale; b'e'x in okx tzaqpi'n tuk'a Jesús tzma tuja. ¹⁶ Me ante Pegr axsa kyije ten ti'jxi tjpel ja. Tu'npetzi'n, b'e'x in etza, ex in yoli'n tuk'a txin, a xq'uqil tjpel ja, ex okx nk'le'n Pegr tzma tuja.

¹⁷ Me ante txin, a xq'uqil tjpel ja, xi tqanin te Pegr: ¿Ma nyapela ajin jun t-xnaq'tzb'in xjal lo?

Xi ttzaq'win Pegr: Mina, nyaqin weji'y.

¹⁸ Me tu'n attaq nim che'w; ayetzin aq'níl exqetzi'n xq'uqil ja te na'b'l Dios otaq kub'

* **18:11** Mt. 26:39; Mr. 14:36; Lc. 22:42 * **18:14** Jn. 11:49-50

kykcho'n jun q'aq', ex wa'lqetaq ti'j nchi b'aj xq'nentaq. Ex ikyxli te Pegrjo nxq'nentaql kyuk'a.

Tej tok Jesús toj xjelb'il twutz tnejil pale

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ Ex atzi'n tnejilxix pale ok ten qanilte te Jesús, ankyeqe te t-xnaq'tzb'in ex ti'tzin xi t-xnaq'tzin kye.

²⁰ Xi ttzaq'win Jesús: O chin yolin we' kywutz tkyaqilxjal, ex kukx o chin xnaq'tzinji'y kyojjo much' ja te kynab'l Judiy Dios, ex toj tnejil tja qMan, ja' nchi chmete aj Judiy. Tu'npetzi'n, nti'x jun we ti' o txi nq'ma'n toj ewajil. ²¹ ¿Tiqu'n ntzaj tqani'n we'y? Qaninx kye, a o chi b'in wi'ja. Ayetzi'n kchi q'mal te' ti' o b'aj nxnaq'tzi'n, ex b'i'n kyu'n alkye o b'aj nq'ma'n.

²² Atzaj te' tb'aj tq'ma'n Jesús ikyjo, attaq jun xq'uqil ja te na'b'l Dios antza, okx ttz'ajchin toj twutz, ex xi tq'ma'n te: ¿Ma ikytzin ma txi ttzaq'winjiy te tnejil pale?

²³ Xi ttzaq'win Jesús: Qa at jun yol xi nq'ma'n nya wen, q'mantza ankye nya wen. Mej qa twutzxjo nxi nq'ma'n ¿Tiqu'n chin ok tb'yo'n?

²⁴ K'lo'nxtaql te Jesús, tej t-xi tsma'n Anás Jesús twutz Caifás, a tnejil pale, qu'n otaq kub' kyk'lo'n, ex mix ele kytzaqpi'n.

Tej tkub' tewin Pegr kab'e majtl Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Ex tzunxtaq xq'nen Pegr ti'j q'aq', xitzin kyq'ma'n juntl majl te: ¿Nyapela ajin te jun t-xnaq'tzb'in ichin lo?

Kub' tewin Pegr, ex xi tq'ma'n: Mina, nyaqin weji'y ch.

²⁶ Tu'npetzi'n, xi tqanin jun aq'nil te tnejil pale, a attaq kylonte kyib' tuk'a ichin, a otaq tz'el tx'emin tãkyin tu'n Pegr: ¿Ma nyatzin o nli'y toj ch'laj te awb'il tqan lob'j tuk'a?

²⁷ Ex kub' tewin Pegr toj tox majin. Texjo paq anetzi'n, jaw oq' tman eky'.

Tej t-xi q'i'n Jesús twutz Pilat

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸ Etz kyi'n Jesús toj tja Caifás, tu'n tkanin toj ja te kawb'il kye aj Rom. Ex ch'ixtaq qel sqix, ex ayetzi'n aj Judiy mix i okxi tojjo ja te kawb'il, qu'n noqit i okx, b'e'xitla xi tz'ilix twutzjo kykawb'il, ex nti'tla kyoklin tu'n kywa'n ti'jjo wab'j te Xjan Q'ij, qu'n toj kywutz, jun iljo tu'n kyten toj kyjaxjal nya Judiy.

²⁹ Tu'npetzi'n, b'e'x etz Pilat yolil kyuk'a; ex xi tq'ma'n kye: ¿Ankye tiljo xjal lo toj kywutza?

³⁰ Xi kytzaq'win te: Noqit nya jun b'inchil il, mitla saj qi'n twutza.

³¹ Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Pilat kye: ¿Ma nti'tzin kye kykawb'il? Kyimixa kyuk'iy, ex kykawinkuy tze'nkuxjo ntq'ma'n kykawb'ila.

Xi kytzaq'win aj Judiy: Me nti' qe qoklin, awo'y aj Judiy, tu'n tkub' qb'yo'n jun a'la.

³² Ikytzi'n, o japin b'ajjo a otaq b'aj tq'ma'n Jesús, qa iltaq ti'j tu'n tkyim twutz cruz,* qu'n ikytaqtzin tumiljo tu'n tkyim jun aj il toj kykawil aj Rom.

³³ Okx juntl majl Pilat toj ja te kawb'il, ex okx ttxko'n Jesús, ex xi tqanin te: ¿Atzin tejiy nmaq kawil kye aj Judiy?

* **18:32** Jn. 3:14; 12:32

³⁴ Xi ttzaq'win Jesús te: ¿Ma akutzin ma tzaj qanin te we'y, mo at juntlj ma q'mante tey ikyjo?

³⁵ Xi ttzaq'win Pilat te Jesús: ¿Mejqa aj Judiyqin weja tze'nku kye'? A ayeku t-xjalila exqetzi'n kynejil pale ma chi tzaj q'intiy nwutza. ¿Ti'tzin ma kub' tb'inchin'?

³⁶ Xi ttzaq'win Jesús te: Atzi'n nkawb'ila nya tzalu'n te twutz tx'otx'. Qu'n noqit ikyjo, ayetzintla nxnaq'tzb'i'n matla chi q'ojin, tu'n mi chin tzaj q'iniy kywutz aj Judiy; me tu'n nya te tzalu'n we nkawb'il.

³⁷ Tu'npetzi'n, xi ttzaq'win Pilat: ¿Aj kawiltzin tetza toj twutza?

Xi ttzaq'win Jesús: Ayin we' nmaq kawil tze'nkuxjo ntq'ma'n. Qu'n ma chin itz'je we' tzalu'n twutz tx'otx', tu'n t-xi nq'manji'y tkyaqil twutzxix. Kykyaqilxjo xjal, a k'wel nimin te' twutzxix, ok kxel kyb'i'n kykyaqiljo a nxi nq'ma'n.

³⁸ Xi ttzaq'win Pilat: ¿Ti'tzi'n a twutzxix?

*Tej t-xi tq'ma'n Pilat, tu'n tkub' b'yet Jesús
(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:12-25)*

Tb'ajlinxi' tqani'n ikyjo, etz Pilat juntl majl yolil kyuk'a Judiy, ex tq'ma: Nti'x jun tiljo ichin ma knet wu'n lo. ³⁹ Me naq'leqi'y, tu'n t-xi ntzaqpi'n jun xjal jpu'nkux toj tze, noq tu'n tiky'sit nintz q'ij kyu'n te Xjan Q'ij. ¿Kyajtzintza tu'n t-xi ntzaqpinji'y a nmaq kawil kye'y?

⁴⁰ Tu'ntzi'n, kykyaqilx i ok ten xch'il juntl majl: ¡Mina te! Qala' tzaqpinxa Barrabás. Ex atzin te Barrabás jun toj k'ul xjaltaq te'.

19

¹ Tu'npetzi'n, etz tzyu'n Pilat Jesús, ex xi tq'ma'n tu'n tok b'yet. ² Ayetzi'n xo'l q'aq' kub' kyxpatx'i'n tx'i'x, ex jax kyq'o'n toj twi' Jesús tze'nku jun toj twi' nmaq kawil. Ex ok kyktxu'n tuk'a jun xb'alin kyaq ka'yin, tze'nkuxjo kye nmaq kawil, me noq te xmayb'il ti'j. ³ Ex i b'aj xi laq'e tk'atz, ex xi kyq'ma'n te: ¡Nimxit tb'i'y, ay, nmaq kawil kye aj Judiy!

Exsin b'aj okx kytz'ajchin toj twutz.

⁴ Ex etz juntl majl Pilat toj ja te kawb'il, ex xi tq'ma'n kye Judiy: Kyka'yintza, ma tz'etz wi'n tzalu'n, tu'ntzin tel kyniky'a te; qa nti' jun til ma knet wu'n.

⁵ Atzaj te' tetz Jesús tuk'a' toj twi', exsin t-xb'alin otaq tz'ok q'o'n, a kyaq ka'yin, xi tq'ma'n Pilat kye: Lu ichin lo.

⁶ Atzaj te' tok kyka'yi'n kynejil pale exqetzi'n xq'uqil tja Dios ikyjo, b'e'x i ok ten xch'il: ¡Pejk'inksa twutz cruz! ¡Pejk'inksa twutz cruz tu'n tkyim! chi chi'.

Xi tq'ma'n Pilat kye: ¡Kutzin! Kyinxá, ex kypejk'inksa twutz cruz, qu'n nti' jun til ma knet wu'n.

⁷ Xi tzaq'win Pilat kyu'n aj Judiy: ¡Mina! Qu'n at jun qe qkawb'il; ex atzi'n nq'ma'n qa il ti'j tu'n tkyim, qu'n ma tz'ok tq'o'n tib' te Tk'wal Dios, me tze'nku nti' qe qoklin tu'n tkub' qb'yo'n jun aj il; qala' o'kqex kye'.

⁸ Noq te' tok tb'i'n Pilat ikyjo, b'e'x tzaj txqantl t-xob'il.

⁹ Okx juntl majl Pilat toj ja te kawb'il, exsin xi tq'anin juntl majl te Jesús: ¿Ja'xixsin tumil tzaj-intza?

Me nti'x te Jesús xi ttzaq'win.

¹⁰ Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Pilat te: ¿Tiqu'n mi nchin tzaj tzaq'wi'n? ¿Ma mitzin b'in tu'n, qa at wokli'n tib'aja, tu'n tjaw pejk'ita twutz cruz, mo tu'n t-xi ntzaqpi'n?

¹¹ Xi tzaq'win Jesús te: Nti'xitla te tokli'n wib'aja, noqit nya Dios saj q'onte te'y. Tu'npetzi'n, a xjal saj q'on we'y toj tq'ob'a ma nimxixtl te' til tze'nku te.

¹² Texjo paq anetzi'n, ok ten Pilat jyol tumil tze'n tu'n t-xi tzaqpete Jesús. Me ayetzi'n Judiy i ok ten xch'ilte: Qa ma txi tzaqpi'n, nya wen k-elile toj twutz nmaq kawil, a César. Qu'n alkye tz'ok tq'o'n tib' te nmaq kawil ajq'oj ti'jjo César, a manyor nmaq kawil toj Rom.

¹³ Atzaj te' tok tb'in Pilat ikyjo, xi tq'ma'n kye, tu'n tetz kyi'n Jesús tzma pe'n toj jun kol ja b'inchin toj tu'n ab'j, a Gabata n-ele toj kyyol aj Judiy, ex antza kub' qe' tojjo q'uqb'il te kawb'il. ¹⁴ Ajo q'ij, a na'mtaq ch'intl tu'n tjapin kanin nintz q'ij te Xjan Q'ij, ex b'alaqa tzmataq kab'laj or. Xi tq'ma'n Pilat kye Judiy: Lu kynmaq kawila lo.

¹⁵ Me ayetzin Judiy xi kyxch'i'n: ¡Kyimkuj! ¡Kyimkuj! ¡Pejk'inksa twutz cruz!

Xi tq'ma'n Pilat kye: ¿Mej qa ayin weja, tu'n njaw pejk'inte kynmaq kawila twutz cruz?

Me ayetzin kye' kynejinel pale xi kytzaq'win: ¿Mejqa at juntl qeja qnmaq kawil? Qala' o'kx César, a nmaq kawilxix toj Rom.

¹⁶ Tu'ntzin ikyjo, b'e'x xi tq'o'n Pilat Jesús toj kyq'ob' xo'l q'aq', tu'n tjaw pejk'it twutz cruz.

*Tej tjaw pejk'it Jesús twutz cruz
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)*

17 Ex b'e'xsin etz kyi'n Jesús iqin tcruz, tu'n tkanin toj jun tal tx'otx', a Tb'aqil twi' kyimnin tb'i, a Gólgota tb'i toj kyyol aj Judiy. 18 Antza jaw kypejk'in twutz cruz junx kyuk'a kab'e ichin tuk'a, junjun toj junjun plaj, ex ante Jesús toj niky'jin.

19 Ante Pilat xi tq'ma'n tu'n kypejk'it jun tz'lan tib'aj twi', tuk'a jun yol tz'ib'ink ti'j, a ntq'ma'n: Jesús aj Nazaret, a Nmaq Kawil kye aj Judiy.

20 Nimx Judiy b'aj ok u'jin te' a yol, tz'ib'ink twutz tz'lan, qu'n atzi'n tal tx'otx', a ja' jawe q'o'ne Jesús twutz cruz, nqayintaq ta' tk'atz tnam, ex atzin yol tz'ib'ink twutz tz'lan toj oxe yol: Ebrey, Latín ex Griego.

21 Tu'npetzi'n, i aj ajqelin kynejil pale aj Judiy q'malte te Pilat kyjalu'n: Mina tz'ok ttz'ib'i'n, qa ax twutzx nmaq kawil kye aj Judiy; qala' qa ok tq'o'n tib' nyakuj nmaq kawilch.

22 Me ante Pilat xi tq'ma'n: ¡Mina! Qu'n a ma kub' ntz'ib'i'n, nlay jaw ntx'ixpi'n; qala' kyijkuj kukxjo.

23 Tb'ajlinxi' kypejk'in xo'l q'aq' Jesús twutz cruz, b'aj jaw kychmo'n t-xb'alin, ex b'aj kub' kysipin kyxol te kyaje elnin, junjun te junjun xo'l q'aq'. Me atx juntl kamiǰj kyij, a nti' slepinte; qala' junx chinb'inte tkyaqil. 24 Ayetzi'n xo'l q'aq', i jaw yolin kyxolx:

Yajtzintla' mi kub' qlaqin. Wenitla tu'n qsaqchan ti'j, ankye kkanb'ilte.

Ikytzin japin b'ajjo a tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: B'aj kub' kysipin nxb'ali'n kyxol, ex i b'aj saqchan ti'jch.* Ikyxixsin b'antjo kyu'n xo'l q'aq'.

* 19:24 Sal. 22:18

²⁵ Ayetzi'n tnana Jesús tuk'axjo titz'in; ex tuk'a Mariy, a t-xu'jil Cleofas; tuk'ax Mariy aj Xle'n, wa'lqetaq t-xe tqan cruz, a ja' jawe pejk'in Jesús.

²⁶ Tej tok tka'yin Jesús tnana wa'ltaq junx wuk'iy, a ayi'n jun t-xnaq'tzb'in, a k'u'jlinxixtaq tu'n, xi tq'ma'n te tnana: Qya, atzin ja'lin, ma tz'okjo lu'n te tala. ²⁷ Ex ikyxjo tzaj tq'ma'nl we'y: Ajo qya lo ma tz'ok te tnaniy.

Ex atxixsi'n, b'e'x tzaj nk'mo'n tnana toj nja'y tu'n tok nka'yi'n.

Tej tel kyim Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Tb'ajlinxi' ikyjo, xi tq'ma'n Jesús: At k'waj wi'ja.

Xi tq'ma'n ikyjo tu'ntzin tjapin b'ajjo tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios,* qu'n b'i'ntaq tu'n qa il ti'j tu'n tjapin b'ajjo tkyaqil otaq tq'ma Dios.

²⁹ Attaq jun xar tkub' antza, nojnin tuk'a jun wiq vin tx'amxix wen. Kux kymulin jun b'u'x toj, exsin ok kyk'lo'ntz ti'j jun tq'ob' tze, tu'n tjapin tzma toj ttzi Jesús. ³⁰ Xi ttz'ub'in, ex tq'ma: Ma japin b'aj kykyaqilx ja'lin.

Tzaj tmutxb'i'n twi', ex b'e'x el kyim.

Tej tok t-xyu'n jun xo'l q'aq' t-xuk' Jesús

³¹ Atzin q'ij anetzi'n, atxtaq jun q'ij tu'n tjapin kaninjo q'ij te ajlab'l, ja' iltaq ti'j tu'n tkub' kyb'inchin tkyaqil, tu'n kyiky'sin Judiy Xjan Q'ij. Kyky'e'taq tu'n tkyij ten kyxmililjo xjal twutz cruz toj q'ij te ajlab'l, qu'n atzin q'ij te ajlab'l lo, nimxix toklin te kye. Tu'npetzi'n, b'e'x i xi' q'malte te Pilat, tu'n tok waq'it kykuxjo xjal ite'kxtaq twutz cruz,

* 19:28 Sal. 69:21

tu'n kykyim liwey, ex tu'n teljo kyxmilil antza.
³² Tu'npetzi'n, b'e'x i xi' chq'o'n xo'l q'aq' b'inchilte.
 Nej, kub' kywaq'in tkuxjo tnejil, ex icyxjo tkab'.
³³ Me atzaj te' kyxi laq'e tk'atz Jesús, ok kyka'yin
 qa otaq tz'el kyim. Tu'npetzi'n, mix oke kywaq'ine
 tkux Jesús. ³⁴ Me atzin jun xo'l q'aq' jun paqx okx
 t-xyu'n toj t-xuk' Jesús tuk'a jun tb'ujb'il, ch'ut twi',
 ex jun paqx, etz ulb'in chiky' tuk'a a' toj.

³⁵ Ex ayinku we' in lonte. Tu'npetzi'n, xi
 nq'ma'n twutzxix, qu'n ankye ma lonte, twutzxix
 te tyol, tu'ntzin majqex kye, tu'n kyxi niminte.
³⁶ Tkyaqiljo lo o b'aj, noqx tu'n tjapin b'aj tkyaqiljo
 ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: Nti'x jun tb'aqil
 tu'n tok waq'it.*

³⁷ Ex toj juntl tnej Tu'jil Tyol Dios ntq'ma'n: K-
 okil kyka'yi'n aj tok kyxyu'n.*

Tej tkux muqu'n Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Tb'ajlinxi' icyjo, attaq jun ichin, Jse aj Ari-
 matey, xi tqanin amb'il te Pilat, tu'n t-xi ti'n t-
 xmilil Jesús. Atzin te' Jse lipchek toj tanmin ti'j
 t-xnaq'tzb'il Jesús; me tky'e'taq tu'n tel tqanil,
 noq tu'n t-xob'il kye Judiy. Ante Pilat xi tq'o'n
 amb'il te Jse, tu'n t-xi ti'n t-xmilil Jesús. ³⁹ Ikyx te
 Nicodemjo; a xta'j yolil tuk'a Jesús toj qniky'in,*
 pon ti'n b'alaqa qaq alme q'anb'il te jupsb'il, sma'n
 tten tuk'a mir ex áloe.

⁴⁰ Ikytzi'n, ate Jse tuk'a Nicodem, xi kyi'n t-xmilil
 Jesús, ex kub' kyb'altz'in toj iqb'il tuk'a q'anb'il te

* **19:36** Ex. 12:46; Num. 9:12; Sal. 34:20 * **19:37** Zac. 12:10;
 Tchi. 1:7 * **19:39** Jn. 3:1-2

jupsb'il, ikyxjo tze'nku' kyxnaq'tzb'in aj Judiy, aj tkux muqet jun kyimnin.

⁴¹ Tojjo tx'otx', a ja' jawe q'o'n Jesús twutz cruz, attaq juntl ch'laj te awb'il tqan lob'j. Ex tojtaqjo ch'laj, attaq jun tjul kyimnin otaq b'ant, a ja' nti'taq jun kyimnin otaq ku'x toj. ⁴² Ex antza kux kyq'o'ne t-xmilil Jesús, qu'n nqayin ta'taqjo jul, ex ch'ixtaq t-xi xkye' q'ij te ajlab'l, ja' mix a'l jun b'a'n tu'n tb'inchin jun ti'.

20

Tej tjaw anq'intl Jesús juntl majl
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Toj tnejil q'ij te seman, xi' Mariy aj Xle'n ttzi jul, a na'mtaqx ch'intl qel sqix. Xi tka'yin qa otaq tz'el te ab'j, a toktaq te jupil ttzi jul. ² Atzaj te' tok tka'yin qa otaq jqet, b'e'x xi rinin a ja' oto'taqa, junx tuk'a Simun Pegr, a ayi'n t-xnaq'tzb'in Jesús k'u'jlinginxixa tu'n. Tzaj tq'ma'n Mariy qe'y: O tz'ex q'i'n t-xmilil qAjaw toj jul, ex nti' b'i'n qu'n jax kub'e q'o'ne.

³ Tu'npetzi'n, b'e'x o xi'y tuk'a Pegr, exsin o pon kani'n tzma ttzi jul. ⁴ Junx nqo rinintaqa, me nej in kani'n ch'intl we' ttzi jul tze'nku' te Pegr. ⁵ Ex in kub' k'we'y ka'yilte, ex ok nka'yinji'y b'u'x, a ja' b'altz'inkutaq. Me mix in okxi'y toj jul. ⁶ Tej tkanin Simun Pegr nk'atza, jun paqx okx toj jul; ex ikyxjo, ok tka'yin ite'kutaqjo b'u'x, a ja' b'altz'inkutaq. ⁷ Ex majx tli' a b'u'x toktaq te potzb'il twi' Jesús, nya junx ite'kutaq kyuk'a' b'u'x aye ajb'in te b'altz'b'ilte; qala' tjunalxtaq tkub', cheb'ex paqtzin wen. ⁸ Ex ikyx weji'y, a ayi'n in

kanin nej, in okxa, ex ok nka'yi'n ti'jjo otaq b'aj, ex b'e'x xi nnimi'n qa nti'taq antza. ⁹ Qu'n na'mtaq tel qniky'a te a ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, qa iltaq ti'j tu'n tjaw anq'intl Jesús kyxol kyimnin.

¹⁰ Tu'npetzi'n, b'e'x o aja qjay.

*Tej tkub' tyek'in Jesús tib' twutz Mariy, aj Xle'n
(Mr. 16:9-11)*

¹¹ Me ante Mariy aj Xle'n b'e'x kyij pe'n tzma ttzi jul. N-oq' wen, me tzmataq n-oq', kub' k'we' tu'n tokx tka'yin tojxi jul. ¹² Ex xi tka'yin kab'e angel, sjanin kyxb'alín tok, ex q'uqleqetaq ja' okxi q'o'n t-xmilil Jesús, jun, ja' tkub'etaq twi' Jesús, ex juntl ja' ite'kutaq tqan. ¹³ Xi kyqanin angel te: ¿Qya, tiqu'n n-oq'a?

Xi ttzaq'win Mariy: Tu'ntzi'n ma txi q'i'n wA-jawa, ex nti' b'i'n wu'n ja' ma kub'e q'o'ne.

¹⁴ Noqx nb'ajkutaq tq'ma'n lu'n, ajtz meltz'aj twutz, ex tli wa'ltaq Jesús tk'atz, me mix ele tniky' te qa a Jesús.

¹⁵ Xi tqanin Jesús te: Qya, ¿Tiqu'n n-oq'a? ¿Altzin kye ntjyo'n?

Kub' t-ximin Mariy qa ataqjo xq'uqil ch'laj te tqan lob'j, ex xi tq'ma'n te: Tata, qa ay o txi q'inte, q'ma'ntza we'y, ja' xkub'e tq'oniy, tu'n nxi'y jyolte.

¹⁶ Me ante Jesús xi tq'ma'n te: ¡Mariy!

Atzin te' qya xi meltz'aj, ex xi tq'ma'n toj kyyol aj Judiy: ¡Raboni! Atzin tz'elpine, Xnaq'tzil toj qyol.

¹⁷ Xi tq'ma'n Jesús te: Mi tzalaja noq tu'n ma chin tli'y, ex ma chin ok tmeko'n qa ayinji'y, qu'n na'mx njaxa tuk'a nMa'n. Qu'n aj njaxa toj kya'j, tzul jun tzaljb'il nimxix te te'y, aj tul Xewb'aj Xjan toj tanmi'n te jun majx. Me kux txi'y, ex

q'ma'nxa tqanil kye nxnaq'tzb'i'n, a k'u'jlinqexix wu'n. Chkujiy kyjalu'n:

Kchin jawixa tk'atz Dios, a nMa'n ex kyMa'n.

Ex ma chin kani'n tuk'a nDiosa, a axjo kyDiosa.

¹⁸ Ikytzi'n, b'e'x xi' Mariy, aj Xle'n q'malte qe'y, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ex tzaj tq'ma'n: Ma nli we' qAjaw.

Ex tzaj tq'ma'n qe'y tkyaqiljo otaq b'aj tq'ma'n Jesús te.

*Tej tkub' tyek'in Jesús tib' kywutz t-xnaq'tzb'in
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)*

¹⁹ Ax q'ijjo, a tnejil q'ij te seman, toj qniky'in ok qchmo'n qib'a junx, ex otaq tz'etz qjpu'n ja, tu'n qxob'ila kye nejinel kye aj Judiy. Jun paqx kub' we' Jesús qxola, ex tzaj tq'ma'n qe'y: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n.

²⁰ Tej tb'aj tq'ma'n ikyjo, i tzaj tyek'in tq'ob' qe'y exsi'n t-xuk'. Ex b'e'x o jaw tzalajxa, te' tok qka'yi'n qAjaw.

²¹ Liwey tzaj tq'ma'n Jesús juntl majl qe'y: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n. Ikytzi'n tze'nku we', ma chin tzaj tchq'o'n nMa'n b'inchil tajb'il, ex ikyx kyeji'y, kchi xel nchq'o'n.

²² Tej tb'aj tq'ma'n ikyjo, xi t-xupin qib'aja, ex tzaj tq'ma'n qe'y: Kyk'mo'nxa Xewb'aj Xjan.

²³ Kxel nq'o'n kyokli'n tu'n kytzaj kyk'mo'n xjal toj nkawb'ila. Ikytzi'n, ankye te k'wel kyq'ma'n qa ma najsit til, ok k'wel najsit te til te jun majx. Ex ankye te' mi kub' kyq'ma'n qa ma najsit til, kukx kyjel ten te' tjaq' til.*

* **20:23** Mt. 16:19; 18:18

Tej tkub' tyek'in Jesús tib' twutz Tmas

²⁴ Me ante Tmas, a jun t-xnaq'tzb'in Jesús, a toktaq tb'i, Kwa'ch, nti'taq te', te' tul Jesús. ²⁵ Atzaj te' t-xi qq'ma'n te qa otaq qli'y qAjaw, tzaj tq'ma'n qe'y: Qa mix nli'y tky'ixlb'in tq'ob', ex qa mi s-okx nlimo'n twi' nq'ob'a kyojjo ja' okxi kxb'il; ex qa mi s-okx nq'o'n nq'ob'a toj t̃xutil t-xuk', nlayx txi nnimi'n.

²⁶ Tb'ajlinxi' wajxaq q'ij, ok qchmo'n qib'a toj jun ja. Tojjo q'ij anetzi'n, attaq Tmas quk'iy. Exla qa jpu'ntaq ja, jun paqx kub' we' Jesús qxola, ex o ok tq'olb'i'n, ex tq'ma: Qexit kyk'u'ja, ex tzalajxit kyanmi'n.

²⁷ Ex jun paqx xi tq'ma'n te Tmas: Q'omix twi' tq'ob'a tzalu'n, ex ka'yinqetzjiy nq'ob'a. Ex nuqpinxjiy tq'ob'a, ex q'omixa toj nxuk'a. Mi jawje tk'u'ja; qala' tz'okxa jun nimil twutzxix.

²⁸ Tu'npetzi'n, xi tzaq'win Tmas te: Ay wAjaw, ex nDiosa.

²⁹ Xi tq'ma'n Jesús te: Tmas, ¿Man txi tnimi'n noq tu'n ma chin tli'y? Me ky'iwlingexix kye', a mi x̃in kyli'y, me ma txi kynimin.

Tej tq'ma'nte Juan tiqu'n kub' ttz'ib'in u'j lo

³⁰ Ex kub' tb'inchin Jesús nimku techil tipin qwutza, tu'n qka'ylaja kyi'j, a nti' kub' tz'ib'it tojjo u'j lo. ³¹ Me ayetzi'n tz'ib'inqe tzalu'n, noq tu'n t-xi kynimi'n qa a Jesúsjo a Crist, a Tk'wal Dios. Qu'n qa ma txi kynimi'n ikyjo, ktenb'il kychwinqila, a nlay b'aj.

21

Tej tkub' tyek'in Jesús tib' juntl majl kye t-xnaq'tzb'in

¹ Tb'ajlinxi' tkyaqiljo lo, tzaj tyek'in juntl majl Jesús tib' qwutza, a awo'y t-xnaq'tzb'in, ttzij Nijab' Tiberias. Kub' tb'inchin toj jun tumil kyjalu'n: ² Junxtaq ite' Simun Pegr; Tmas, aj toktaq tb'i, Kwa'ch; tuk'ax Natanael, aj Caná te Galiley; ex majgoxa tk'wal Zebedey; ex kyuk'al kab'e t-xnaq'tzb'in.

³ Tzaj tq'ma'n Simun Pegr qe'y: Ma chinka kyixilch.

Ex xi qtzaq'win te: Ikyqox qeji'y, ma qoxa tuk'iy.

B'e'x o xi'y, ex o jaxa toj jun bark. Me tojjo qniky'in, nti'xtaq jun kyix otaq tzyet.*

⁴ Me atzaj te' ch'ixtaq qel sqix, kub' tyek'in Jesús tib' ttzi nijab', me mix ele qniky'a te qa ataq Jesús.

⁵ Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n qe'y: Q'aa, ¿Nti'xsin jun kyix ma tzyet kyu'n?

Xi qtzaq'wi'n: Nti', qo chiji'y.

⁶ Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Xo'nkuxji'y kypa'y toj juntl ttxlaj bark, toj kyman q'ob'a, ex kchi tzyetil kyix.*

Ikytzin kub' qb'inchinji'y. Tb'ajlinxi' ikyjo, mix jatza pa qu'n toj a', tu'n talil txqan kyix tkuxtaq toj.

⁷ Me ayin we' in xi q'ma'nte te Pegr: Ate qAjawjo, nchiji'y.

Noqx te' tok tb'i'n Pegr ikyjo, qa a qAjaw, b'e'x ok tq'o'n t-xb'alin, a otaq tz'el ti'n, ex b'e'x xi t-xo'n tib' toj a', tu'n tkanin tk'atz Jesús. ⁸ Awotzin qe' o kani'n tzma ttzi a' tuk'a bark qititin tel pa tu'n

* 21:3 Lc. 5:5 * 21:6 Lc. 5:6

bark nojnin kyuk'a kyix. Nya najchaqtaq oto'y ttzi nijab', b'alaqa noq kyaje ech. ⁹ Atzaj te' qku'tza twi' tx'otx', knet jun q'aaq' qu'n, otaq kub' po'nj, tokxtaq jun kyix tib'aj tuk'a jun wab'j.

¹⁰ Tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Kyintza junjun kyix ti'jjo tzma xjatz kyu'n.

¹¹ Ante Simun Pegr jax toj bark ex tzaj qititinljo pa tu'n, tzma ttzi tz'awin. Ante pa nojnintaq kyuk'a txqan kyix ma nmaq wen, oxlajaj toj wajaq k'al* kyb'aj. Exla qa ma nintz kyb'aj, me mix laqje pa kyu'n.

¹² Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n Jesús qe'y: Ku kytzaja wa'l te qlixjech.

Mix jun qxola xi qaninte te: ¿Ankyetaq? qu'n b'i'n qu'n qa a qAjaw.

¹³ Ex jun paqx tzaj laq'e Jesús qk'atza, ex jaw ttzyu'n wab'j toj tq'ob', exsin tzaj tq'o'ntz qe'y, ex ikyx oke kyixjo tu'n. ¹⁴ Atzin toxin majjo kub' tyek'in Jesús tib' qwutza, a awo'y t-xnaq'tzb'in, a otaqxi jaw anq'in kyxol kyimnin.

Tej tkyij toqxenin Jesús taq'in Pegr

¹⁵ Qb'ajlinxi wa'n te qlixje, xi tqanin Jesús te Simun Pegr: Simun, ay tk'wal Juan, ¿Tzuntzin nchin ok tk'u'jli'n nimxixtl tze'nku tkyaqiljo te twutz tx'otx'?

Atzin te Pegr xi ttzaq'win te: Ikytzi'n wAjaw, ojtzqi'n tu'n qa nimx waja ti'ja.

Xi tq'ma'n Jesús te: Ka'yinqektzinjiy tal ne'x nimil, tze'nku jun kyik'lel kyi'j tal tal trit.

¹⁶ Xi tqanin juntl majl Jesús te Pegr: Simun, ay tk'wal Juan, ¿Tzuntzin nchin ok tk'u'jli'n?

* **21:11** Oxlajaj toj wajaq k'al, 153 n-ele.

Xi ttzaq'winl Pegr: Ikytzi'n wAjaw, ojtzqi'n tu'n qa nimx waja ti'ja.

Xi tq'ma'n Jesús te: Ka'yinqektzinjiy nimil, tze'nku jun kyik'lel kyi'j trit.

¹⁷ Toj tox majintl xi tqanin te Pegr: Simun, ay tk'wal Juan, ¿Twutzxixsin, qa taja wi'ja?

Ante Pegr b'e'x jaw b'isin, tu'n otaq xi tqanin Jesús oxe maj te, qa n-ok tk'u'jlin. Ex xi tq'ma'n: WAjaw, a te ojtzqilte tkyaqil, ex ojtzqi'n tu'n qa wajxixa ti'ja.

Xi tq'ma'n Jesús te: Ka'yinqektzinjiy nimil, tze'nku jun kyik'lel kyi'j trit.

¹⁸ Ay Pegr, kxel nkujsin te'y, qa tej q'axtaqa, tzun n-ok tk'lo'ntaq tk'u'ja tu'nx tib'xa, tu'n t-xi'y noq ja' taji' tu'n t-xi'y. Me ajtzin ttiji'n, kxel k'lo'n kyu'nxjal tu'n t-xi'y toj tze, ex kxel tjajin tq'ob'a tu'n tkyima.

¹⁹ Tej t-xi tq'ma'n Jesús ikyjo, xi tyek'in jun tumil tze'n tu'n tkyime Pegr, ex tze'n tu'n tjawe tnimsin tb'i Dios, aj tel tjajin tq'ob' twutz jun cruz.

Tb'ajlinxi' ikyjo, xi tq'ma'nl te: Lipeka wi'ja.

Tej tyolin Juan ti'jx

²⁰ Atzaj te' tajtz meltz'aj Pegr, xi tka'yin qa lipcheqintztaqa ti'jxi Jesús, qu'n k'u'jlinqinxixtaqa tu'n. Ex ayinxji'y, a intintaq ttxlaj Jesús, tej t-xi nqani'n te: WAjaw, ¿Ankye kxel q'ontiy toj kyq'ob'xjal?*

²¹ Atzaj te' wok ka'yi'n tu'n Pegr, xi tqanin te Jesús: WAjaw, ¿Yajtzin te' lo? ¿Ti'tzila te' kb'ajil ti'j?

²² Xi ttzaq'win Jesús: Qa waja tu'n tte'n, aj xi nmeltz'aja, ¿Ti'n te taj ti'j? Qala' lipek te wi'ja.

* **21:20** Jn. 13:25

²³ Tu'npetzi'n, jun paqx el tqanil kyxoljo nimil, qa ayi'n nyataq tu'n nkyima. Me atzin te Jesús, mix tq'maye ikyjo, qa mitaq tu'n nkyima. Qala' o tq'ma qa ti'taq te Pegr taj ti', qa intinxtaqa, aj tul Jesús mo minaj.

²⁴ Ex ayinxji'y jun t-xnaq'tzb'in Jesús, a ma nli'y tkyaqiljo o b'aj, ex nxi nq'o'n tqanil ti', ex b'i'n wu'n qa twutzxixjo tkyaqiljo ma kyij ntz'ib'i'n.

²⁵ Nimku txqantl ti' o b'ant tu'n Jesús tib'aj tkyaqiljo, a ma kyij ntz'ib'i'n tojjo u'j lo. Noqit kub' tz'ib'it junjun tb'inchb'in Jesús kyojjo nimku u'j, minatla xb'ant tk'u'yitjo u'j toj tkyaqil twutz tx'otx'.

Ak'aj tu'jil tyol qman
New Testament in Mam Comitancillo; mam
(GT:mam:Mam)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mam

Dialect: Comitancillo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mam [mam] (Comitancillo), Guatemala

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mam

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f11695f1-c502-5440-819a-a3446d63525a